



# Hendal

> Hendal d.o.o.  
> t: +385 1 4878 180  
> e: info@hendal.hr

> J. Žerjavića 13  
> 10000 Zagreb-HR  
> w: www.hendal.hr



## Istraživanje o filmskoj pismenosti

integrity teamwork  
passion innovation

---

## Sadržaj

---

1. Uvod .....	2
1.1. Metodologija istraživanja .....	2
1.1.1. Metoda provedbe anketa.....	2
1.1.2. Uzorak.....	3
1.1.3. Kontrola kvalitete podataka .....	4
1.1.4. Obrada podataka.....	4
2. Rezultati kvalitativnog istraživanja s obrazovnim stručnjacima.....	5
2.1. Stavovi prema filmskoj pismenosti.....	5
2.2. Filmska pismenost u sustavu obrazovanja .....	9
2.3. Filmska pismenost u budućnosti .....	18
3. Rezultati kvantitativnog istraživanja s učenicima osnovnih i srednjih škola.....	23
3.1. Vrste sadržaja koje školska djeca gledaju.....	23
3.2. Gledanje filmova među učenicima osnovnih i srednjih škola .....	28
3.3. Gledanje filma u školi .....	65
4. Zaključak.....	76

---

## 1. Uvod

Hrvatski audiovizualni centar pokrenuo je nabavu usluge provedbe nacionalnog istraživanja u o filmskoj pismenosti.

Nacionalno istraživanje o filmskoj pismenosti podrazumijeva ispitivanje učeničke populacije i odgojno-obrazovnih djelatnika o filmskoj umjetnosti s krajnjim ciljem uvođenja edukacije iz područja filmske pismenosti u odgojno-obrazovni sustav na svim razinama i posljedično razvoj publike i razvoj hrvatske kinematografije te jačanje sustava promocije, filmske pismenosti s naglaskom na hrvatska AV djela.

Krajnji cilj istraživanja je ispitati mišljenja i stavove učenika, učitelja, profesora, ravnatelja i odgajatelja o filmskoj pismenosti u Hrvatskoj s ciljem razvoja i dopunjavanja kurikulumu filmskom umjetnošću kako bi učenici razvili što bolje kompetencije i mogli djelovati u medijskom svijetu te razvijati kritičko mišljenje, što smatramo neophodnom vještinom današnjice.

---

### 1.1. Metodologija istraživanja

---

#### 1.1.1. Metoda provedbe anketa

Istraživanje je provedeno u dvije faze, metodom osobnih dubinskih intervjua s učiteljima, profesorima, ravnateljima i odgajateljima, te metodom osobnog intervjua licem u lice u kućanstvima ispitanika, s učenicima osnovnih i srednjih škola, uz obvezno je korištenje računalno potpomognutog osobnog intervjuiranja (Computer Assisted Personal Interviewing – CAPI).

Mjerni instrumenti – vodiči za dubinske intervjue – sastojali su se od otvorenih pitanja i bili su prilagođeni učiteljima, profesorima i ravnateljima. Mjerni instrumenti – upitnici za populaciju učenika – sastojali su se od pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, te su bili prilagođeni pojedinoj dobi učenika. U provedbi istraživanja poštovane su odredbe Etičkog kodeksa istraživanja s djecom.

Provedba istraživanja odvijala se u skladu s normom ISO 20252:2019 i ESOMAR-ovim međunarodnim kodeksom za marketinška i društvena istraživanja.

Prvi dio prikupljanja podataka o stavovima i iskustvima učitelja, profesora, ravnatelja i odgajatelja proveden je neposredno po početku školske godine, od 6. rujna do 4. listopada 2024. godine.

Drugi dio prikupljanja podataka o iskustvu i stavovima učenika proveden je od 30.10. do 27.11.2024. godine.

Prosječno vrijeme potrebno za odgovaranje na cijeli glavni upitnik bilo je oko 20 minuta, dok su dubinski intervjui trajali do 60 minuta.

Prije početka provedbe glavnog istraživanja provedeno je pred-testiranje upitnika za učenike na kvotnom uzorku od 30 ispitanika metodom licem u lice, kojim su obuhvaćene različite socio-demografske skupine iz različitih regija. Izrađen je izvještaj iz pred-testiranja te su na temelju toga provedene izmjene u upitniku i programu za CAPI anketiranje temeljem nalaza pred-testiranja.

Kako bi se smanjio efekt anketara na odgovore ispitanika, broj jedinica koje su bile dodijeljene jednom anketaru u ovom istraživanju je ograničen na 50 (bez obzira na ishod kontakta).

### 1.1.2. Uzorak

Ciljana skupina ispitanika su osnovnoškolske i srednjoškolske populacije te ravnatelji i odgajatelji predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova na cijelom području Republike Hrvatske.

Prva faza istraživanja provedena je na uzorku od 15 stručnjaka, i to onih zaposlenih u vrtiću (2 ravnatelja i 2 odgajatelja), u osnovnoj školi (2 ravnatelja, 2 učitelja razredne nastave, 3 nastavnika predmetne nastave) te u srednjoj školi (2 ravnatelja i 2 profesora). Otprilike polovica sudionika sudjeluje ili ima u školi filmske grupe, a polovica ne.

U tablici 1 je navedena regionalna struktura uzorka.

Tablica 1- Prikaz strukture uzorka dubinskih intervjua (broj sudionika u iz pojedine regije i veličine naselja)

		Veličina naselja				Ukupno
		Veliki grad	Srednji grad	Manji grad	Ruralno	
Regija	Zagreb	3				3
	Sjeverna Hrvatska		1	2		
	Slavonija		1		2	3
	Lika, Kordun, Banija			1		1
	Istra i Primorje	1	2			3
	Dalmacija	1	1			2
Ukupno		5	5	3	2	15

Druga faza istraživanja osnovnoškolske i srednjoškolske populacije u Hrvatskoj provedena je na reprezentativnom uzorku od 800 ispitanika, učenika osnovnih i srednjih škola, u dobi od navršениh 7 do navršениh 17 godina. Uzorak osnovnoškolske i srednjoškolske populacije je bio slučajna, stratificiran i nacionalno reprezentativan za navedenu populaciju (poduzorak osnovnoškolske i srednjoškolske djece) prema regiji, veličini naselja, dobi i spolu učenika.

U tablici 2 je navedena struktura uzorka druge faze istraživanja.

Tablica 2 - Prikaz strukture uzorka (prikaz strukture uzorka učenika)

		n	%
Regija	Zagreb	225	28,1
	Sjeverna Hrvatska	125	15,6
	Slavonija	140	17,5
	Lika, Kordun, Banija	56	7,0
	Istra, Hr. Primorje, Gorski Kotar	85	10,6
	Dalmacija	169	21,1
Veličina naselja	Do 2.000	305	38,1
	2.001-10.000	136	17,0
	10.001-100.000	160	20,0
	Više od 100.000	199	24,9
Spol	Muški	412	51,5
	Ženski	388	48,5
Dobna skupina	7-10 godina	267	33,4
	11-14 godina	277	34,6
	15-17 godina	256	32,0
Škola	Učenici osnovne škole	536	67,0
	Učenici srednje škole	264	33,0
Razred	Osnovna škola, 1. razred	75	9,4
	Osnovna škola, 2. razred	73	9,1
	Osnovna škola, 3. razred	64	8,0
	Osnovna škola, 4. razred	52	6,5
	Osnovna škola, 5. razred	69	8,7
	Osnovna škola, 6. razred	52	6,5
	Osnovna škola, 7. razred	80	10,0
	Osnovna škola, 8. razred	70	8,7
	Srednja škola, 1. razred	83	10,4
	Srednja škola, 2. razred	84	10,4
	Srednja škola, 3. razred	81	10,1
	Srednja škola, 4. razred	16	2,0
	Total		800

### 1.1.3. Kontrola kvalitete podataka

Tijekom provedbe istraživanja, nakon prenošenja anketa, provedena je kontrola kvalitete. Pri tome je kontrolirano 40% anketa svakog anketara.

### 1.1.4. Obrada podataka

Pri obradi podataka korišten je program SPSS. Provedene su analize rezultata prema socio – demografskim karakteristikama (regija, veličina naselja, tip kućanstva) te su u izvještaju navedene one kod kojih je utvrđena statistička značajnost.

Tabelarni prikaz rezultata nalazi se u Prilogu 1.

---

## 2. REZULTATI KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA S OBRAZOVNIM STRUČNJACIMA

Ovaj dio istraživanja proveden je kroz dubinske intervju s 15 obrazovnih stručnjaka (ravnatelja, odgojitelja, učitelja, nastavnika i profesora), kako je to opisano u dijelu 1.1.1. Metoda provedbe anketa.

---

### 2.1. Stavovi prema filmskoj pismenosti

Filmsku pismenost na početku intervju definirali smo kao sposobnost razumijevanja, analize i interpretacije filmskog jezika i specifičnih obilježja filma kao umjetnosti i medija, kinematografije kao kulturne, socijalne i komunikacijske činjenice te drugih pojmova i fenomena koji su predmet proučavanja filmološke znanosti općenito.

Svi sudionici ističu veliku i svakodnevnu izloženost djece različitim medijskim, pa time i filmskim, sadržajima kroz različite kanale i na različite načine, dio njih i kreira i dijeli vlastite video sadržaje, a da im pri tome nedostaje znanje o tome kako takvim sadržajima pristupiti i kako ih interpretirati. Djeca su samo konzumenti takvih sadržaja, jednostavno ih prihvaćaju kao točne i istinite, pri čemu im nedostaje razumijevanje pogledanog sadržaja, ne zauzimaju kritički stav prema tome niti aktivno razmišljaju o sadržaju koji gledaju.

*„Današnja djeca su rođena u vrijeme medija, već od malih nogu ne poznaju dan bez medija. Oni to mehanički koriste, a filmska pismenost koju mi moramo njegovati i ono što mi njima moramo dati je razumijevanje tog sadržaja. Oni, prvo, ne razumiju sadržaj koji vide, brzo traže neki drugi sadržaj, kritički ne promišljaju o sadržaju koji im je ponuđen. Tu bismo mi odrasli, odnosno institucije, osnovna ili srednja škola, [...] s njima zajedno promišljati kritički o tome što je kvalitetan sadržaj koji oni konzumiraju, što pozitivno utječe na njih, što negativno, da bi kasnije mogli formirati nekakve pozitivne stavove za društvo i kulturu.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Sudionici zaposleni u vrtićima (2 ravnatelja i 2 odgojitelja) ističu kako su djeca od najranije dobi, već od par mjeseci, izložena ekranima i filmskim i video sadržajima, koja često samostalno gledaju i biraju, te da većina najmlađih ne razumije dobro to što gledaju. Velika izloženost ekranima i video sadržajima (bilo količinski bilo u trajanju jednog gledanja) u toj dobi ima **niz nepovoljnih razvojnih posljedica**, od kojih sudionici ističu otežan razvoj govora, kašnjenje u početku govora, smanjen fond riječi za njihovu dob, nedovoljna socijalizacija, slab emocionalan razvoj i razna neprilagođena ponašanja.

Nedostatak vođenja u odabiru i interpretaciji sadržajima u najmlađim dobnim skupinama, ali i kasnije, u kombinaciji s velikom izloženosti i dostupnošću takvih sadržaja te s nedostatkom iskustva

i znanja očituje se u njihovim krivim interpretacijama i shvaćanjima, kao i u za dob neprimjerenim interesima (iznimno veliko usmjerenje na određene sadržaje, pa sve do gotove ovisnosti o takvim sadržajima i iznimno suženog interesa) i ponašanjima (neprilagođena i čak i agresivna ponašanja). Već i samo radi prevencije navedenih negativne posljedice nužno je razvijati filmsku pismenost i s djecom razgovarati o sadržaju koji gledaju.

*„S djecom bi se trebalo promatrati i gledati sve sadržaje koje djecu interesiraju, pogotovo u manjoj dobi, da dijete razumije, jer puno sadržaja koje dijete vidi ono ne razumije. Odnosno, ono to interpretira na određeni način, s obzirom na to da nema dovoljno znanja ni iskustva, Tu smo mi odrasli izuzetno odgovorni da sadržaj gledamo s djecom, da ne bi došlo do nekih krivih interpretacija i poslije posljedica po djecu.“ (odgojitelj, vrtić)*

Osim što djeci (kako predškolskoj, tako i školskoj) nedostaje razumijevanje sadržaja, poruke i korisnosti gledanog filmskog sadržaja za njih osobno, istaknut je niz promjena i razlika te ograničenja novijih generacija u odnosu na one od prije 10, pa čak i 5 godina:

- Znatno smanjen opseg pažnje
- Očit pad sposobnosti koncentracije na bilo kakav, pa i video sadržaj, dulje od nekoliko minuta
- Nedostatak zainteresiranosti i znatiželje
- Sužen vokabular i znatno smanjena mogućnost izražavanja i pismeno, a posebno verbalno
- Općenito smanjena međusobna komunikacija, posebno usmena sposobnost izražavanja
- Raširenije poteškoće s, odnosno nemogućnost stvaranja vlastitog mišljenja i stava, te nemogućnost izražavanja i argumentiranja vlastitog stava

Navedene generacijske promjene sudionici pripisuju, između ostalog, tome što djeca sve manje čitaju knjige i sve manje međusobno razgovaraju (što posebno utječe na vokabular i izražavanje, ali i koncentraciju i pažnju), sve većem okretanju vrlo kratkim video sadržajima (reels, stories) i velikom fokusu koji se u takvim sadržajima stavlja na dinamiku, brzu izmjenu prizora itd.

*„Oni gledaju čisto da ispune vrijeme, nakon gledanja nikad ne razgovaraju o filmu, ne analiziraju, međusobno ne dijele nikakvo kritičko mišljenje. Zapravo, uopće ne pričaju o filmovima koje su pogledali. [...] To je i stvar općenito mogućnosti i sposobnosti interpretiranja nečega. Djeca se danas jako malo služe jezikom za komunikaciju. Sve više i više vidim i čujem da im nedostaje upravo taj način komuniciranja općenito. Čak bih primijetila da vrlo malo idu u kino, vrlo malo filmova gledaju na televiziji. Uglavnom su na mobitelu, na nekim svojim aplikacijama.“ (ravnatelj, srednja škola)*

*„Posljedice koje vidim u generacijama zadnjih par godina su jako vidljive. Djeca pokazuju sve više nestrpljenja, sve bi sada i odmah. To je posljedica sadržaja, jer čitati slikovnicu ili priču je proces koji malo traje, a i ako se čita ili prepričava priča ono ne vidi nikakvu sliku, nego mora koristiti svoju maštu. Tablet, mobitel, kanali koje djeca koriste da bi gledali sadržaje, tu je sve jako brzo, sve je puno atraktivnih prizora, puno je boja, zvukova, brze izmjene, radnje. To je zanimljivo, ali je teško pratiti. Svako razvojno razdoblje djeteta ima određene karakteristike, što se ne poštuje, i to se vidi na posljedicama. To je nedovoljna koncentracija, loše razvijen govor, nestrpljenje, nedovoljna socijalizacija, pa čak i ovisnost o određenim sadržajima u vrtićkoj dobi.“ (odgojiteljica, vrtić)*

*„U odnosu na stanje prije više od 10 godina, danas je vidljiv veliki pad sposobnosti djece u smislu koncentracije pri praćenju samog filma. To naravno utječe i na samu analizu.“ (razredna nastava, osnovna škola)*

Glavni razlog za sustavan razvoj filmske pismenosti među djecom upravo je ta potpuna uronjenost djece u medijske i filmske sadržaje te iznimno brz razvoj i promjene koje se u toj sferi događaju.

*„Imali smo projekt s učenicima nižih razreda. Bilo je zanimljivo za čuti kako djeca gledaju te youtubere i sadržaje koji zatupljuju. Nitko ih ne kontrolira, oni gledaju sadržaj koji je potpuno needukativan, tu nema ništa korisno osim što će vidjeti neku izopačenu sliku stvarnosti. To je nekog lažnog životnog stila, koji će ti učenici možda htjeti kopirati, i to je sad problem.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Nadalje, s obzirom na veliku zainteresiranost djece za takve sadržaje, široku izloženost i sve veće napredovanje tehnologije smatraju da je nužno osigurati sustavnije obrazovanje u pogledu filmske pismenosti koje bi svojoj djeci omogućilo usvajanje alata za pravilno korištenje takvih sadržaja.

*„Smatram da je to važno, sada još i više nego ranije, jer živimo u vrijeme brzog tehnološkog napretka, ekspanzije svih mogućih tehnologija koja su djeci sve više dostupna. Dostupni su im i svi oni sadržaji koje ni mi odrasli ne razumijemo, a osobito ne djeca. U svom radu susrećem sve mlađe i mlađe generacije djece koja već koriste ili imaju svoj mobitel, tablet ili neki drugi uređaj. Mala djeca od par mjeseci imaju ispred sebe mobilni uređaj i gledaju određeni sadržaj.“ (odgojitelj, vrtić)*

*„Po meni je to izuzetno važno, i ne samo filmska pismenost, nego generalno komunikacija s medijem. U današnjem svijetu to je definitivno važno za funkcioniranje u društvu, jer je sve podređeno medijima i kroz medije se sve i gleda i vidi. Oni zapravo funkcioniraju u tom*



*jednom medijskom svijetu. A ne bih rekla da imaju razvijenu filmsku pismenost, ni generalno medijsku pismenost. Oni su samo danas konzumenti, jednostavno pristupaju tome zdravo za gotovo, ne nauče ništa iz toga.“ (ravnatelj, osnovna škola)*

*„Ne smijemo zaboraviti segment te filmske umjetnosti u kontekstu ovog vremena, te Z generacije koja provodi skoro po pola godine na ekranu. Zato smatram da kada bismo pristupili toj filmskoj umjetnost od teorija, kada bi razumjeli film mogli bi ga bolje pratiti. Trebalo bi svakako uvrstiti u kurikulum. Digitalna je zastupljena, ali ta filmska pismenost je u potpunosti zanemarena.“ (hrvatski jezik, srednja škola)*

Svi sudionici, a posebno oni zaposleni u vrtićima, ističu važnost uloge roditelja u podršci djetetu vezano uz teme filmske pismenosti. Ocjenjuju da se roditelji znatno razlikuju u tome koliko pažnje posvećuju sadržajima koja djeca gledaju, a posebno su manjkavi u razgovoru i objašnjavanju djeci pogledanog sadržaja. Sudionici ocjenjuju kako velik dio djece kod kuće ne razgovara o gledanom sadržaju s odraslima i često su prepuštena sami sebi i vlastitoj interpretaciji poruka, ponašanja i razmišljanja u filmskim sadržajima koje gledaju. Odgojiteljice posebno ističu problem roditelja koji dozvoljavaju ili čak i svjesno izlažu djecu neprimjerenim sadržajima, bilo zbog nedovoljne osviještenosti o primjerenosti i mogućim negativnim posljedicama, bilo zbog ignoriranja savjeta odgojitelja o sadržajima kojima dijete određene dobi treba biti izloženo. S druge strane, djeca koja nisu izložena neprimjerenim sadržajima i s kojima se već kod kuće razgovara imaju razvijeniji pristup sadržajima i znaju kreirati i izraziti vlastito mišljenje o njima.

*„Sve kreće od doma. Kada se razgovara s djetetom, onda to dijete ima sposobnost kritičkog razmišljanja, a to je kod filma jako važno. Vidljivo je ako su doma prepušteni sami sebi i da gledaju crtić tek toliko da roditelj ima slobodnog vremena, a ne razgovaraju s njima o sadržaju crtića doma, od malih nogu i to se vidi pri analizi na satu“ (razredna nastava, osnovna škola)*

Osjetna razlika između te dvije skupine djece i različita opremljenost i zainteresiranost roditelja za razvijanje filmske pismenosti djeteta također sugerira nužnost da se toj temi sustavno i u većoj mjeri pristupi kroz sustav obrazovanja. Neki sudionici smatraju da bi se filmska pismenost trebala razvijati od najranije dobi, već od vrtića, odnosno predškole za djecu koja ne pohađaju vrtić, kada bi se djeca mogla upoznati s osnovama filmske pismenosti u skladu sa svojom dobi. Ipak, kao glavni kanal razvoja filmske pismenosti sudionici predlažu osnovnu školu, kao dio obrazovanja koji je obavezan za svu djecu i kroz koji bi se usvojile osnove filmske pismenosti i osnove kritičkog pristupa filmskim sadržajima. Filmska pismenost trebala bi, prema mišljenju sudionika, biti uključena u sve razrede osnovne škole, sukladno uzrastu, te bi se kroz 8 godina osnovnog obrazovanja osiguralo da djeca

dobro usvoje glavne elemente filmske pismenosti, koje će kasnije dodatno utvrditi i produbiti i u srednjoj školi.

---

## 2.2. Filmska pismenost u sustavu obrazovanja

Ocijenjena trenutačna zastupljenost filmske pismenosti u sustavu obrazovanja je prilično niska – kurikulumi vrtića i nastava hrvatskog jezika u školama preopterećeni su sadržajima koje treba proći u premalom broju sati. Dodatno, filmska pismenost u kurikulumima škola propisana je samo kao okvirna tema, to u kombinaciji s velikom količinom drugih sadržaja velike važnosti za evaluacije i mature, dovodi do toga da se filmska pismenost u nastavi velikog dijela nastavnika obrađuje samo ako se stigne i u minimalnom opsegu. S obzirom da sam kurikulum ne definira koje pojmove i teme filmske pismenosti treba obraditi u kojem razredu i kako, odabir tema iz područja filmske pismenosti koje će se obraditi i sama provedba tog dijela nastave ovisi o znanju, interesu i vještini pojedinog nastavnika

*„Nekada davno u nastavnom planu je bilo da u 5. razredu imamo filmske rodove, u 6. filmska izražajna sredstva, u 7. radimo vrste igranih filmova ili u 8. možda nekakav eksperimentalni ili neke serije. Međutim, danas toga nema. Tu smo slobodni pa ono što je primjereno za dob. U kurikulumu je to općenito pisano. Nekada davno kada je bio nastavni plan i program, onda je pisalo filmski jezik, pisalo je kadar, plan, rakurs i znalo se u kojem razredu što. Kada bi kurikulum bio temeljitiji u smislu da ti jasno piše onda ne bi bilo tog razmišljanja smijem li ja to ili ne, mogu li ili ne.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Osim nastave hrvatskog jezika, filmovi kao nastavno sredstvo koriste se i u sklopu sata razrednika za obradu određenih osjetljivijih tema (primjerice vršnjačkog nasilja).

*„Film je nužan i mora postojati i ima ga, prisutan je u hrvatskom jeziku. Kultura i mediji čine 10% sadržaja, što znači da ako imamo 20 sati mjesečno to ide 1 ili 2 sata. I kultura i mediji ne obuhvaćaju samo film, tako da možda 1 ili 2 filma ili nešto vezano uz filmsku pismenost možemo ugurati kroz cijelu godinu u nastavu hrvatskog jezika. To opet ovisi o entuzijazmu učitelja. Rekli su nam da može i bez toga, ali da smo slobodni kreatori nastave. Ovisi o volji i želji učitelja.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

U odnosu na prošlost, svi se sudionici slažu da se danas ipak više radi na temama filmske pismenosti – i zbog veće svijesti o važnosti medijske, a time i filmske pismenosti, ali i zbog veće izloženosti i dostupnosti sadržaja i materijala nego prije par desetljeća (internet, tehnika, portali).

Oni sudionici koji u svom radu ne obrađuju posebno temu filmske pismenosti uglavnom se usmjere na sadržaj filma i eventualno neke elemente sviđanja (npr. glazbe), što posebno vrijedi za vrtiće i niže razrede osnovne škole. Oni koji sami izjavljuju da imaju veći interes za tu temu i nerijetko vode i filmske ili medijske grupe, obrađuju znatno više tema i na različite načine.

- U vrtićima oni koji nemaju poseban afinitet za temu ili program rada koriste film kao sredstvo za obradu teže razumljivih tema te kasnije razgovaraju o dječjim dojmovima i jednostavnim evaluacijama filma koji su gledali. Oni koji u svoj rad aktivno uključuju i filmsku pismenost (već i od jasličkih grupa) obrađuju osnove filmskog izražavanja, zvuk, pokret, optičke igračke, svjetlo i sjenu, boju, izradu fotografija, gifova, stop animaciju. Neki navode i edukacije roditelja o tome što djeca trebaju gledati, a što ne smiju; kao i odlaske s djecom u lokalna kina na vođene projekcije filmova.

*„Filmovi koje gledamo su vrlo kratki s obzirom da im je pažnja nije baš duga. Na primjer, kraće dokumentarce o temama koje su vezane za rad ili kroz animirane filmove prikazati djeci kada je vrijeme Uskrsa ili Božića, teme koje im je teško shvatiti pa to preko animiranog filma lakše razumiju. Ne previše jer to pokušavamo smanjiti jer su kod kuće previše izloženi. Ali baš za teme koje su im skroz nepoznate koristimo. I o odgledanom dokumentarcu ili filmu, o pročitanoj slikovnici, o bilo čemu o čemu smo radili uvijek prokomentiramo. Da čujemo što su njihova zapažanja, što su zapamtili, njihovo viđenje svega toga. Uspoređivanje s onim što oni znaju naspram toga što su upravo naučili.“ (vrtić, odgojitelj)*

- U osnovnim školama sudionici navode da obrađuju (ovisno o uzrastu) vrste filma, osobine likova, mjesto i vrijeme radnje, uvod, zaplet i rasplet, filmska izražajna sredstva - vrste kadrova, planova, rakursa, glazbu itd. Redovna nastava uključuje teorijske osnove i primjere za njih, dok filmske grupe obuhvaćaju i praktičnu primjenu nakon obrade teorijskih osnova.

*„U 5. razredu ih učim da razlikuju kratki i dugi kadar i koja je njihova funkcija. Govorimo i o glazbi, glazba je ona koja nam najčešće stvara napetost. Glazba je ta koja tjera strah u kosti pa kada gledamo horore uvijek prekrijemo oči, a trebamo prekriti uši. U 6. i 7. već krećemo i s vrstama planova i rakursa, zašto biramo gornji rakurs pa je sada ovaj prestrašen. Konzumiramo filmski jezik na točno određenom primjeru, a to je nemoguće u jednom satu sve. To se postepeno od 5. do 8. razreda, ali nastojim da do 8. razreda prođemo kroz većinu onih osnovnih: plan, kadar, rakurs, glazba i možda malo elementi*

*montaže, na koji način i zašto je ovaj kadar zalijepljen na onaj kadar...” (hrvatski jezik, osnovna škola)*

- U srednjim školama sudionici navode isto – u redovnoj nastavi stignu se obraditi samo osnove (navode npr. sliku, zvuk, kameru, filmski jezik), dok se najviše i najkvalitetnije filmska pismenost obradi u filmskim grupama i kroz praktičan rad.

*„Važno mi je da se odabere film na osnovu kojeg se mogu proanalizirati filmski elementi koje on ima. Film koji ima dobar filmski scenarij, dobru kameru ili neku specifičnu zvučnu sliku na koju treba obratiti pažnju, ili više toga u jednom. A pazimo i da sadržajno ima neku svrhu... ima filmova koji su zgodni upravo zbog toga jer pristupaju sadržajima na ne toliko eksplicitan način. Na primjer, postoji jedna eksperimentalna forma o djevojci koja ima anoreksiju. To je film od minute i pol, gdje kroz način kako su kadrovi odabrani, kakvi su planovi, kakvo je trajanje, kakav je ritam montaže, dođemo do toga o čemu film zapravo govori. Nije klasičan film gdje razgovaramo s djevojkom koja ima tih problema, nego je upečatljiviji, i primjer je da se nekako osjetljivom sadržaju može pristupiti i na manje direktan način, manje invazivan za osobu o kojoj se priča.” (profesor, srednja škola)*

- Iako su većim dijelom školske filmske grupe orijentirane na kreiranje sadržaja, usvajanje osnova filmske pismenosti prethodi bilo kakvoj praktičnoj aktivnosti. Takvi nastavnici s učenicima prvo obrade teme filmskog jezika, scenarija, kamere, zvučne slike, korištenja kadrova i planova i ostale teorijske osnove, nakon čega se usmjeravaju na praktičan rad.

*„Ništa bez gledanja i analize prije bilo kakvog razvijanja filma. Moramo prvo pogledati primjere dobre prakse ili nekakvog kvalitetnog audio – vizualnog izražavanja. To je isto kao kod čitanja knjige i širenja vlastitog rječnika, pa tek onda mogu nešto sami pisati. Čitate poeziju, sviđi vam se stil ili način izražavanja nekog pjesnika, prvo ga malo oponašate, pa ćete onda razvijati nešto svoje. I kod filma je isto, prvo treba prolaziti kroz gledanje i analize, i onda polako ići prema svojim autorskim sinopsisima.” (profesor, srednja škola)*

Primjeri dobre prakse u nastavi hrvatskog jezika, uz pomoć kojih se filmska pismenost u većoj mjeri i na dobar način uklapa u ostale sadržaje koji se moraju obraditi uključuju obradu lektire kroz knjigu i kroz film, snimanje kratkog filma o lektiri umjesto pisanja lektire, korištenje dječjih filmova u nastavi (koji su kraći te omogućavaju i analizu filma u sklopu jednog školskog sata), korištenje

isječaka u nastavi; zatim odlaženje s djecom na organizirana i vođena gledanja filmova u kina ili lokalnu zajednicu.

*„Budući da ja to volim, ja to guram gdje god je moguće, uspoređujem. Ako čitamo “Smogovce”, onda gledamo i televizijsku seriju. Ako čitamo “Dnevnik malog Perice”, onda gledamo i film “Tko pjeva zlo ne misli”. U nastavi biram dječje filmove jer su kraći i lakše ih uklopim u 45 minuta jer ne možemo gledati 3 sata film i još 3 sata analizirati. Kada kažemo dječji film to je film koji su snimila djeca.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Većina sudionika koji koriste filmske sadržaje u svom radu navode portal Filmska pismenost ([filmskapismenost.hr](http://filmskapismenost.hr)), Vrtil svoj film (<https://vrtisvoj.film/>) i HRTi (<https://hrti.hrt.hr/>). Koriste se i portali izdavača školskih udžbenika, Baltazar, Cin.Ed (<https://www.cined.eu/>), portal Medijska pismenost, infofilm, Fade in ([www.fadein.hr](http://www.fadein.hr)), Croatian film (<https://www.croatian.film/hr/>), Filmska nastava (<https://filmskanastava.hfs.hr/>), te CARNET.

Osim toga, neki nastavnici navode da koriste i YouTube (ali samo za sadržaje koji su provjereni i prikladni dobi), te čak i stare medije (filmove na CD-ima ili DVD-ima), posebno oni koji nemaju kvalitetnu internetsku vezu koja je potrebna za neometano gledanje filmova preko interneta.

Važan izvor znanja, materijala, kao i izvora za gledanje filmskih sadržaja je i Škola medijske kulture „Dr. Ante Peterlić“, koju navodi većina nastavnika i profesora koji u svom radu u većoj mjeri obrađuju filmsku pismenost ili vode filmske skupine. Uz to, kao jako korisna edukacija spominje se edukacija o metodičkoj analizi filma te radionice i događanja u organizacijama kino klubova, knjižnica i sličnih udruga, klubova i institucija.

Sudionici koji u svom radu obrađuju teme filmske pismenosti imaju pozitivna iskustva s time. Djeca su zainteresirana za film i motivirana za gledanje, a odgojitelji i nastavnici uočavaju pozitivne pomake – od povećanog interesa nego za druge nastavne sadržaje, preko promjena u aktivnosti na satu, povezivanja s drugim temama i poticanje razmišljanja, pa sve do koristi koje rad na analizi i interpretaciji te izražavanju mišljenja omogućuje samoj djeci, koristima za druge predmete, pa i društvo u cjelini.

Koristi od razvijanja filmske pismenosti kroz sustav obrazovanja za djecu su višestruke:

- Učenje i razvoj **vještine gledanja i slušanja, zapažanja detalja**. *„Razlika je u razumijevanju i sadržaja [..]. Kako su djeca primjećivala, kakav su odnos imala, što su zapažala, na koji način,*

*jesu li pamtili likove, ako da, na koji način, kakav su stav imali prema sadržaju koji su gledali. Ne samo na razini sviđanja ili ne.“ (odgojitelj, vrtić)*

- Vježbanje i razvoj **koncentracije** i njenog trajanja, usmjeravanja pažnje, **praćenje** tijeka neke radnje ili događaja
- Razvoj **kritičkog razmišljanja** o sadržaju koji gledaju, o primjerenosti za njih, korisnosti, interpretaciji sadržaja, tehnika, likova i radnje u kontekstu samog filma, ali i neposrednog okruženja u kojem djeca žive. Razvoj sposobnosti kritičkog razmišljanja o filmskom sadržaju znači i razvoj sposobnosti kritičkog mišljenja i u drugim predmetima, kao i u drugim sferama života.
- Vježbanje kritičkog mišljenja dovodi i do toga da djeca bolje mogu **ocijeniti kvalitetu** sadržaja, pa i **koristi i utjecaje** koje oni mogu imati na njih. Djeca uče **zauzeti stav** prema nekom sadržaju na temelju **vlastitog mišljenja i argumenata**. To im olakšava i selektivniji izbor sadržaja koje konzumiraju.
- Razvoj **sposobnosti analize i vještine interpretacije** ne samo filmskog sadržaja, nego i ostalih sadržaja u drugim predmetima, što je onda prenosivo i na svijet oko njih i sadržaje van škole
- Razvoj vještine **izražavanja** (verbalne, pisane, ostale), potreba za **diskusijom, govorne vještine, postavljanje pitanja, nadovezivanje** na temu i na druge, **razmjene mišljenja** i općenito vještina **kommunikacije**, prenošenja svoje ideje drugima
- **Lakše usvajanje** pojedinih nastavnih sadržaja drugih predmeta (primjerice lektire, povijesnih događaja) te poticanje **razmišljanja o osjetljivim ili teže shvatljivim** temama  
*„U Prirodi su teme su jako opsežne, a njima jako apstraktne, baš zbog toga što nemaju razvijeno to kritičko mišljenje, a u Prirodi i društvu je to jako bitno, u promatranju prirodnih promjena.“ (razredna nastava, osnovna škola)*
- Razvoj **empatije, znatiželje, otvorenosti** za novo i drugačije, osvještavanja međusobnih sličnosti i različitosti, razvoj **tolerancije**, mirnog rješenja sukoba i sl.  
*„Ako pogledamo da je nasilja nikad više, većina filmova može jako dobro prikazati kako riješiti te životne situacije bez primjene nasilja, tučnjava, vrijeđanja.“ (razredna nastava, osnovna škola)*  
*„Široko upoznavanje s drugim kulturama, stavljanje u druge cipele, to je isto dosta važno u toj dobi kod učenika, probuditi da budu empatični. Oni su uvijek u toj svojoj zoni komfora i u svojim potrebama. Filmska umjetnost bi to omogućila, jer ipak zahvaljujući svojim izražajnim sredstvima, im je bliža nego ovo što radimo.“ (hrvatski jezik, srednja škola)*

- Razvoj **mašte, kreativnosti** (posebno ako teorijski dio i analizu sadržaja slijedi i praktični dio kreiranja sadržaja)
- Upoznavanjem novih tema, sadržaja, ideja, informacija djeca s jedne strane razvijaju i **opću kulturu** i estetiku, a s druge otkrivaju i razvijaju **nove interese**, otkrivaju nove elemente u kojima su dobri. Zamijećena je i **lakša prilagodba** - da se neka povučenija djeca više oslobode vlastitih barijera i uključe u rad te surađuju s drugima kada se obrađuju teme filmske pismenosti ili kreiraju zajednički sadržaji.
- Analiza filmskih i video sadržaja daje djeci alate za **prepoznavanje lažnih i obmanjujućih** vijesti, skrivenog oglašavanja, reklama te općenito lažnih informacija.
- Razmišljanjem o filmu i analizom čak i samog sadržaja djeca posredno iskuse različite situacije i vide kako se ponašati ili ne ponašati, kroz povezivanje situacija iz filma sa stvarnim životom **uče na iskustvu drugih**, osvijeste druge načine ponašanja i mogućnost primjene u vlastitom životu

*„Možda će oni u svojoj glavi razmisliti „Vidi, ovaj je rekao ovo, isto kao što je meni prošli tjedan rekao netko pa sam ja reagirao ovako, a , vidiš, trebao sam reagirati onako“. Da taj film zapravo iskoristi kao zbilju i kao nekakav input sebi i kao iskustvo. Da bolje reagira, da bude pametniji, da nešto nauči. Vrlo malo djece zapravo razmišlja tako o tome“ (srednja škola, ravnatelj)*

Dodatno, ako razvoj filmske pismenosti uključuje i praktičnu stranu i zajedničko stvaranje filmskog sadržaja, to predstavlja oblik koji nosi najviše koristi za djecu. Uz već navedene koristi, oblik nastave s praktičnim dijelom (na temelju iskustva s radom u filmskim grupama i družinama) pozitivno utječe na:

- Razvoj samosvijesti i samopouzdanja (kada vide da i oni mogu nešto stvoriti), zadovoljstva što nešto stvaraju umjesto da samo konzumiraju, te osjećaja postignuća kada vide rezultate svog rada
- Razvoj strpljenja, učenje o važnosti i koristi od ulaganja truda i rada na nečemu
- Kritički odnos prema vlastitom radu kao nastavak kritičkog mišljenja – djeca upoznaju svoje granice i svoje sposobnosti kroz osvještavanje svojih jakih i slabijih strana, razvijaju sposobnost da vlastiti rad sagledaju realnije i ocijene ga. Uče se nositi s vlastitim ili tuđim nezadovoljstvom vlastitim radom, kroz usporedbu s djelom vršnjaka uče prihvaćati tuđa postignuća i uspjeh, tuđe jake i slabe strane.

- Kroz praktičan oblik rada dobiju i uvid u proces stvaranja i njegove faze. Kroz osmišljavanje scenarija, plana snimanja i ostalih bitnih elemenata vježbaju vještine planiranja, razmišljanja unaprijed, kao i razne govorne vještine (vođenje razgovora, postavljanje pitanja, odgovaranje punim rečenicama i slično), komunikacijske vještine, kao i vještine pismenog izražavanja.
- Radom na zajedničkom filmu razvija se i samostalnost u radu, ali i timski duh, suradnja s drugima, grupna povezanost, razvija se sposobnost vlastite prilagodbe drugima i kompromisa
- Kroz planiranje koraka i zaduženja svakog učenika uči se i razvija odgovornost u obavljanju svog dijela zadatka, vještina organizacije svog vremena i rada, poštivanja rokova
- Kroz kreiranje vlastitog sadržaja učenici uče i o poštivanju privatnosti osoba na snimci (pristupanje osobama, dozvole za snimanje), poštivanju autorskih prava (primjerice glazbe koju žele koristiti) te usvajaju osnovni etički kodeks u radu
- Kroz cijeli proces osmišljavanja, organizacije, samog snimanja, te kasnije montiranja učenici uče kako ideju provesti u praksu i što je za to sve potrebno, te se susreću s različitim poteškoćama i ograničenjima, kroz što vježbaju i snalažljivost, kako pristupiti i rješavati problemske zadatke i situacije
- Kreiranjem vlastitog sadržaja učenici uče i razvijaju i tehničke vještine (korištenje opreme, programa i ostalih alata)

*„Mi radimo na kreiranju sadržaja već od jasljičke dobi, jer nam je namjera da dijete ne bude pasivni konzument medijskog sadržaja. Kroz aktivnost stvaranja vlastitog sadržaja dijete može puno toga naučiti. Može analizirati sadržaj, steći digitalnu pismenost, kroz analizu vlastitog sadržaja može puno toga naučiti, vidjeti svoje greške, ili je netko drugi nešto bolje učinio, a on je napravio neke propuste.“ (odgojitelj, vrtić)*

Koristi od razvoja filmske pismenosti **za društvo u cjelini** nastavlja se na ranije navedene koristi za same učenike. Razvojem kritičkog mišljenja djece cijelo društvo postaje osvještenije i aktivnije u svom odnosu prema sebi i drugima. Boljim upoznavanjem drugih i drugačijih postajemo otvoreniji kao društvo, empatičniji i uključiviji, tolerantniji. Pojedinci koji su šire educirani i znaju razmišljati o svijetu oko sebe spremniji su za aktivnu ulogu u tom svijetu i sposobniji se nositi s promjenama i pokrenuti razvoj cijelog društva. To također potiče i razvoj kulture u društvu – kulture ponašanja u ustanovama, kulture gledanja, komuniciranja; te opće kulture.

*„Sigurno bolje da postoje ljudi koji znaju kritički misliti. Ako nauče kritički misliti o filmu možda će zato znati kritički misliti i o drugim stvarima. Kritičko mišljenje je dosta važan*



*element u suvremenom društvu, a nažalost je najčešće samo fraza, a ne realno neki ishod na kraju obrazovanja. Vrlo često je to samo neki ideal kojemu se teži, a ne postiže se.“*  
(ravnatelj, vrtić)

*„Ako imate medijski pismeno dijete, građanina, onda ste na dobrom putu za manje raznih teorija zavjere, fake news po svim mogućim mrežama... Ljudi koje se medijski opismenjuje će imati drugačiji pristup takvoj vrsti sadržaja, pa će oni možda biti smanjeni. [...] Možda na društvenim mrežama neće biti više prostora za ljude koji svoje frustracije iskazuju na bilo koji način. Oni će biti odgovorni građani što zapravo moraju biti. A to je naša dužnost, kroz materijale i načine koje imamo, film svakako, fotografija, to je kultura. Djeci se polako usađuje u njegovo biće kako bi on mogao participirati u društvu misleći zapravo što čini, na koji način čini. To što čini, to što govori, kako se to odražava na drugog čovjeka. Mi na taj način stvaramo odgovornog građanina, pa onda zapravo imamo koristi svi skupa.“*  
(odgojitelj, vrtić)

*„Ja osobno vidim koristi od toga i za društvo. Recimo, ostalo mi je upečatljivo, davno sam gledala film o abortusu [...] To je tabu tema još uvijek u našem društvu, tu su sad ti borci za život, mislim da bi to moglo nagnati ljude da kritički promisle, da malo razviju empatiju, da shvate da nisu sve žene u istoj situaciji. Ima tu puno tema koje čovjek može drugačije sagledati ako pogleda kvalitetan film, npr. dokumentarni film o djeci iz domova. Meni osobno smeta nedostupnost takvih filmova, [...] a mislim da bi bilo dobro da se prikazuju. Da se vidi realna situacija, jer ljudi nisu svjesni što se događa. Uvijek misle da se to događa nekom drugom, ali to se svima događa, moguće je u svakoj obitelji ako se na vrijeme ne reagira i ne vidi problem.“* (razredna nastava, osnovna škola)

*„Nekad je bio razvoj kazališta da se formira društvo, da se gledatelj poistovjeti s glumcem ili s nekakvom situacijom koja je bila u predstavi, da doživi katarzu i možda počne gledati drugačije, a da danas tome služi film.“* (hrvatski jezik, osnovna škola)

Nadalje, s obzirom na digitalno doba u kojem živimo i sveukupnu okruženost medijskim i filmskim sadržajima, razvoj filmske pismenosti i svih koristi za pojedinca važan je i za sposobnost snalaženja cjelokupnog društva u svemu što nas okružuje.

*„To je prvenstveno važno za život u društvu. Za razvoj kulture s kojom se nosimo kroz društvo i svakodnevni život danas, a i budućnosti. Kao što je nekada bilo važno naučiti voziti bicikl koji nam je nekada bio osnovno pomagalo da se razvijamo u društvu, danas nije toliko nužno bicikl nego je nužan film ili filmska pismenost jer nam je to primarno i zato je bitno da znamo to konzumirati i koristiti.“* (hrvatski jezik, osnovna škola)

*„U tom razvijanju stava, vlastitog mišljenja, zauzimanja za sebe, za odabir samih sadržaja, da budu relevantni u društvu, u nekim društvenim raspravama. Opća kultura koja im se može graditi gledanjem nekih kulturnih filmova...“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Dodatno, s obzirom na razvoj drugih država, razvoj i filmske pismenosti u društvu važno je za držati korak s njima i imati društvo koje je jednako razvijeno kao i druge zemlje. Upoznatost s obrazovanjem u području filmske pismenosti među sudionicima je mala, no oni koji imaju više saznanja navode da je filmska pismenost uključeniya u obrazovne sustave drugih zapadnih, ali i istočnih zemalja.

*„S obzirom da se naša zemlja razvija, treba naglasiti koje rezultate imaju zemlje koje su bolje od nas, po samim filmovima i tim ostvarenjima. Ono što sam ja osobno primijetila, primjerice u Beogradu je ta kultura razvijenija, puno više se kod njih na tome radi. Učenici su puno načitaniji, knjižare su na svakom uglu, predstave... S obzirom da pratimo europske standarde, treba nam nešto da bi ta djeca jednog dana bila građanin svijeta. Sve što djeca uče u školi je njima važno, film ako sredstvo, a i mi sad živimo u digitalnom dobu, trebalo bi i to povezati. Oni odrastaju s tim mobitelom, odrastaju uz taj sadržaj. Definitivno treba više tog obrazovanja.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

*„Ono što mi je žalosno je da je većina našeg društva usmjerena na serije, sapunice ili informativni prostor. Imamo jako malu naviku gledanja filmova. A ako gledamo filmove, gledamo samo američke, europski i hrvatski filmovi su zapostavljeni. Djeca komentiraju da ako nije na engleskom, neće ga ni gledati. To bismo isto trebali probuditi, kako kod djece, tako i kod starijih. Opet se vraćam na ono što sam rekla za opće razvijanje te filmske pismenosti [...] ne samo gledanje umjetničkih filmova, nego i dokumentarni program. Dokumentarni filmovi mogu jako puno toga ponuditi. To je još više zapostavljeno. (hrvatski jezik, srednja škola)*

*„Finska ima filmski odgoj, i medijski od jasličke dobi i to nije ništa novo. Njemačka također ima neke takve sadržaje. Na britanskom području imaju aktivnosti od pete godine, kao škola. Puno kvalitetnih materijala i sadržaja za djecu. Imamo od koga učiti.“ (odgojitelj, vrtić)*

---

### 2.3. Filmska pismenost u budućnosti

Sudionici većinom imaju pozitivan stav prema uključivanju filmske pismenosti u nastavu. Jedine zadržke odnose se na preopterećenost sadržajima nastave hrvatskog jezika i preopterećenosti satnice.

Smatraju kako bi se ideja veće i šire zastupljenosti filmske pismenosti u nastavu trebala provesti u praksu no da je pri tome važno dobro promisliti i isplanirati najbolji način na koji to provesti.

Podijeljena su mišljenja o načinu na koji bi se filmska pismenost trebala uvesti u različite obrazovne ustanove. Dio sudionika smatra da je najbolje rješenje povećanje satnice hrvatskog jezika kako bi se osigurao prostor za obrađivanje filmske pismenosti, te konkretnije raspisivanje kurikuluma kako bi se osiguralo da svi učitelji i nastavnici točno znaju koje sadržaje i na koji način obraditi u kojem razredu. Prednost takvog pristupa je i široka pokrivenost, odnosno na taj način bi sva djeca i u svim školama imala priliku razvijati svoju filmsku pismenost i to na ujednačen način, koji ne ovisi o interesu i znanju pojedinog nastavnika. Za takav pristup nužno je educiranje nastavnika hrvatskog jezika (osiguravanjem edukativnih materijala, priprema za sat i slično, pa sve do edukacija u sklopu županijskih stručnih vijeća ili dolazaka stručnjaka u školu i podučavanja nastavnika) što bi posebno značilo podršku onim nastavnicima koji se ne osjećaju dovoljno stručnima u tom području.

*„Izvrсна ideja, samo ako to dopusti veći broj sati za nas nastavnike hrvatskog, ili kao nekakva izvannastavna aktivnost. To bi uistinu bilo neophodno. Cijela ta medijska pismenost bi trebala dobiti više prostora za razvijanje kritičkog promišljanja. Ne možeš razviti kritičko promišljanje samo iz jednog segmenta. Ja bih (filmsku pismenost) stavila radije u hrvatski jer kao izvannastavnu aktivnost već i radimo i tu je manji broj učenika koji su zainteresirani za to. A kad to stavite u kurikulum, da je to obavezno, onda to vrijedi za sve učenike i može se puno više napraviti nego kad je izvannastavna. Oni koje to već zanima se snađu i u školi i izvan škole, po nekim udrugama. Ali ako gledamo generalno za svu djecu i populaciju, ona je tu definitivno redovna nastava.“ (hrvatski jezik, srednja škola)*

S druge strane, dio boljim rješenjem smatra uvođenje filmske pismenosti kao izvannastavnog ili izbornog predmeta, čime se ne bi dodatno opterećivala ionako opterećena satnica hrvatskog jezika. Ograničenje takvog pristupa je u nejednakoj zastupljenosti takvog predmeta u različitim školama i u nedovoljnom doseg – s obzirom da sadržaje filmske pismenosti ne bi učili svi učenici. Osim samog odabira takvog izbornog predmeta u kontekstu ostalih ponuđenih izbornih predmeta u pojedinoj školi, nejednakoj zastupljenosti doprinose i različiti interesi učitelja i nastavnika u različitim školama, postojanje prostora u rasporedu kao i

fizičkog prostora za takve predmete. Slično je i s prijedlogom uvođenja izbornog predmeta – osim što škole imaju prilično popunjenu listu izbornih predmeta, ostaje pitanje prostora i termina te raspoloživog kadra.

*„Mislim da bi to trebao biti poseban predmet. Jer jednostavno na toj razini na kojoj želimo i koliko nam je potrebna danas, to je nemoguće odraditi u sklopu samo hrvatskog jezika, gdje se samo malo zagrebe u to. Vjerojatno može kao redovna nastava u daljnjoj budućnosti. Kao izborni predmet ne bi bilo loše za sam početak, jer izvannastavnu aktivnost nema velik broj škola u Hrvatskoj. A kad bi nešto bilo kao izborna nastava, kad bi se to krenulo od Ministarstva, onda bi sve škole imale mogućnost za to, pa onda prema interesima učenika formirati broj razrednih odjela. (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Alternativa objema opisanim idejama je proširivanje kurikuluma više predmeta temama filmske pismenosti (uz hrvatski i engleski jezik, građanski odgoj, likovni odgoj, vjeronauk, etika, povijest, biologija, geografija i slično). Slično kao i s uvođenjem u kurikulum hrvatskog jezika, i ovdje je potrebno usklađivanje ostalih kurikuluma te također educiranje nastavnika tih predmeta u području filmske pismenosti.

Nekoliko sudionika smatra kako bi predmet filmske pismenosti uspješno mogao pronaći mjesto u cjelodnevnoj nastavi, no drugi ističu kako to ponovno ne osigurava dostupnost svoj djeci i svim školama, posebno ne u onima gdje se nastava odvija u smjenama.

Sudionici koji imaju iskustva s radom filmskih grupa (bilo neposrednog bilo da takve grupe postoje u njihovoj školi) smatraju i da je vrlo korisno uz sam teorijski pristup i primjere uključiti i praktičan rad, kreiranje vlastitog sadržaja, kroz što se najbolje usvaja niz tema iz područja filmske pismenosti i što omogućuje širi raspon koristi za učenike nego samo teorijska nastava.

*„Nama to je svrstano u hrvatski jezik, no smatram da se i na drugim predmetima može itekako doprinijeti razvoju filmske pismenosti npr. nekakvim kratkim medijskim isječcima ili video isječcima na satu povijesti ili geografije ili biologije. Danas postoje nevjerojatni edukativni filmovi, na primjer dokumentarni za razvoj biljke, uz neki dobar video isječak jako se lako djetetu to objasni. Ili zašto postoji dan i noć, već u predškolskoj dobi postoje neki videi kojima možemo djetetu objasniti neke stvari. Mislim da filmsku pismenost ne moramo nužno vezati samo uz hrvatski jezik, a najviše se dobiva izvannastavnim radom ili dodatnim radionicama gdje se ciljano radi od početka, od usvajanja filmskog jezika, nekakve teorije gdje se učenicima ponude različiti primjeri, gdje se s njima kritički promišlja, analizira, vodi ih se kroz tu interpretaciju i analizu i do samog onog dijela da se*

*njih stavi u praktičnu primjenu, odnosno da oni naprave nekakav takav produkt.“ (hrvatski jezik, osnovna škola)*

Barijere za uvođenje filmske pismenosti u redovnu i/ili izbornu nastavu kao poseban predmet, odnosno u redovan rad u vrtićima:

- Postojeća satnica obaveznih predmeta je potpuno popunjena u školama, kao što su i preopterećeni raspoloživi sati pojedinog predmeta propisanom količinom sadržaja koji se obrađuju. Uvođenje ili proširivanje teme filmske pismenosti u satnicu znači ili povećanje broja sati ili uklanjanje neke druge teme iz kurikuluma. U vrtićima je velika opterećenost rada odgajatelja kurikulumom i brojem djece u grupi, što i u njihovom radu ostavlja malo prostora za rad na filmskoj pismenosti
- Dodatno ograničenje satnice je i potreba da se gledanju jednog filma posveti nekoliko školskih sati – zbog samog trajanja filma i popratne analize
- Nedovoljno osoblja (odgajatelja, nastavnika, profesora) općenito, i nedovoljan broj onih koji mogu educirati djecu u filmskoj pismenosti
- Ne postoje certificirane edukacije za osobe koje bi držale tu nastavu, a prema postojećim zakonima i propisima nužno je da osoba koja održava nastavu ima završenu edukaciju koja u svom opisu ima specificirane teme filma i filmske pismenosti. Trenutačno su to samo nastavnici i profesori hrvatskog jezika i/ili komparativne književnosti, čime je znatno ograničen broj raspoloživih nastavnika koji bi takvu nastavu mogli izvoditi.
- Interes postojećih nastavnika i profesora za temu filmske pismenosti vrlo je različit, i ovisi o njihovom prethodnom znanju i iskustvu s tom temom u svom obrazovanju, kao i o spremnosti na dodatno obrazovanje u tom području
- iako većina škola posjeduje osnovnu opremu za gledanje video sadržaja (u obliku televizora, kompjutera ili projektor), dio sudionika smatra da je za kvalitetnu nastavu filmske pismenosti potrebno imati veliko platno i dobro ozvučenje, kao i adekvatan prostor, kako bi se moglo doživjeti i uočiti sve elemente filmskog sadržaja koji će se obrađivati. U vrtićima je opremljenost i manja – što zbog ograničenja vezanih uz budžet kojim raspolažu osnivači, što zbog nastojanja nekih vrtića da što manje koriste ekrane u radu kako bi pokušali anulirati veliko korištenje ekrana kod kuće.

Iz navedenog proizlazi da se osnovna ograničenja, a time i potrebe u slučaju uvođenja filmske pismenosti u rad vrtića i/ili škola svode na nekoliko glavnih izazova – vremenski (raspoloživost

satnice), prostorni (prostor i oprema za gledanje filmova, dostupnost sadržaja koji će se gledati, posebno jer neke škole nemaju niti stabilnu internetsku vezu preko koje bi se spojili i gledali sadržaje preko interneta), te kadrovski (opterećenost učitelja i nastavnika, te zainteresiranost i educiranost za teme filmske pismenosti).

*„Prvenstveno bi se trebao mijenjati program. Oni su mijenjali tu školu za život, taj kurikulum, ali nisu dovoljno raščlanili, svi mi koji radimo u osnovnoj školi vidimo kolika je to prenatrpanost informacijama. Previše je toga i nema se vremena kvalitetno posvetiti puno stvari. Jedino rješenje, ako ostaje ovakav program, da se poveća satnica. Onda bi mi mogli više raditi na tim nekim stvarima koje su sad malo manje zastupljene. Po starom sistemu je bilo 6 sati hrvatskog jezika i 5 sati matematike tjedno. Sad je to smanjeno na 5 sati hrvatskog i 4 matematike. To se jako osjeti na djeci. Treba ipak taj jedan sat vježbanja, puno on znači.“ (razredna nastava, osnovna škola)*

Po pitanu raspoloživog kadra za izvođenje nastave filmske pismenosti nužno je osigurati literaturu i osnovno osposobljavanje svih nastavnika koji će provoditi takvu nastavu, uz jasne i jednostavne materijale (kako bi se izbjegao zamor i otpor), kao i sadržaje (filmove, pripreme za sat i slično). Povećanje satnice i zadataka mora biti popraćeno odgovarajućim povećanjem plaće. Nastavnici i odgojitelji koji su pohađali Školu medijske pismenosti ističu izuzetnu korist i kvalitetu takvih edukacija, no s ograničenjem dugog trajanja, što mnogi nastavnici nisu u mogućnosti prihvatiti. Stoga se predlažu edukacije kraćeg trajanja. Prijedlozi su i da se educiranje provede kroz županijska stručna vijeća koja su obavezna za sve, ili da stručni edukatori dođu u školu i u par sati primjerom educiraju nastavnike kako provoditi nastavu filmske pismenosti.

*„Najljepše bi bilo preko ŽSV-a, županijskih stručnih vijeća. Da na ta stručna vijeća dođe jedan stručnjak za film i da on kroz određene materijale koji nemaju više od 10 stranica, jer nije stimulativno s obzirom na to da nastavnici imaju brojnu literaturu, sve ono što je previše neće sigurno čitati. Da na tom ŽSV-u stručna osoba da objasni način na koji prići filmu, kako gledati film i mislim da bi to bio pun pogodak.“ (ravnatelj, srednja škola)*

*„Trebali bi postojati medijski edukatori, koji bi druge stručnjake mogli educirati po tom pitanju. To je jedna važna stvar, jer možda bi se puno kolegica i kolega s tim bavilo, ali se ne smatraju dovoljno educiranima. To je isto jedan od faktora, ne usude se, pogotovo starije kolege i kolegice. Nije stvar da samo nemaju kad, možda i bi, ali možda nisu sigurni što bi točno trebali raditi, na koji način.“ (odgojitelj, vrtić)*

Jedan od prijedloga odnosio se i na otvaranje uvjeta za izvođenje nastave filmske pismenosti, kako bi i nastavnici drugih predmeta mogli provoditi takvu nastavu. To bi bilo potrebno ukoliko bi se filmska pismenost uvela kao poseban predmet.

*„Ako se radi na nekom programu koji će biti uveden na razini Republike Hrvatske, onda takva edukacija mora biti organizirana na razini države. Država onda mora poduprijeti obrazovanje ljudi koji su spremni to raditi. Etiku može predavati bilo tko tko je završio društvene i humanističke znanosti, zašto ne i medijsku pismenost. Pitanje je jesu li svi spremni za to, smatraju li se kvalificiranima ili sposobnim za to. Možda neki dodatni sadržaj za nastavnike hrvatskog, neki priručnik, da im se daju neke ideje, smjernice, radni materijali. Prevelika produkcija udžbenika isto ne donosi nikakav rezultat.“ (ravnatelj, srednja škola)*

Dio sudionika navodi kao ograničenje i nedostatak literature koja nije prestručna / znanstvena, nego prilagođena izvođenju nastave, od literature za nastavnike i odgojitelje, preko priprema za sat, pa i dostupnosti prikladnih filmskih sadržaja. Oni koji su aktivno uključeni u rad na filmskoj pismenosti navode kako je u zadnjih par godina sve više literature baš za nastavu dostupno preko stranica Medijske pismenosti, no čini se da svijest o postojanju takve literature nije dovoljno raširena među obrazovnim stručnjacima kojima je namijenjena.

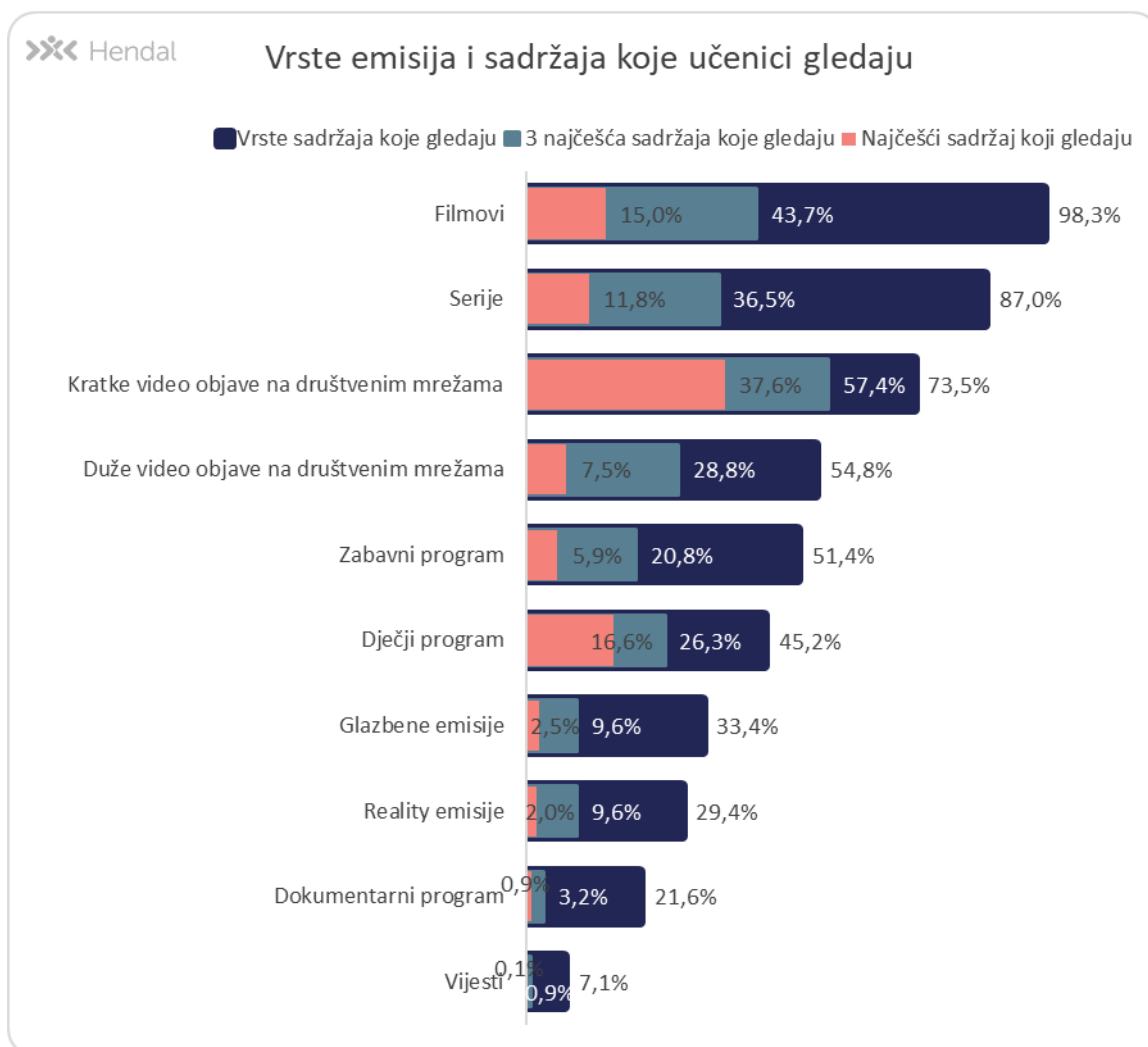
*(dostupne edukacije) „S tim što nas educiraju je više na tu filmsku produkciju usmjereno, a ne na samu pismenost. Tu pojedinac ostaje samome sebi.“ (hrvatski jezik, srednja škola)*

Financiranje je popratno, ali bitno pitanje – od financiranja opreme, prostora, osoba koje će izvoditi nastavu. S obzirom da se različite škole financiraju iz različitih izvora te vrlo malih budžeta kojima dio škola raspolaže, odgovornost financiranja bi prema sudionicima morala ležati na Ministarstvu ili Agenciji za odgoj i obrazovanje. Mnogi osnivači nemaju mogućnost dodatnih ulaganja u škole, zbog čega bi takve škole ostale zapostavljene ako se financiranje ne bi provodilo centralizirano. Primjeri dobre prakse u pronalaženju načina financiranja su uključivanja u razne projekte kroz koje se neke škole uspiju financirati u pogledu opreme (npr. kroz eTwinning, Moje malo kino), povezivanje ili osnivanje udruge u sklopu škole, te prijave za financiranje od strane HAVC-a.

### 3. REZULTATI KVANTITATIVNOG ISTRAŽIVANJA S UČENICIMA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

#### 3.1. Vrste sadržaja koje školska djeca gledaju

Najpopularniji sadržaji koje gledaju su filmovi (98,3%) i serije (87%). Kratke video objave na društvenim mrežama također su vrlo popularne (73,5%). Duže video objave na društvenim mrežama, zabavni programi i dječji programi privlače manji broj učenika kao i glazbene emisije i reality programi, dok dokumentarni programi i vijesti gotovo nisu prisutni u njihovom izboru sadržaja.



Slika 1 Grafički prikaz vrsta sadržaja koje učenici gledaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

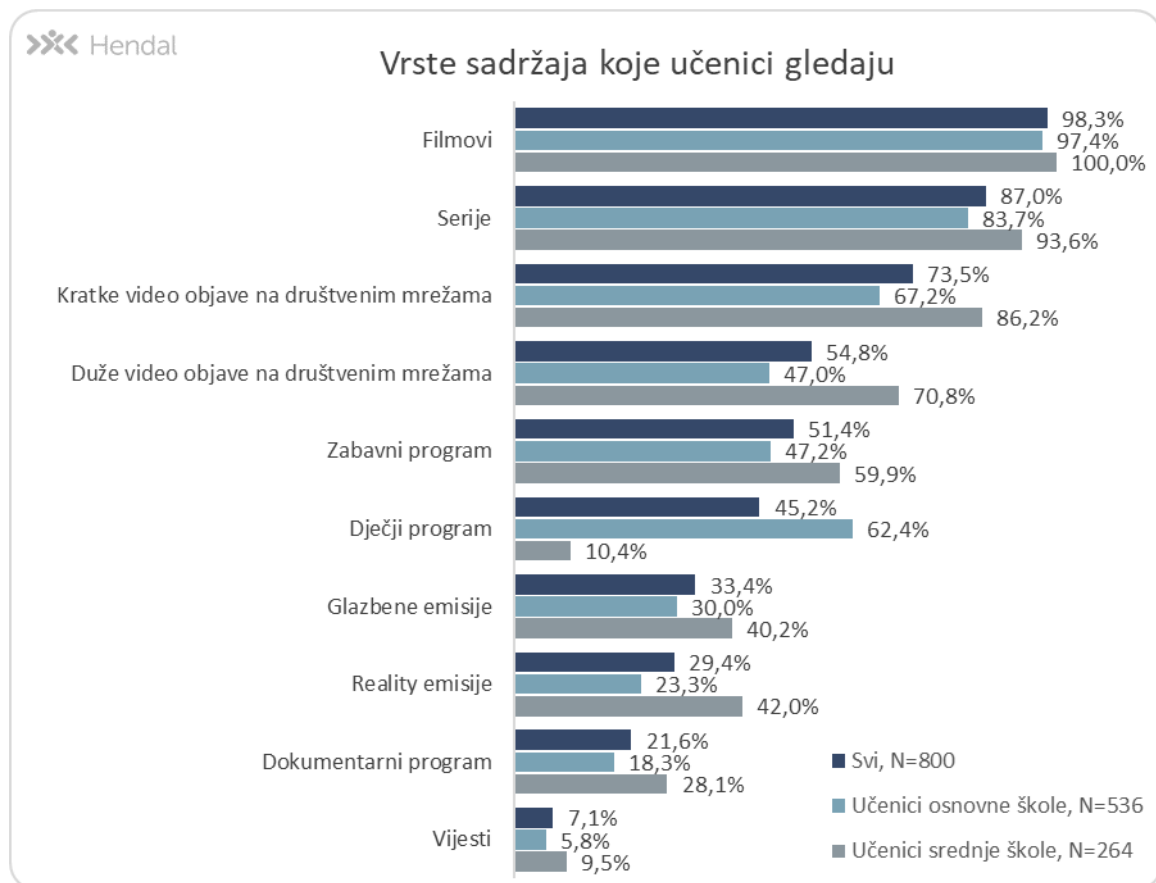


Analiza poduzoraka pokazuje kako se Reality emisije više gledaju u manjim i srednjim gradovima (njih 17,7% odn. 15,4% je navelo da to među 3 najčešća sadržaja koje gledaju).

Filmovi su najgledaniji sadržaj među svim grupama učenika, s 98,3% ukupnih gledatelja, pri čemu ih gledaju svi ispitanici srednjoškolski. Serije su također vrlo popularne, s 87,0% njih koji ih gledaju. Kratke video objave na društvenim mrežama gleda 73,5% svih učenika, dok duže video objave gleda ipak manje učenika, njih 54,8%.

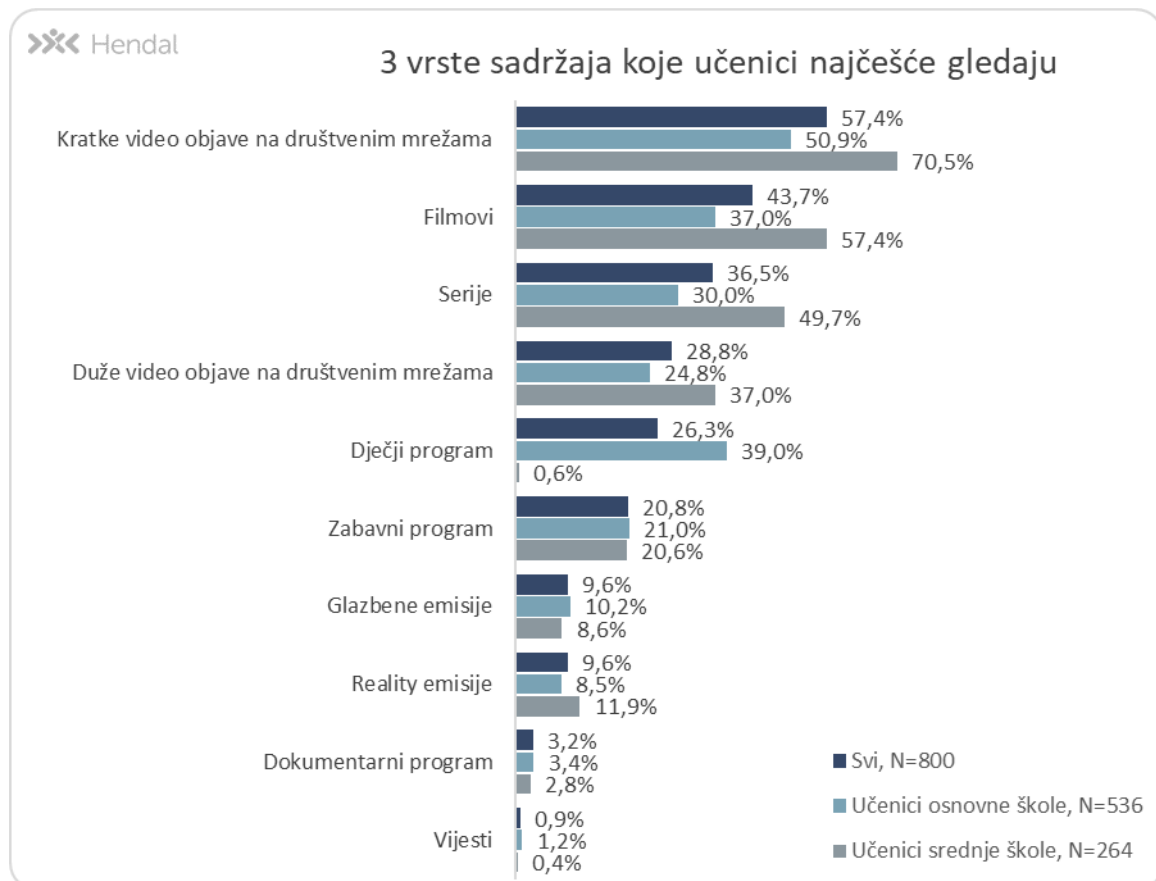
Zastupljenost sadržaja raste s dobi - sve sadržaje osim vijesti gleda manji udio djece u nižim razredima osnovne škole, a veći udio srednjoškolaca. Iznimka su dječji programi, koje više gledaju učenici osnovnih škola (62,4%), i to posebno učenici nižih razreda osnovnih škola (88,5%). Vijesti gotovo i nisu praćene ni u jednoj skupini školaraca.

Analiza poduzoraka pokazuje kako ženski ispitanici u većoj mjeri navode da gledaju serije (91,1% njih) od muških ispitanika (83,0%).



Slika 2 Grafički prikaz vrsta sadržaja koje učenici gledaju, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Za razliku od zastupljenosti sadržaja gdje film ima najveći doseg, među sadržajima koji se najčešće gledaju ipak prednjače kratke video objave na društvenim mrežama s 57,4% učenika. Pri tome je taj sadržaj istaknutiji među srednjoškolcima (70,5%) nego među osnovnoškolcima (50,9%). Druga dva popularnija sadržaja su filmovi (43,7% svih učenika) i serije (36,5%). Ostali sadržaji, poput dužih video objava, dječjih programa, zabavnih programa, glazbenih emisija, reality emisija, dokumentaraca i vijesti, imaju manji postotak gledanosti među učeničkom populacijom.

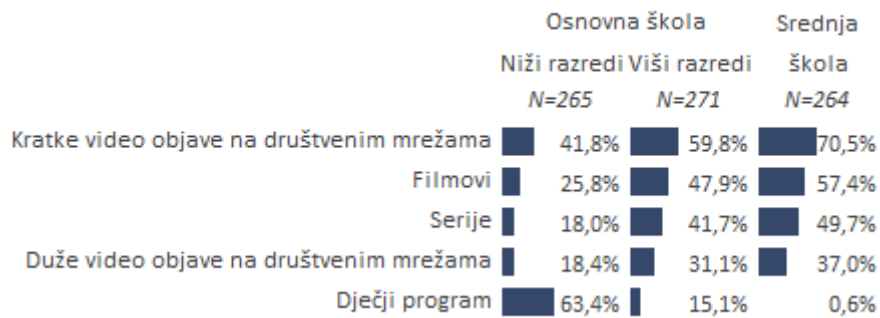


Slika 3 Grafički prikaz vrsta sadržaja koje učenici najčešće gledaju, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Analiza poduzoraka pokazuje da je popularnost kratkih i dugih video objava na društvenim mrežama, filmova i serija veća s dobi (kratke video objave rastu sa 41,8% za niže razrede do 70,5% za srednju školu; duge video objave sa 18,4% do 37,0%; filmovi sa 25,8% u nižim razredima osnovne škole do 57,4% među srednjoškolcima, a serije sa 18% do 49,7%). Kao što je i očekivano, popularnost dječjih emisija opada s uzrastom.

Kratke video objave na društvenim mrežama posebno se ističu u Sjevernoj Hrvatskoj (72,6% učenika ih navodi), a isto vrijedi i za duge video objave, iako u manjem udjelu (43,1%). Muški ispitanici više navode zabavni program (27,5%) od ženskih (13,8%).

Koje su 3 vrste emisija ili sadržaja koje najčešće gledaš



Slika 4 Grafički prikaz glavnih razlika prema razini obrazovanja u vrsti sadržaja koje učenici najčešće gledaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Najčešće gledani sadržaji među učenicima su kratke video objave na društvenim mrežama, dječji programi i filmovi. Kratke video objave su najpopularnije, s gledanosti od 41,0% među srednjoškolcima i 35,9% među osnovnoškolcima. Dječji programi najčešći su sadržaj za 24,7% osnovnoškolaca, dok ih srednjoškolci, očekivano, ne gledaju.

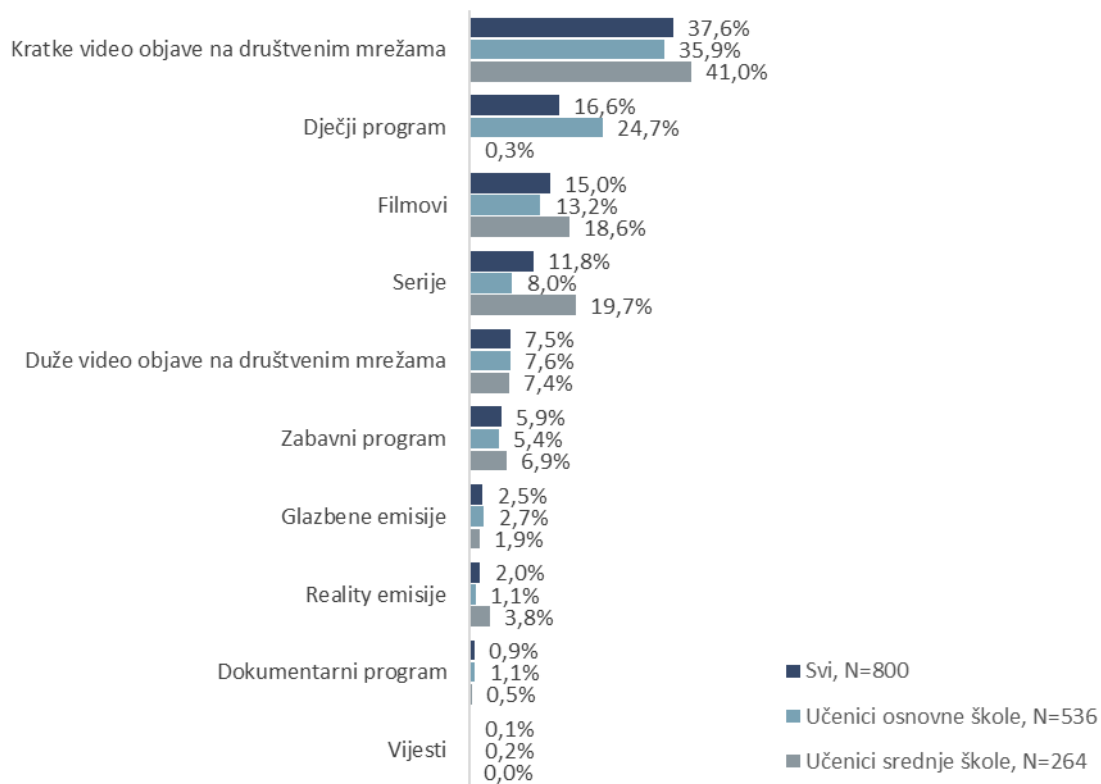
Filmove najčešće gleda 15,0% učenika, a serije 11,8%. I filmovi i serije popularniji su među srednjoškolcima (18,6% i 19,7%) nego među osnovnoškolcima (13,2% i 8,0%).

Ostali sadržaji poput dužih video objava, zabavnih programa, glazbenih emisija, reality emisija, dokumentaraca i vijesti gledaju manji postotci učenika. Reality emisije najčešći su sadržaj među srednjoškolcima više nego među osnovnoškolcima (3,8% u odnosu na 1,1%).

Analiza poduzoraka pokazuje da učenici ženskog spola kao najčešći gledani sadržaj u većoj mjeri navode serije od onih muškog spola (16,5% naspram 7,5%), dok je obrnuto za zabavni program (9,5% muških i 2,1% ženskih ispitanika). I ovdje se ponavlja nalaz da su kratke video objave na društvenim mrežama najpopularnije u regiji Sjeverna Hrvatska (54,5% njih izjavljuje da su to sadržaji koje najčešće gledaju), dok su znatno manje zastupljeni u dalmatinskoj (29,0%) i ličkoj regiji (24,2%). Ta vrsta sadržaja je značajno manje dominantna i u nižim razredima osnovne škole (26,7% navodi da najčešće gledaju upravo takve sadržaje, dok je u višim razredima i srednjoj školi taj postotak 41-45%).

S druge strane, film kao najčešći sadržaj značajno se više navodi u Dalmaciji (23,8%), a značajno manje u istarskoj regiji (7,1%), dok u istarskoj regiji znatno više navode serije (21,7%). I filmovi i serije značajno su manje navođeni među najmlađima (niži razredi osnovne škole 9,2% i 3,8%).

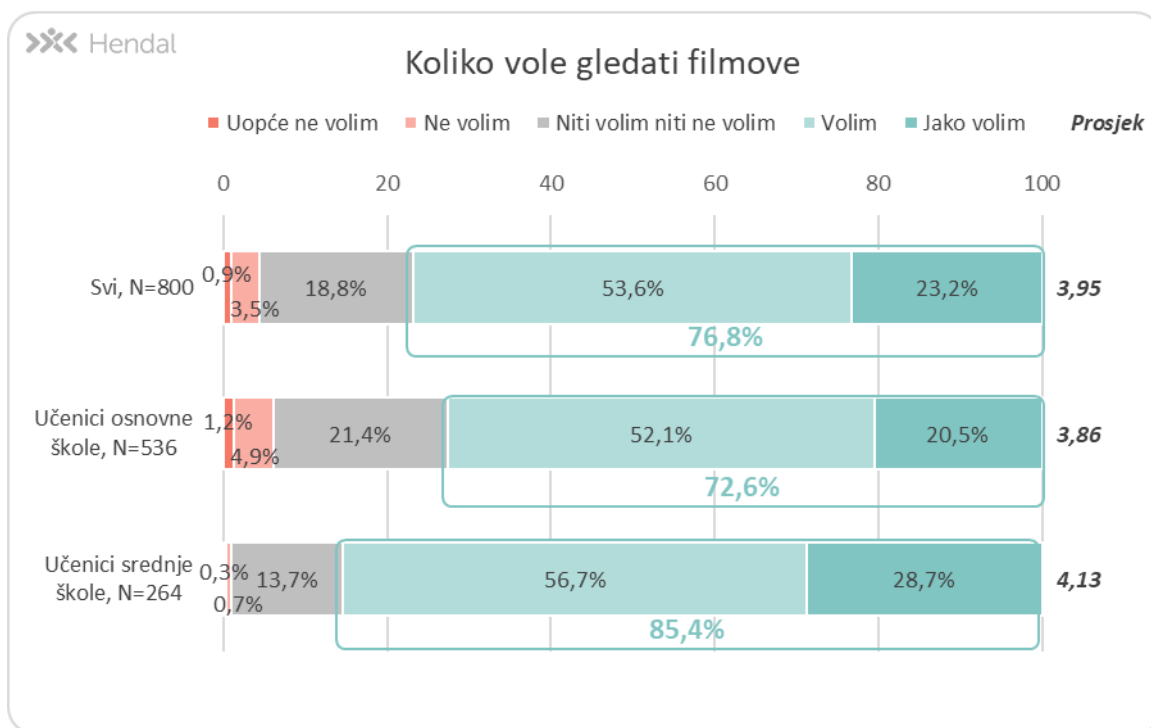
### Sadržaj koji učenici najčešće gledaju



Slika 5 Grafički prikaz vrste sadržaja koje učenici najčešće gledaju, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

### 3.2. Gledanje filmova među učenicima osnovnih i srednjih škola

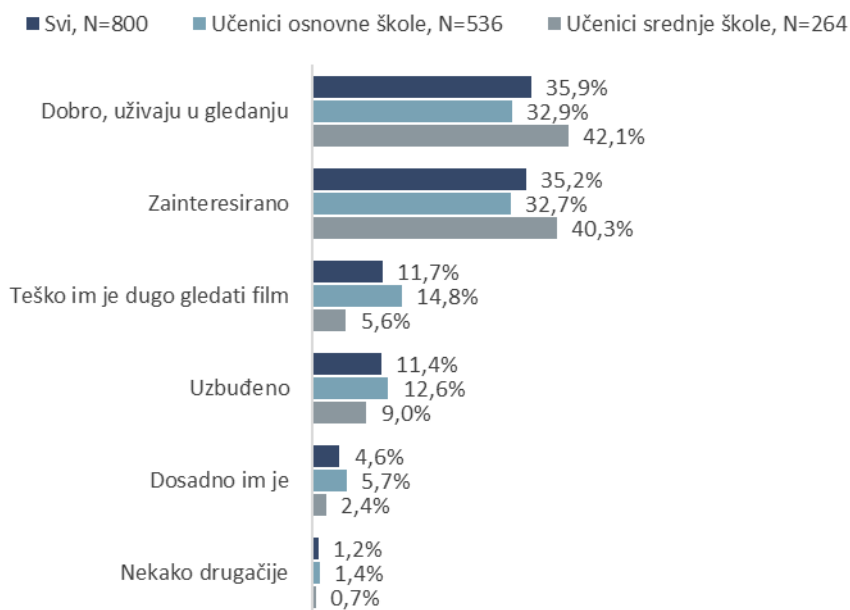
Većina učenika voli gledati filmove, s 53,6% svih učenika koji kažu da ih vole, dok 23,2% njih izjavljuje da ih jako vole. Tek 4,4% učenika izjavljuje da ne voli gledati filmove. Srednjoškolci su entuzijastičniji po pitanju filmova, s 28,7% koji jako vole filmove, dok je kod osnovnoškolaca to 20,5%. Prosječna ocjena interesa za filmove je 3,95, pri čemu srednjoškolci imaju viši prosjek (4,13) u odnosu na osnovnoškolce (3,86).



Slika 6 Grafički prikaz odgovora na pitanje koliko učenici vole gledati filmove, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Većina učenika osjeća se pozitivno dok gledaju filmove, a najčešći osjećaji su uživanje i zainteresiranost - 35,9% svih učenika kaže da uživaju u gledanju filmova, a 35,2% učenika iskazuje zainteresiranost za sadržaj. Srednjoškolci su nešto entuzijastičniji, s 42,1% koji uživaju u gledanju, a 40,3% ih je zainteresirano. Manji postotak učenika (11,7%) izjavljuje kako im je teško dugo gledati film, što je izraženije među osnovnoškolcima (14,8%) nego među srednjoškolcima (5,6%).

### Kako se osjećaju dok gledaju film

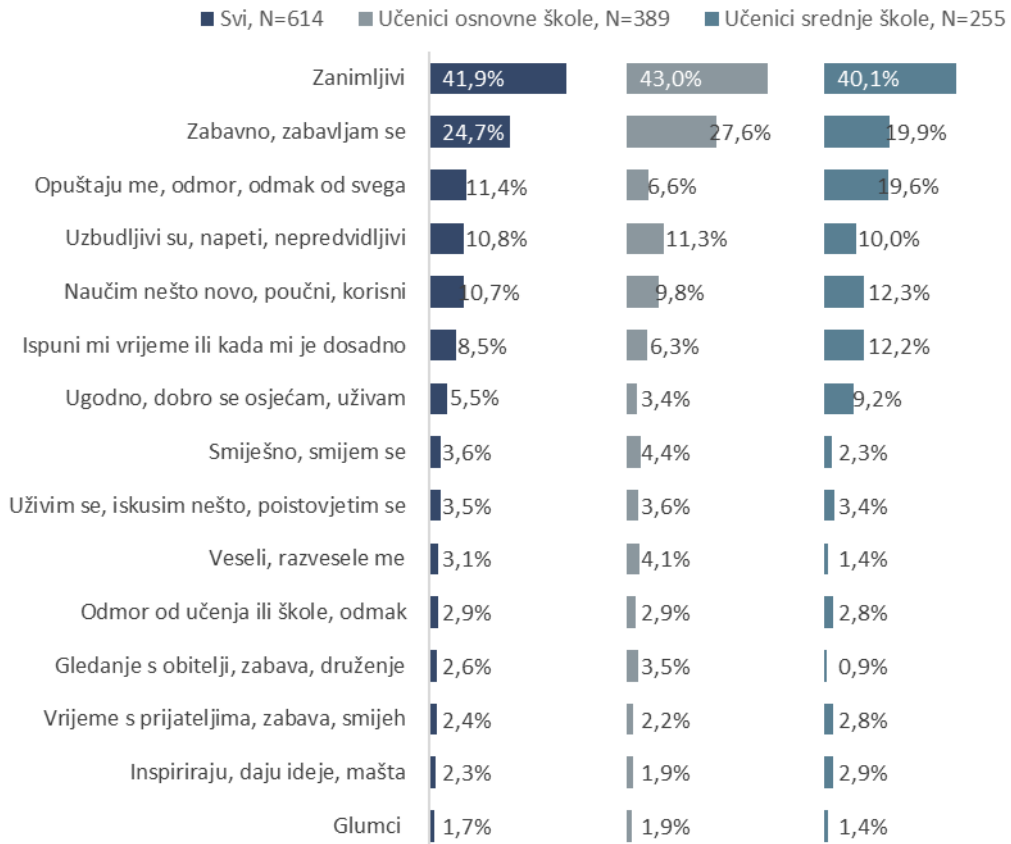


Slika 7 Grafički prikaz odgovora na pitanje kako se učenici osjećaju dok gledaju film, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Učenici najviše vole gledati filmove jer su im **zanimljivi** (41,9%), a zatim i jer ih **zabavljaju** (24,7%). Osim toga, otprilike svaki deseti učenik navodi kako im filmovi **pomažu da se opuste** (11,4%), da ih gledaju jer su im **uzbudljivi i napeti** (10,8%), te jer kroz njih **nauče nešto novo** (10,7%). Manji udio učenika gleda filmove i **kako bi ispunili vrijeme ili kada im je dosadno** (8,5%). Ostali razlozi uključuju gledanje filmova zato što se **smiju i zabavljaju** uz njih, zbog poistovjećivanja i doživljavanja nečeg novog, zatim jer im predstavljaju pauzu ili odmor od učenja, vrijeme za uživanje u društvu obitelji i prijatelja, inspiraciju te maštovite ideje.

Srednjoškolci češće od osnovnoškolaca ističu da filmovi **ispunjavaju vrijeme** (12,2%) i **opuštaju ih** (19,6%), dok osnovnoškolci češće od srednjoškolaca navode da su filmovi zabavni (27,6%) i jer tako provode vrijeme s drugima (3,5%).

### Razlozi zbog kojih vole gledati filmove



Slika 8 Grafički prikaz razloga zbog kojih učenici vole gledati filmove; Baza: ispitanici koji vole gledati filmove, N=614

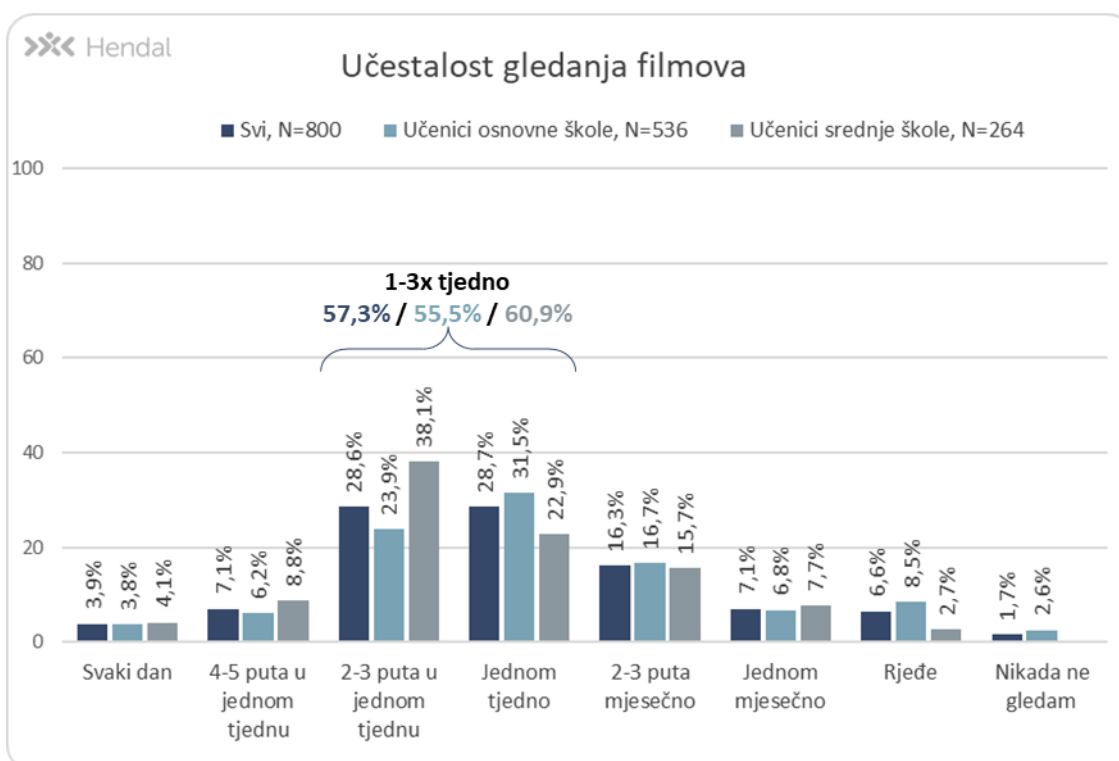
Učenici koji ne vole gledati filmove kao razloge navode dosadu (31,5%) i to što filmovi predugo traju (30,1%). Također, neki učenici smatraju da filmovi nisu zanimljivi ili ih ne zanima sadržaj (18,1%). Neki učenici vole samo crtiće (11,1%), dok se drugi suočavaju s problemima u praćenju filma, poput nemogućnosti čitati titlove ili brzog tempa filma (9,6%).

Veliku većinu učenika koji ne vole gledati filmove čine osnovnoškolci (91% njih), i to većinom učenici nižih razreda osnovne škole (21 učenik od ukupno 35).



Slika 9 Grafički prikaz razloga zbog kojih učenici ne vole gledati filmove; Baza: ispitanici koji ne vole gledati filmove, N=35

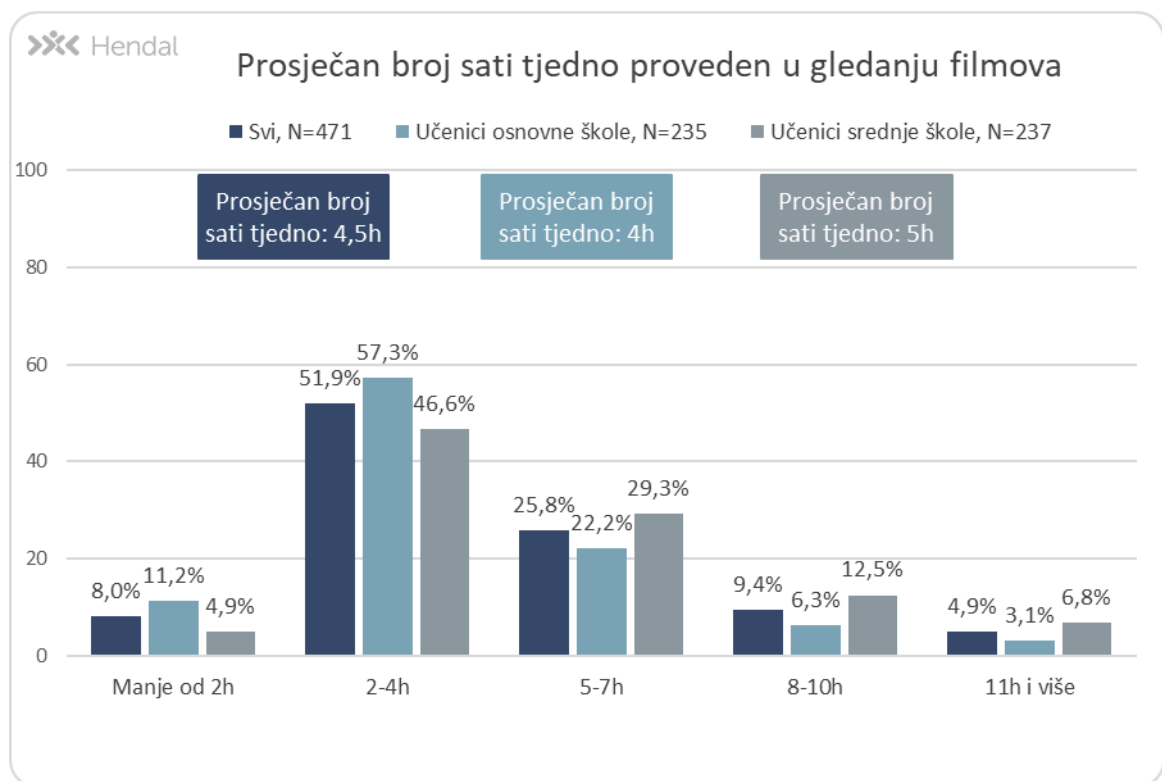
Više od polovice učenika (57,3%) gleda filmove jednom do tri puta tjedno. Oko 28,6% svih učenika gleda filmove 2-3 puta tjedno, a 28,7% njih to radi jednom tjedno. Srednjoškolci gledaju filmove češće, s 38,1% koji ih gledaju 2-3 puta tjedno. Mali broj učenika nikada ne gleda filmove (1,7%), a najviše učenika koji rjeđe gledaju filmove su osnovnoškolci (8,5%).



Slika 10 Grafički prikaz učestalosti gledanja filmova; Baza: Svi ispitanici, N=800



Polovica učenika gleda filmove između 2 i 4 sata (51,9%), a četvrtina učenika gleda filmove između 5 i 7 sati (25,8%). Mali udio učenika gleda filmove manje od 2 sata (8% svih učenika). Srednjoškolci gledaju filmove više sati tjedno nego osnovnoškolci –osnovnoškolci u većem udjelu gledaju filmove do 2h tjedno (11,2%) i 2-4 sata tjedno (57,3% njih), dok su značajno veći udjeli srednjoškolaca koji provode 8-10h tjedno gledajući filmove (12,5%). Uočene razlike u broju sati koje tjedno provedu gledajući filmove uočava se i u prosječnom broju sati: osnovnoškolci prosječno filmove gledaju 4 sata tjedno, a srednjoškolci 5 sati tjedno.

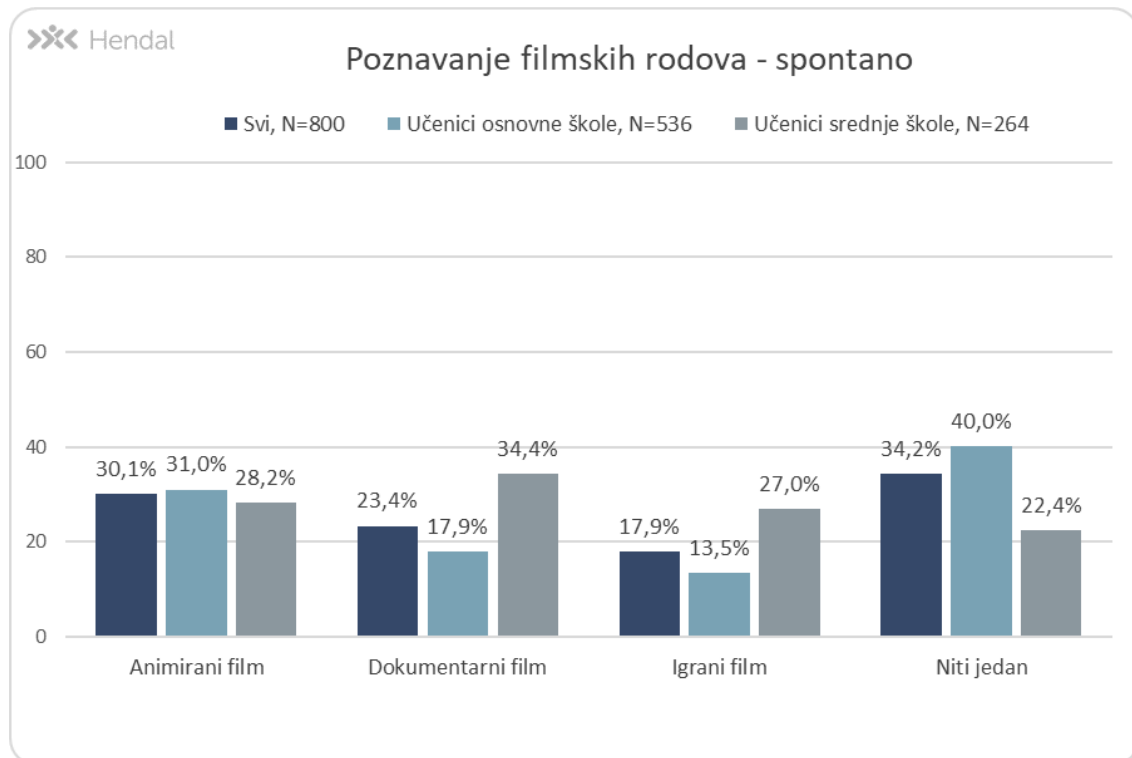


Slika 11 Grafički prikaz prosječnog broja sati tjedno koje učenici provedu u gledanju filmova; Baza: ispitanici koji pohađaju više razrede osnovne ili srednju školu i koji gledaju filmove barem 2-3 puta mjesečno, N=471

Na pitanje o filmskim rodovima koje poznaju učenici spontano najčešće navode animirane filmove / crtiće (30,1%). 23,4% spontano navodi dokumentarni film, a 17,9% igrani film kao filmske rodove koje poznaju. Animirane filmove podjednako navode i osnovnoškolci i srednjoškolci, dok druga dva roda srednjoškolci navode više nego osnovnoškolci.

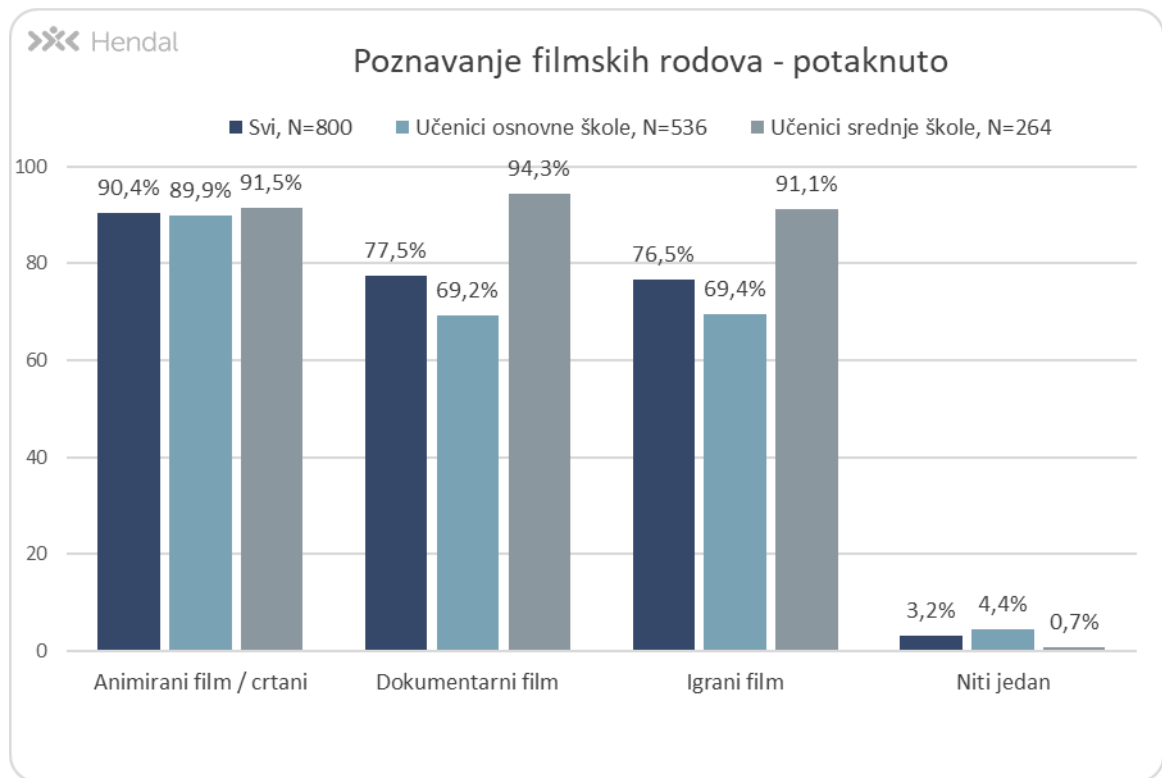
Trećina učenika (34,2%) spontano ne zna navesti niti jedan filmski rod, pri čemu je to znatno izraženije među osnovnoškolcima (40%) nego srednjoškolcima (22,4%). Učenici nižih razreda osnovne škole značajno manje navode igrani i dokumentarni film (4,0% i 8,3%).

Učenici miješaju pojmove rodova i žanrova, pa na pitanje o rodovima koje poznaju spontano navode i filmske žanrove, poput komedija (21,6%), akcijskih filmova (20%), horora (13,9%), te ljubavnih/romantičnih filmova (8,3%).



Slika 12 Grafički prikaz spontanog dosjećanja filmskih rodova; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada se učenike pita koje od ponuđenih filmskih rodova poznaju, vidljivo je visoko prepoznavanje sva tri filmska roda. Ipak, i ovdje su animirani filmovi su najpoznatiji (90,4%), dok dokumentarne filmove kao filmski rod prepoznaje 77,5% , a igrane filmove 76,5% svih učenika. Srednjoškolci i na potaknutoj razini pokazuju veću upoznatost s dokumentarnim i igranim filmom kao filmskim rodovima nego što je to slučaj kod osnovnoškolaca. Samo mali postotak učenika (3,2%) navodi da ne poznaje niti jedan od ovih žanrova, što je ponovno izraženije među osnovnoškolcima (4,4%) nego srednjoškolcima (0,7%).

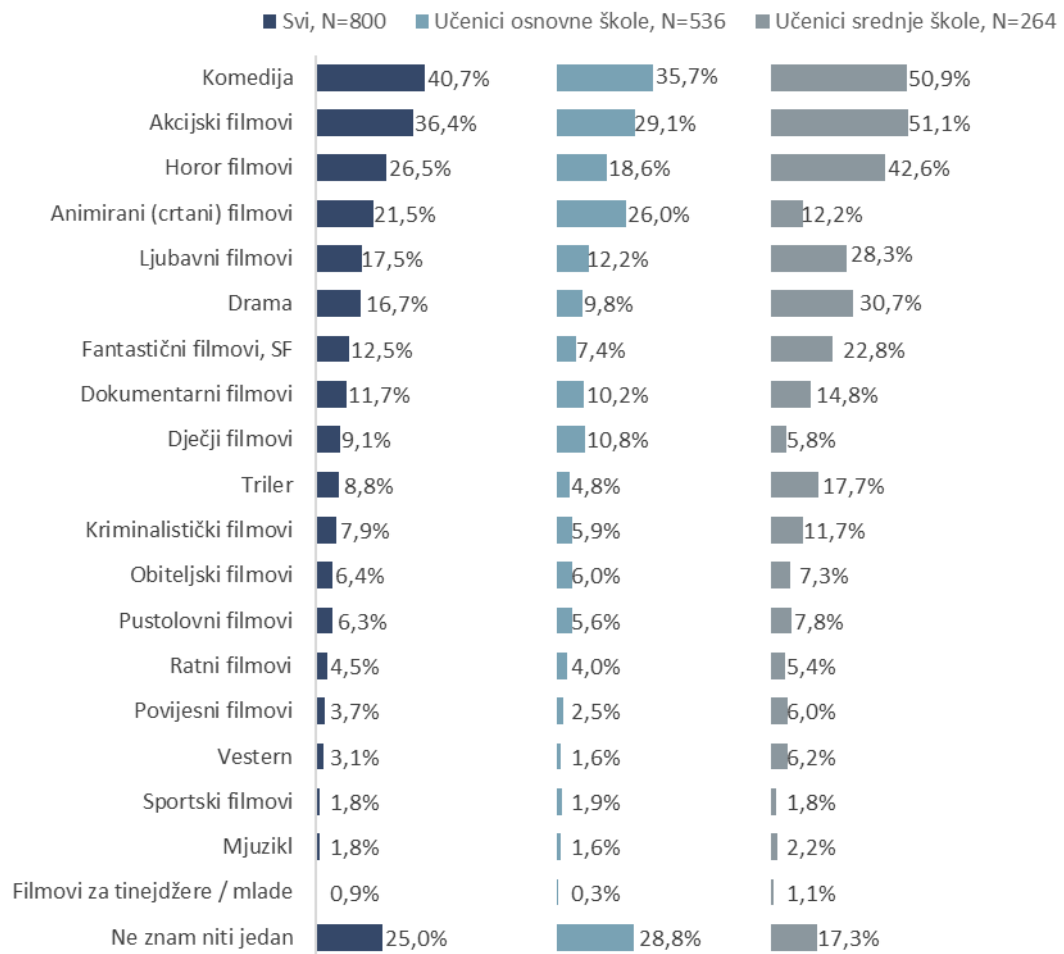


Slika 13 Grafički prikaz potaknutog poznavanja filmskih rodova; Baza: svi ispitanici, N=800

Na pitanje o tome koje filmske žanrove poznaju, najviše učenika spontano navodi komediju (40,7%) i akcijske filmove (26,5%), uz animirane filmove među osnovnoškolcima (26,0%) odnosno horor filmove među srednjoškolcima (42,6%). Manje poznati žanrovi uključuju povijesne filmove, vesterne, sportske filmove i mjuzikle.

Srednjoškolci više od osnovnoškolaca spontano navode komediju (50,9%), akcijske filmove (51,1%), horor filmove (42,6%), ljubavne (28,3%), fantastične (22,8%), kriminalističke (11,7%) i povijesne (6,0%) filmove, drame (30,7%), trilere (17,7%) i vesterne (6,2%). Očekivano, osnovnoškolci se više od srednjoškolaca dosjete animiranih (26,0%) i dječjih (10,8%) filmova.

### Poznavanje filmskih žanrova - spontano

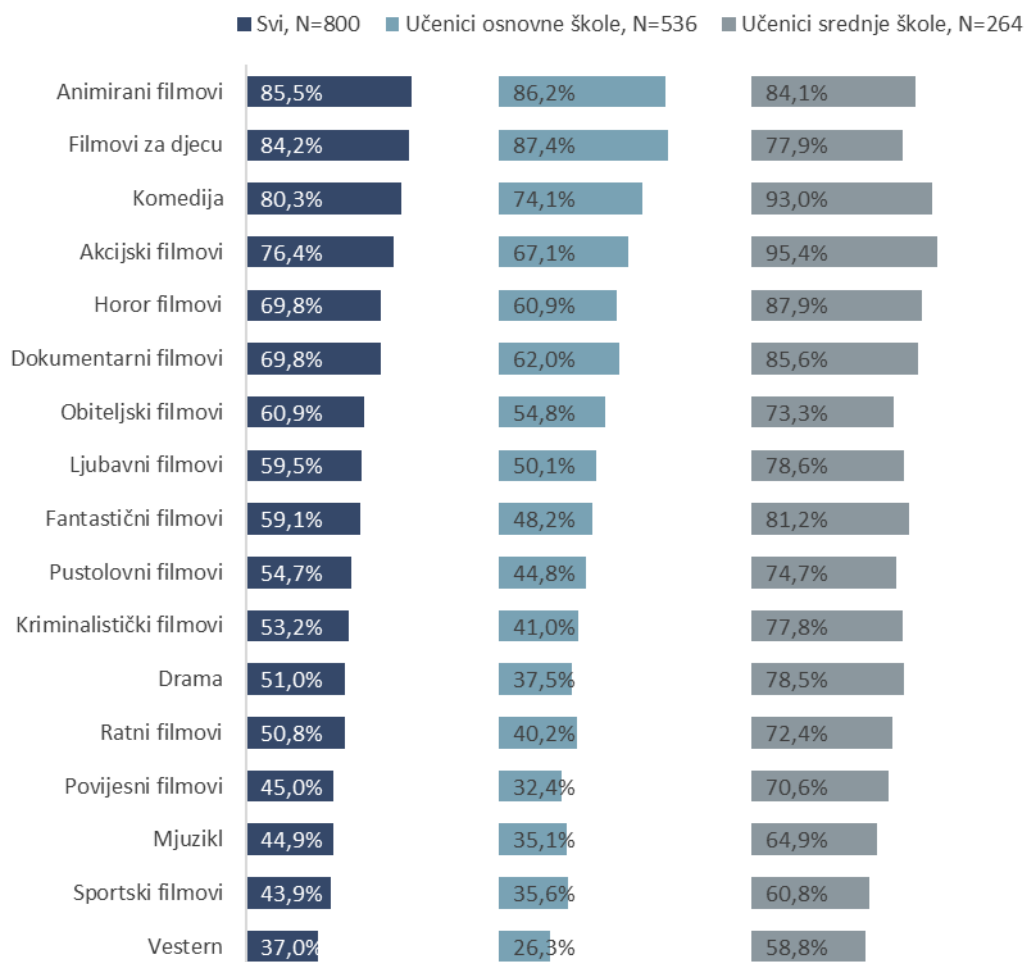


Slika 14 Grafički prikaz spontanog dosjećanja filmskih žanrova; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada je u pitanju prepoznavanje filmskih žanrova, najpoznatiji su animirani filmovi, filmovi za djecu i komedije. Osnovnoškolci najviše poznaju filmove za djecu (87,4%), animirane filmove (86,2%) te komediju (74,1%); dok srednjoškolci u najvećem udjelu poznaju akcijske filmove (95,4%) i komediju (93,0%), te horor (87,9%), dokumentarni (85,6%) i animirani (84,1%) film.

Svi filmski žanrovi poznatiji su srednjoškolcima nego osnovnoškolcima, uz izuzetak animiranog filma, kojeg i jedni i drugi poznaju u podjednako visokom udjelu (86,2% i 84,1%), i filmova za djecu koje poznaje više osnovnoškolaca nego srednjoškolaca (87,4% naspram 77,9%).

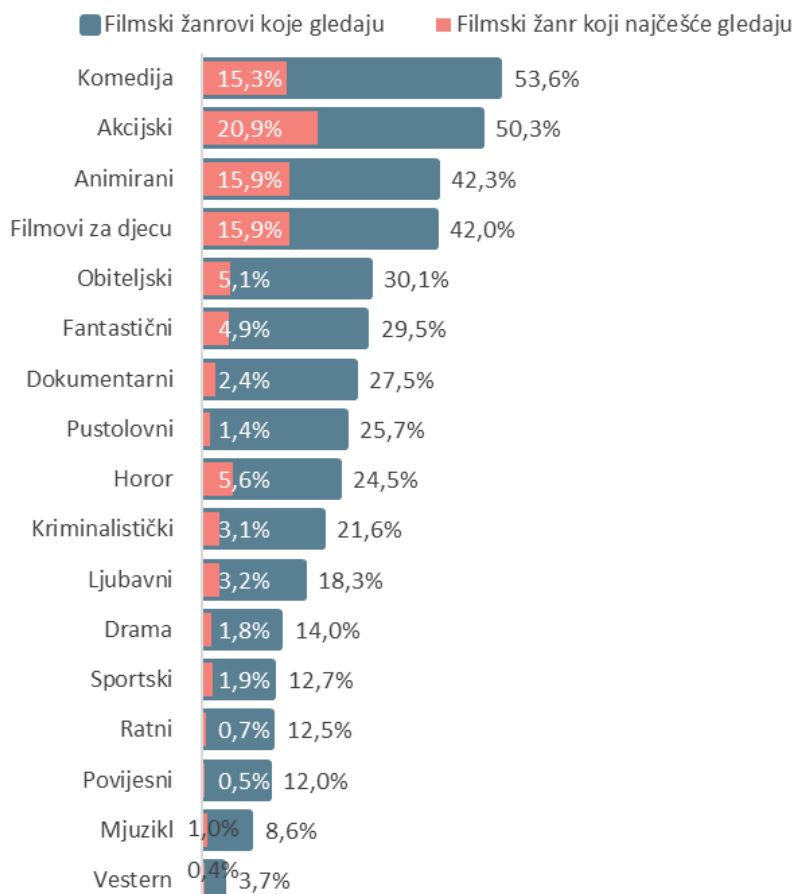
### Poznavanje filmskih žanrova - potaknuto



Slika 15 Grafički prikaz potaknutog prepoznavanja filmskih žanrova; Baza: svi ispitanici, N=800

Filmski žanrovi koje najviše učenika gleda su komedija (53,6% svih učenika) i akcijski filmovi (50,3%) te akcijski (42,3%) i animirani (42,0%) filmovi. Iako su obiteljski, fantastični i dokumentarni filmovi također popularni, gledanost im je manja. Slično tome, žanrovi koje najviše učenika navodi da gledaju najčešće su također komedija (15,3%) i akcijski filmovi (20,9%). Manje gledani žanrovi uključuju ratne, povijesne, vesterne i mjuzikle, koji kao najčešći žanr gleda manje od 1% učenika.

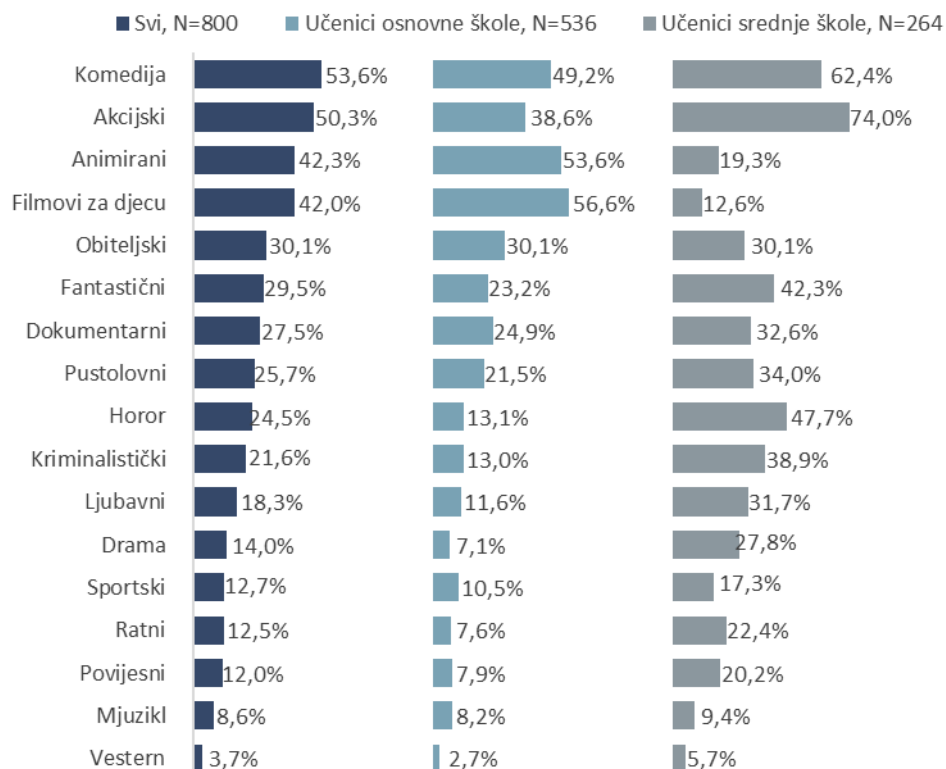
## Filmski žanrovi koje učenici gledaju



Slika 16 Grafički prikaz gledanih filmskih žanrova; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada analiziramo rezultate gledanosti s obzirom na dob učenika, uočavamo određene razlike između osnovnoškolaca i srednjoškolaca, pri čemu su osnovnoškolci skloniji gledanju animiranih filmova (57,7% naspram 19,3% srednjoškolaca) i filmova za djecu (56,6% naspram 12,6%), dok srednjoškolci više gledaju ostale žanrove, s najvećom razlikom u udjelu onih koji gledaju akcijske filmove (74,0% naspram 49,7% osnovnoškolaca) i horore (47,7% naspram 13,1%).

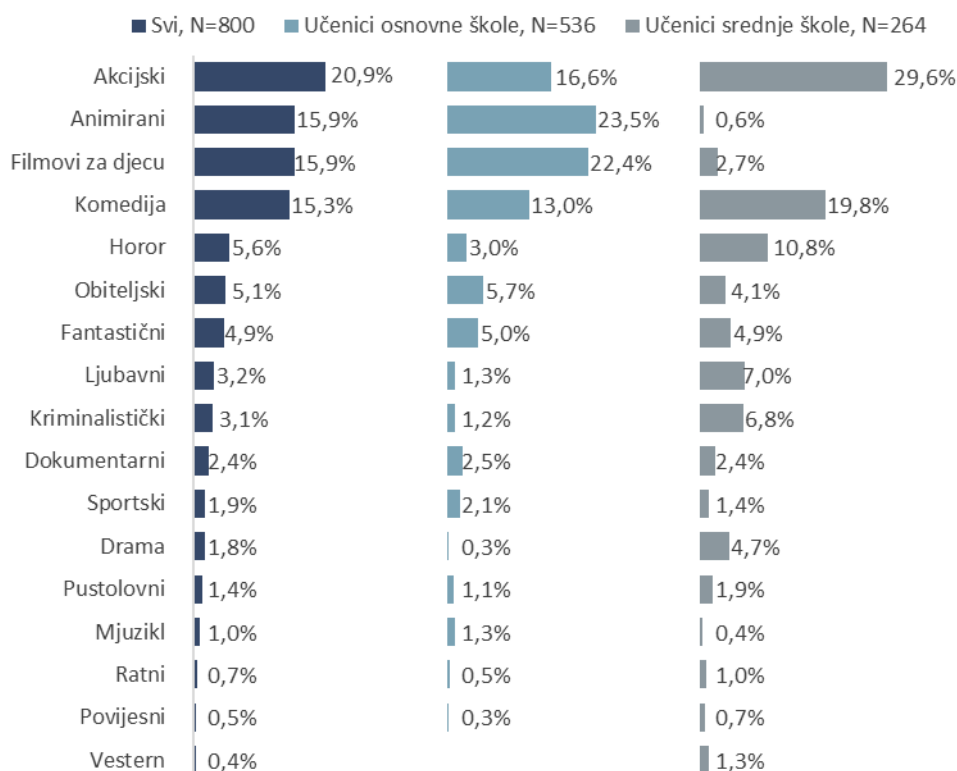
## Filmski žanrovi koje učenici gledaju



Slika 17 Grafički prikaz gledanih filmskih žanrova, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: svi ispitanici, N=800

Najčešće gledani filmovi među svim učenicima su akcijski filmovi, animirani filmovi, filmovi za djecu i komedije. Tu se također vide različite preferencije ovisno o dobi. Akcijski filmovi prednjače među srednjoškolcima s 29,6% onih koji ih najčešće gledaju, a slijedi komedija s 19,8%. S druge strane, najviše osnovnoškolaca najčešće gleda animirane filmove (njih 23,5%) te filmove za djecu (22,4%). Horor filmovi, iako općenito manje gledani, treći su najzastupljeniji žanr među srednjoškolcima (10,8%), dok su među osnovnoškolcima na trećem mjestu akcijski filmovi (16,6%) i komedije (13,0%).

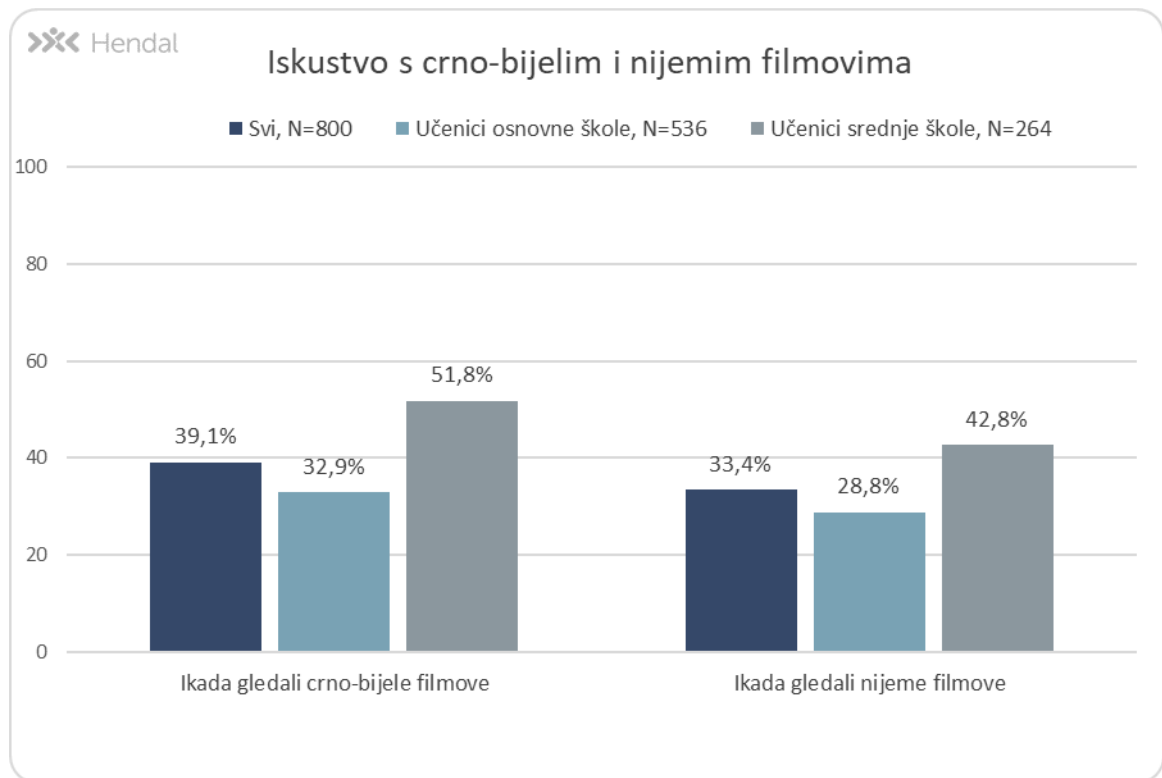
### Filmski žanrovi koje učenici najčešće gledaju



Slika 18 Grafički prikaz filmskih žanrova koje najčešće gledaju, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: svi ispitanici, N=800

39,1% svih učenika je gledalo crno-bijele filmove, češće srednjoškolci (51,8%) u odnosu na osnovnoškolce (32,9%). Kada je riječ o nijemim filmovima, oko trećine svih učenika je ikada gledalo nijeme filmove, dok su srednjoškolci ponovno u većem postotku (42,8%) gledali nijeme filmove u usporedbi s osnovnoškolcima (28,8%). Oko petine učenika nižih razreda osnovne škole gledali su te vrste filmova (22,5% i 21,5%), što je značajno manje od učenika viših razreda (43,0% i 36,0%) i srednjoškolaca.





Slika 19 Grafički prikaz udjela učenika koji su gledali crno-bijele filmove i koji su gledali nijeme filmove; Baza: svi ispitanici, N=800

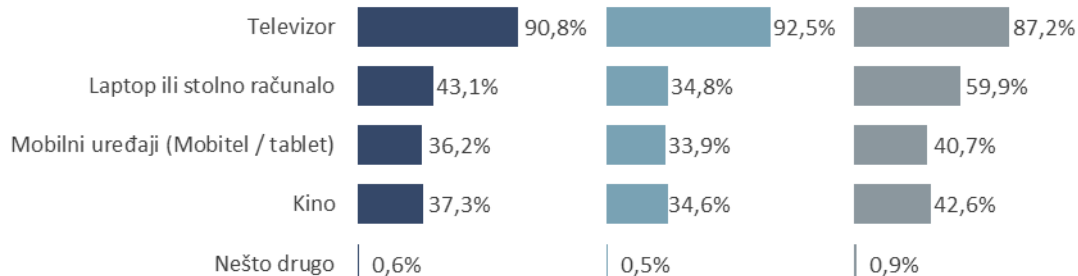
Učenici i dalje u najvećoj mjeri filmove gledaju preko televizora, s 90,8% svih ispitanika koji ga koriste i 69,4% onih kojima je to najčešće korišten uređaj za gledanje filmova. Laptose i stolna računala koristi 43,1% učenika, a mobilne uređaje (mobiteli i tableti) 36,2% svih učenika. Osnovnoškolci u većoj mjeri gledaju filmove preko televizora od srednjoškolaca (i općenito i kao najčešće korišten uređaj), koji s druge strane, više od osnovnoškolaca koriste laptop ili stolno računalo (i općenito i kao najčešće korišten uređaj).

Kino je manje rašireno, ali je još uvijek izbor za 37,3% svih učenika, i to ponovno u većoj mjeri među srednjoškolcima (42,6%).

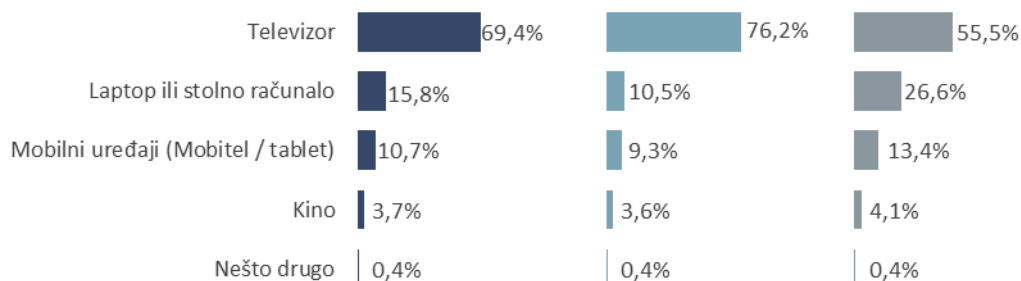
## Uređaji preko kojih se gledaju filmovi

■ Svi, N=800   ■ Učenici osnovne škole, N=536   ■ Učenici srednje škole, N=264

## Uređaji preko kojih gledaju filmove



## Uređaji preko kojih najčešće gledaju filmove

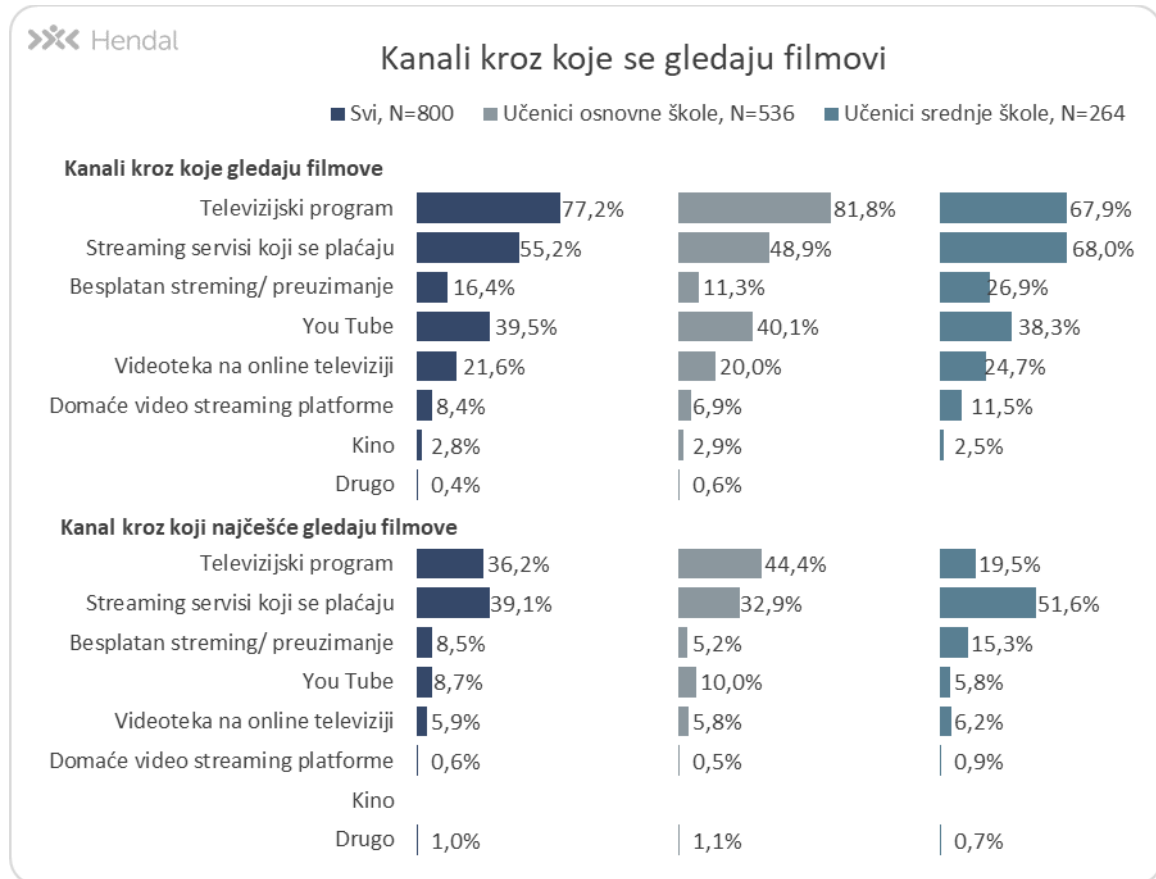


Slika 20 Grafički prikaz uređaja koje učenici koriste za gledanje filmova; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada govorimo o kanalima preko kojih učenici gledaju filmove, rezultati pokazuju da su najrašireniji televizijski programi (77,2%), a slijede ih streaming servisi na plaćanje (55,2%) te YouTube (39,5%). S druge strane, kada se promatra koje kanale najčešće koriste za gledanje filmova situacija je nešto drugačija – televizijski programi i plaćeni streaming servisi dijele prvo mjesto (36,2% i 39,1%).

Osnovnoškolci u većoj mjeri gledaju televizijski program od srednjoškolaca (i općenito i kao najčešće korišten kanal), dok srednjoškolci u većoj mjeri od osnovnoškolaca navode korištenje plaćenih i besplatnih streaming servisa (68,0% i 29,6% općenito, odnosno 51,6% i 15,3% kao najčešće kanale). Streaming servisi koji se plaćaju također su vrlo popularni, gledaju ih 55,2% učenika, dok je broj veći među srednjoškolcima (68,0%) nego među osnovnoškolcima (48,9%). Srednjoškolci u većoj mjeri od osnovnoškolaca navode korištenje domaćih streaming platformi (11,5% naspram 6,9%), a osnovnoškolci u većoj mjeri navode YouTube kao najčešći kanal za gledanje filmova (10,0% naspram 5,8%).

Navedeni rezultati pokazuju da je među osnovnoškolcima televizijski program i dalje dominantan kanal (na obje mjere), dok su se među srednjoškolcima plaćeni streaming servisi probili na prvo mjesto kao najčešće korišten kanal za gledanje filmova.



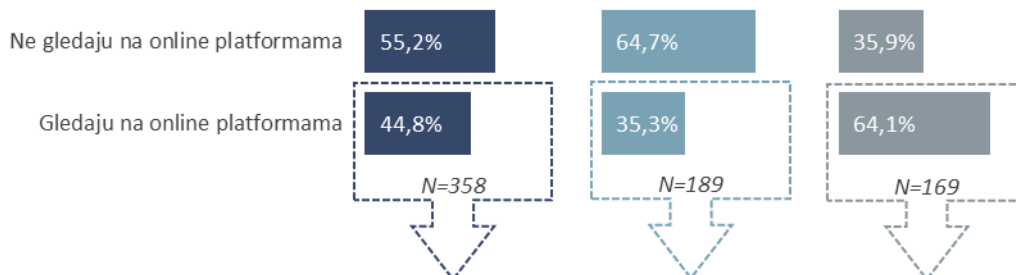
Slika 21 Grafički prikaz kanala koje učenici koriste za gledanje filmova; Baza: svi ispitanici, N=800

44,8% svih ispitanika gleda isječke filmova na online platformama, a među srednjoškolcima je taj postotak veći (64,1%) u odnosu na osnovnoškolce (35,3%). Oni koji gledaju isječke na online platformama Kada gledaju sadržaj na tim platformama, podjednako gledaju **isječke i cijele filmove** – 36,7% češće gleda isječke, 36,4% češće gleda cijele filmove, a 26,9% gleda oboje podjednako. Osnovnoškolci u većem udjelu od srednjoškolaca gledaju isječke filmova (44,9% naspram 27,5%), dok srednjoškolci u većoj mjeri od srednjoškolaca izjavljuju da gledaju podjednako i jedno i drugo (33,3% naspram 21,2%).

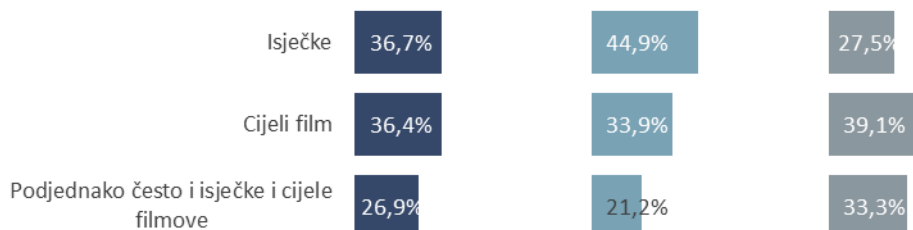
## Gledanje dijelova filmova / isječaka na online platformama

■ Svi, N=800   ■ Učenici osnovne škole, N=536   ■ Učenici srednje škole, N=264

## Gledaju li dijelove filmova na online platformama?

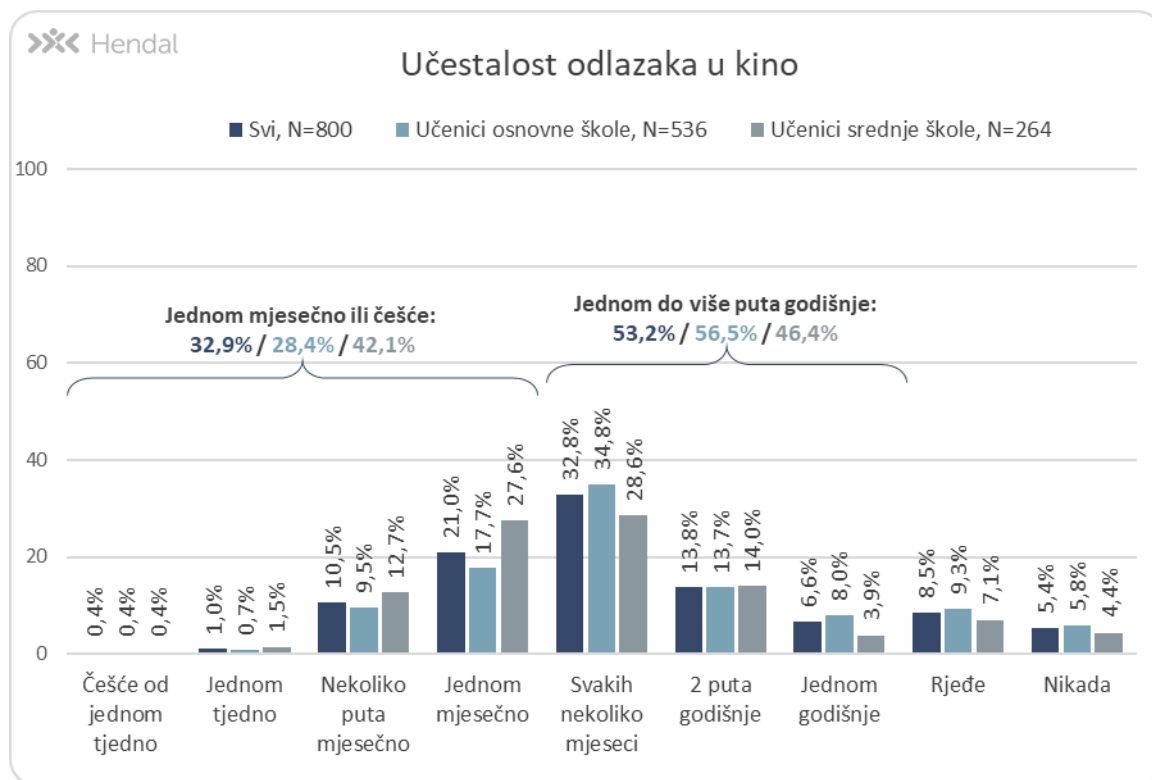


## Što gledaju češće?



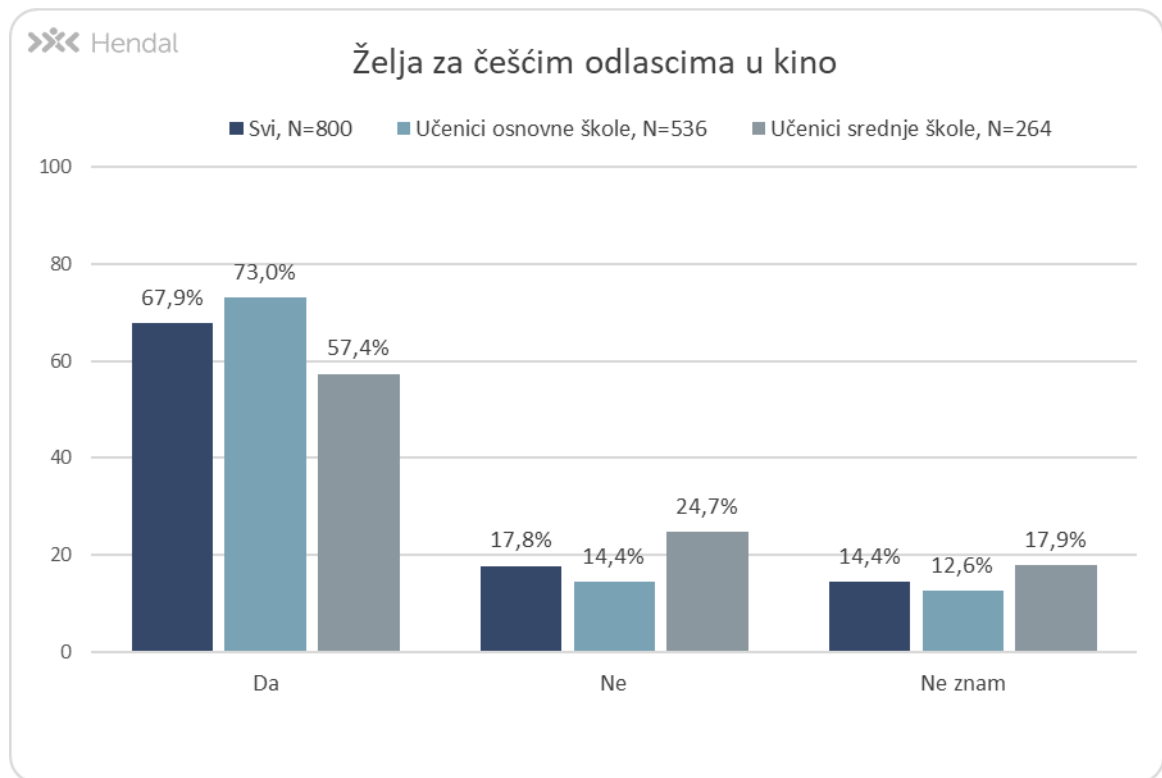
Slika 22 Grafički prikaz navika gledanja isječaka filmova na online platformama; Baza: svi ispitanici, N=800; oni ispitanici koji gledaju takav sadržaj na online platformama, N=358

Kada se govori o odlascima u kino, rezultati pokazuju kako najviše učenika (32,8%) ide u kino nekoliko puta godišnje. Osnovnoškolci rjeđe idu u kino, s 28,4% koji ga posjećuju na mjesečnoj bazi, dok je među srednjoškolcima taj postotak znatno viši (42,1%). Svaki peti učenik ide u kino jednom mjesečno, a postotak je veći među srednjoškolcima (27,6%) nego među osnovnoškolcima (17,7%). Samo 5,4% učenika nikada ne ide u kino, i taj udio najveći je u Slavoniji (15,3%).



Slika 23 Grafički prikaz učestalosti odlazaka u kino; Baza: svi ispitanici, N=800

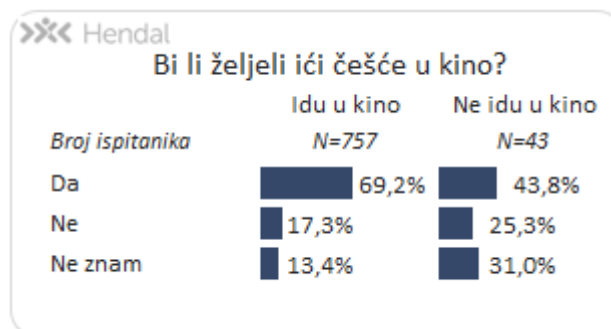
Većina učenika, 67,9%, želi ići u kino češće i to češće navode osnovnoškolci (73%) u odnosu na srednjoškolce (57,4%). Oko 17,8% svih učenika ne želi ići češće u kino, a među srednjoškolcima je taj postotak veći (24,7%) nego među osnovnoškolcima (14,4%).



Slika 24 Grafički prikaz rezultata o želji za češćim odlaskom u kino, prema razini obrazovanja koju pohađaju; Baza: Svi ispitanici, N=800

Mlađa djeca (7-14 godina), u većoj mjeri iskazuju želju za češćim odlaskom u kino (75,4%), dok oni najstariji (15-17) iskazuju najmanju želju za češćim odlaskom (58,1%). Također, ispitanice u većoj mjeri navode da bi željele ići češće u kino (73,5%) od muških ispitanika (62,5%).

Oni učenici koji već idu u kino iskazuju veću želju za češćim odlascima (njih 96,2%) od onih koji nikada ne idu u kino.

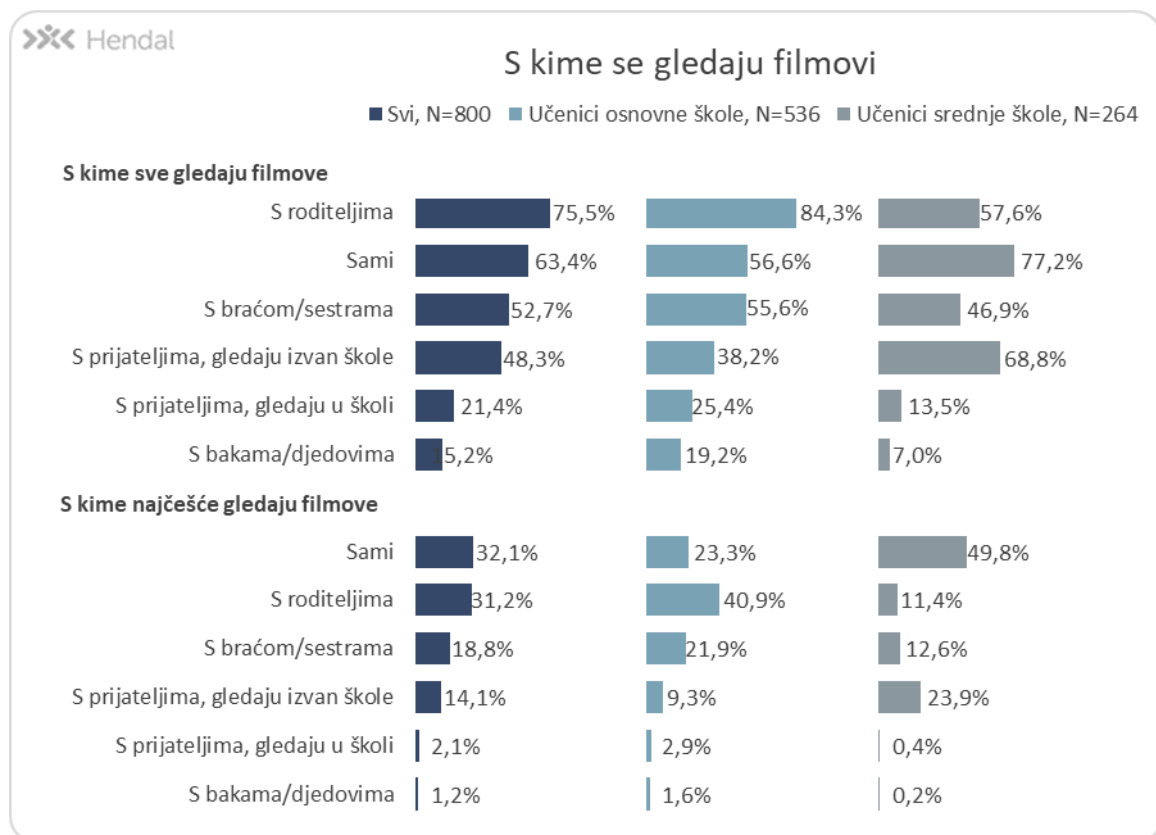


Slika 25 Prikaz prema navici odlaska u kino; Baza: ispitanici koji barem ponekada idu u kino, N=757, i ispitanici koji nikada ne idu u kino, N=43

Najveći udio učenika, njih 75,5%, filmove gleda s roditeljima, a 63,4% gleda filmove i samostalno. Također, mnogi učenici gledaju filmove s braćom i sestrama (52,7%) te s prijateljima izvan škole (48,3%). Generalno gledajući, 84,0% ispitanika gleda filmove s članovima obitelji (89,9% osnovnoškolaca i 72,1% srednjoškolaca). I ovdje postoje razlike ovisno o uzrastu. Srednjoškolci u najvećoj mjeri gledaju filmove sami (77,2% općenito, 49,8% najčešće), a zatim i s prijateljima izvan škole (68,8% općenito i 23,9% najčešće). Kod osnovnoškolaca je dominantan način gledanja filmova uz roditelje (84,3% općenito i 40,9% najčešće).

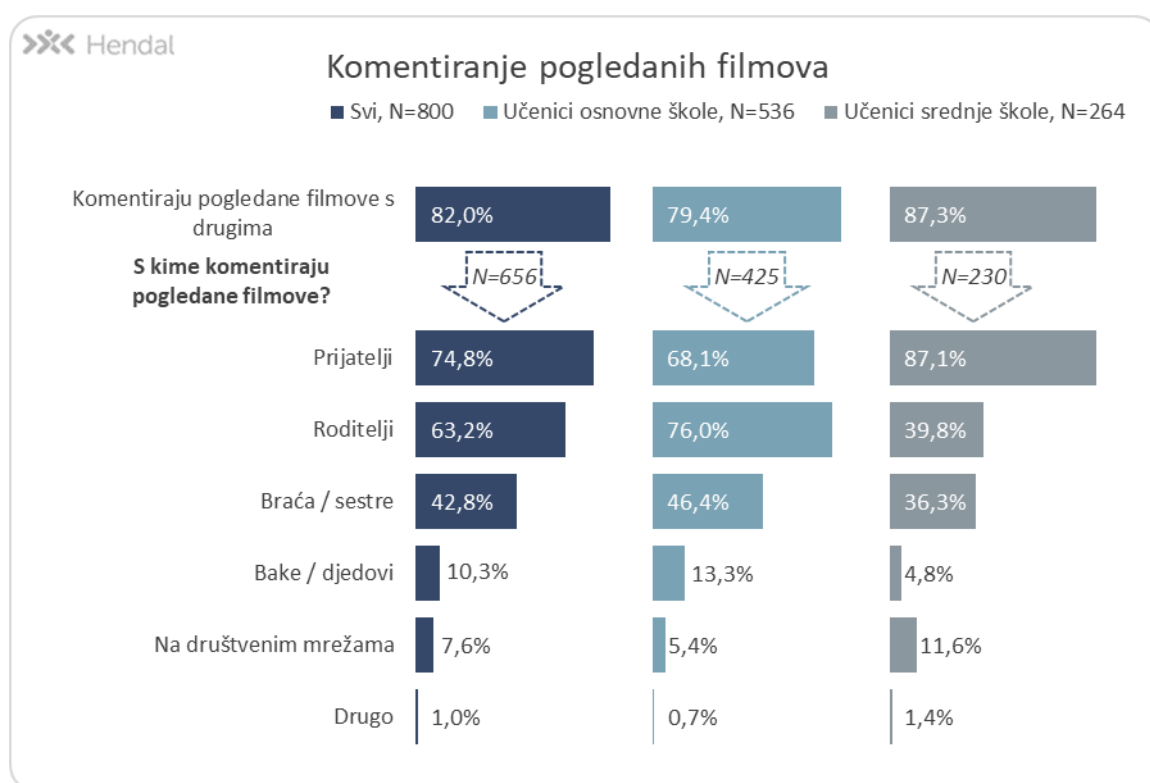
Slika je nešto drugačija kada se pogleda s kime najčešće gledaju filmove – po trećina učenika navodi kako film najčešće gledaju sami i s roditeljima. I u tome postoje različiti obrasci pa najviše srednjoškolaca navodi da najčešće filmove gledaju sami (49,8%), a najviše osnovnoškolaca najčešće gleda filmove s roditeljima (40,9%).

Usporedba podataka s kime sve gledaju filmove (općenito) i s kime gledaju najčešće, pokazuje da srednjoškolci u većoj mjeri od osnovnoškolaca gledaju filmove sami i s prijateljima van škole (i općenito i najčešće), dok osnovnoškolci više od srednjoškolaca gledaju s roditeljima, s braćom i sestrama, s prijateljima u školi te s bakama i djedovima (također i općenito i najčešće).



Slika 26 Grafički prikaz društva u kojem učenici gledaju filmove; Baza: svi ispitanici, N=800

Nadalje, većina učenika navodi kako pogledane filmove i komentiraju s drugima (82,0% svih učenika). Podaci o tome s kime učenici komentiraju pogledane filmove pokazuju kako ih najviše komentiraju s **prijateljima** (srednjoškolci su skloniji komentiranju s prijateljima (68,8%) nego osnovnoškolci (38,2%). Također, dvije trećine učenika komentiraju filmove s **roditeljima**, pri čemu osnovnoškolci to čine u većem udjelu (76%) nego srednjoškolci (39,8%). I komentiranje s braćom i sestrama i bakama i djedovima navode osnovnoškolci više od srednjoškolaca, dok srednjoškolci više navode komentiranje na društvenim mrežama.



Slika 27 Grafički prikaz navika komentiranja pogledanih filmova s drugima; Baza: svi ispitanici, N=800

S obzirom da je gledanje i komentiranje filmova u obitelji često (iznad 80%), pitali smo učenike organizira li se u njihovoj obitelji filmska večer. 54% učenika navodi kako to u njihovoj obitelji nije slučaj. Udio učenika koji nemaju obiteljske filmske večeri veći je među srednjoškolcima nego među osnovnoškolcima (61,4% naspram 51,1%).

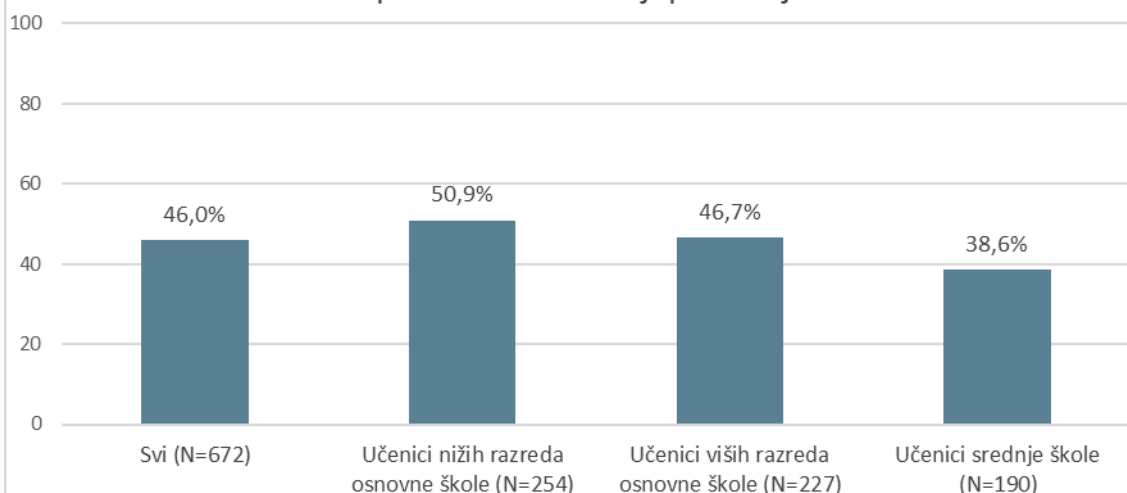


## Organiziranje obiteljskih filmskih večeri



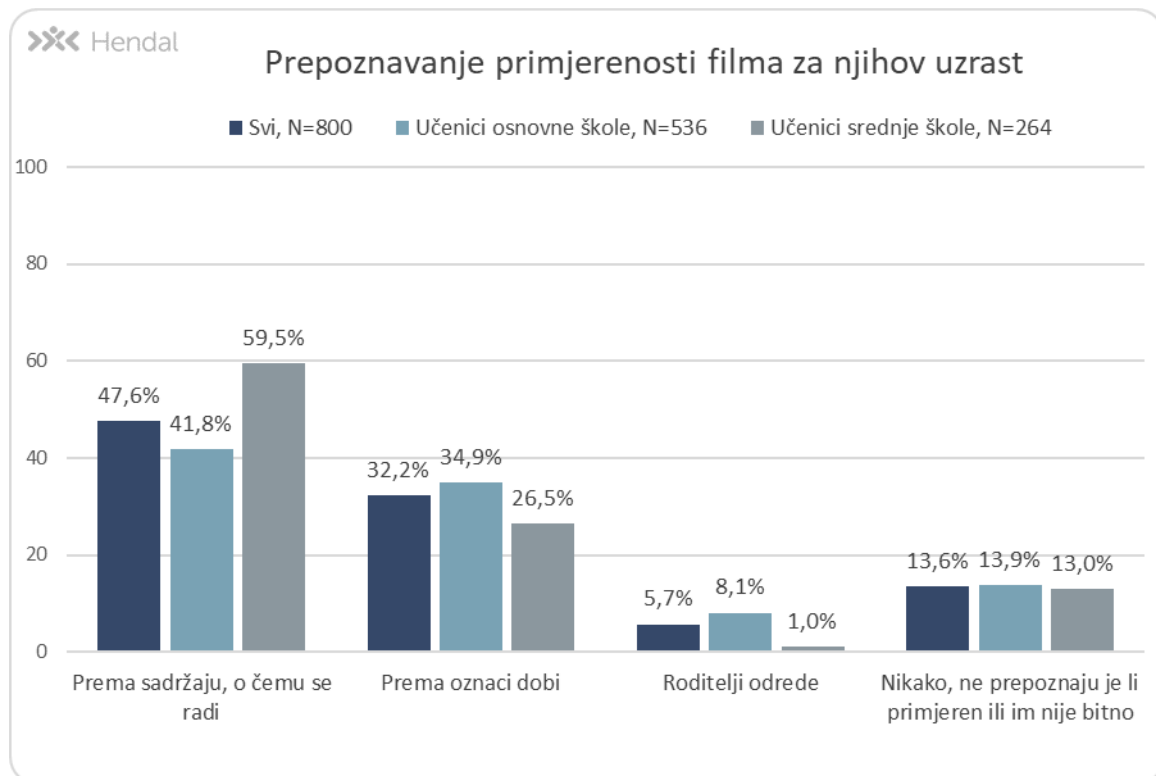
Slika 28 Grafički prikaz udjela učenika u čijim se obiteljima organiziraju obiteljske filmske večeri; Baza: ispitanici koji gledaju filmove s članovima obitelji, N=672

Organiziranje obiteljskih filmskih večeri pokazuje trend opadanja s uzrastom. Učenici nižih razreda osnovne škole u najvećoj mjeri izjavljuju da imaju obiteljske filmske večeri, dok su srednjoškolci najmanje skloni takvim aktivnostima (50,9% naspram 38,6%). S druge strane, 54% svih učenika **ne organizira obiteljske filmske večeri**, a srednjoškolci su tu najzastupljeniji (61,4%).

Organiziranje obiteljskih filmskih večeri  
- prema razredu koji pohađaju

Slika 29 Grafički prikaz udjela učenika koji imaju organizirane obiteljske filmske večeri, Baza: ispitanici koji gledaju filmove s članovima obitelji, N=672

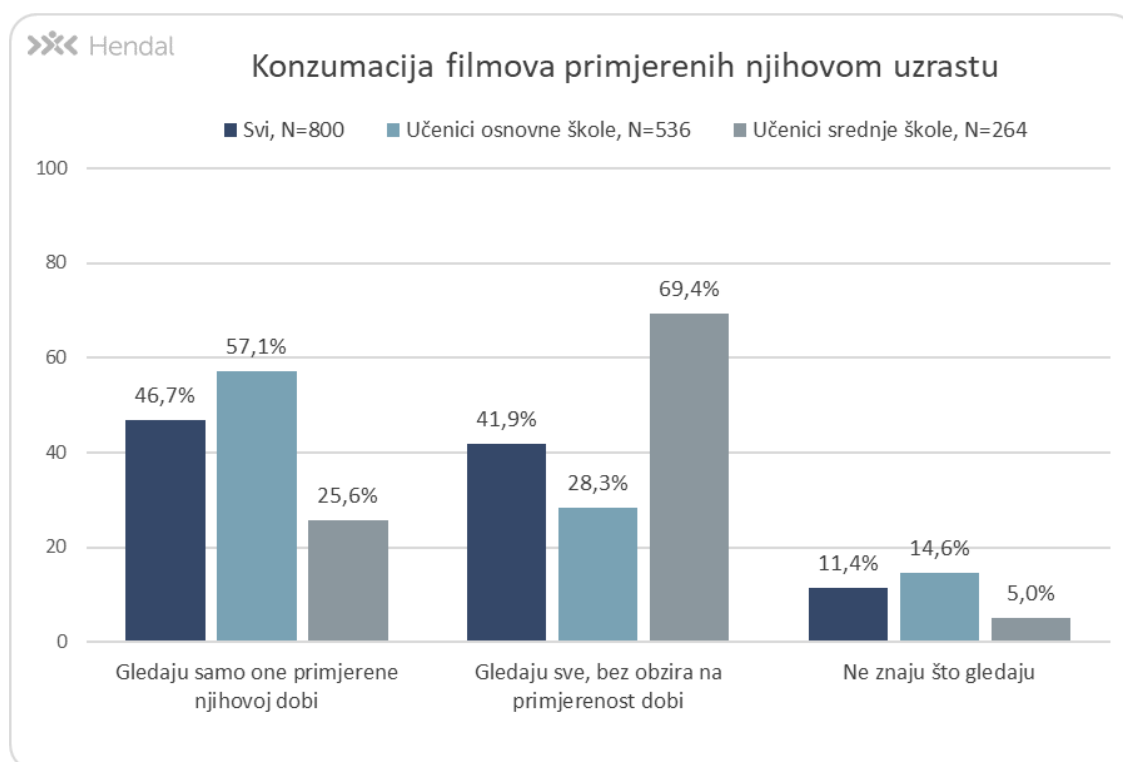
Učenici prepoznaju filmove za svoj uzrast na nekoliko načina. Najviše, 47,6% svih učenika, prepoznaje filmove primjerene svojoj dobi prema sadržaju, i to više srednjoškolci nego osnovnoškolci (59,5% naspram 41,8%). 32,2% svih učenika prepoznaje filmove prema oznaci dobi, s većim postotkom među osnovnoškolcima (34,9%) u odnosu na srednjoškolce (26,5%). 5,7% učenika se oslanja na roditeljsku procjenu pri odabiru filmova, većinom učenici osnovne škole. Također, 13,6% svih učenika ne prepoznaje filmove prema primjerenosti za svoj uzrast ili im to nije bitno, pri čemu je postotak sličan među osnovnoškolcima (13,9%) i srednjoškolcima (13,0%).



Slika 30 Grafički prikaz načina na koje učenici prepoznaju je li film primjeren za njihov uzrast, Baza: svi ispitanici, N=800

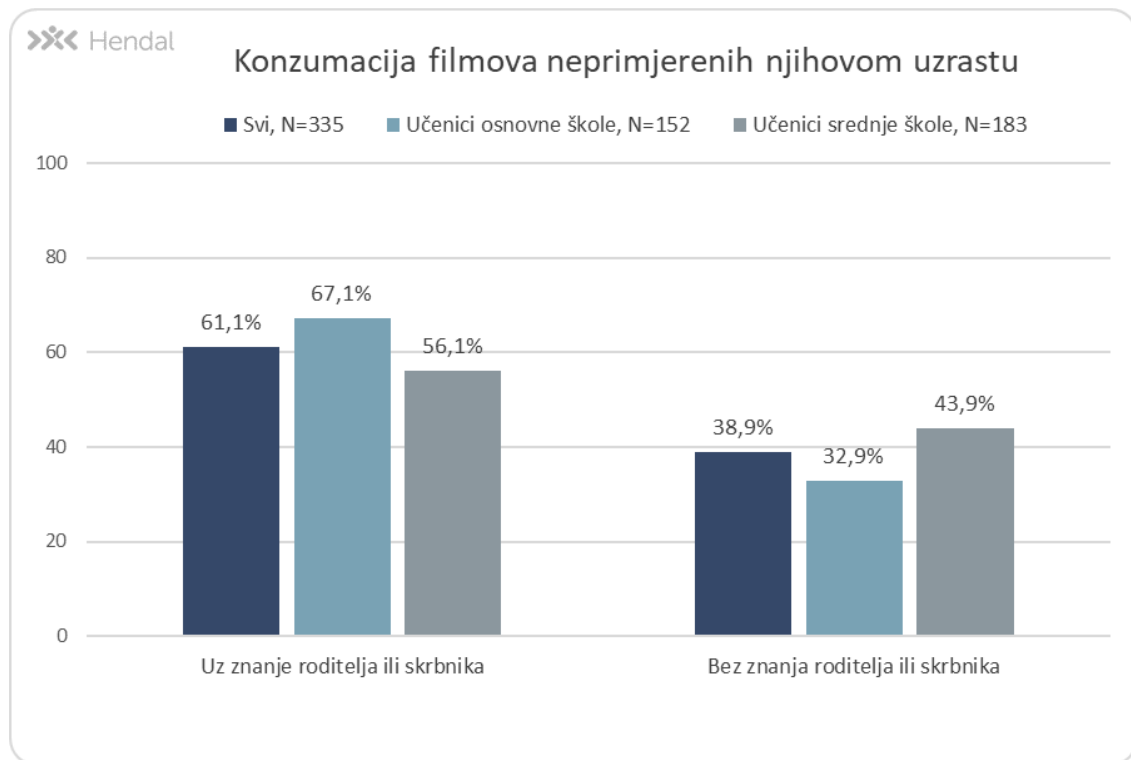
Osim toga znaju li prepoznati je li film primjeren njihovoj dobi, zanimalo nas je i gledaju li učenici filmove koji su neprimjereni njihovoj dobi. Rezultati pokazuju da su odnosi podjednaki - 46,7% učenika izjavljuje da gleda samo filmove primjerene njihovoj dobi, dok 41,9% izjavljuje da gledaju sve, neovisno o primjerenosti dobi. Osnovnoškolci se u većoj mjeri drže filmova primjerenih svojoj dobi u odnosu na srednjoškolce (57,1% naspram 25,6%), koji pak većinski izjavljuju da gledaju sadržaje neovisno o primjerenosti (69,4%) nego među osnovnoškolcima (28,3%). 14,6% osnovnoškolaca nije sigurno kakve sadržaje gledaju.

Gledanje sadržaja neprimjerenog dobi raste s uzrastom – učenici nižih razreda osnovne škole najmanje gledaju takve filmove (16,1%), što značajno raste već kod učenika viših razreda osnovne škole (njih 40,2%) pa sve do srednjoškolaca (njih 69,4%).



Slika 31 Grafički prikaz gledanja filmova primjerenih uzrastu učenika, Baza: svi ispitanici, N=800

Većina učenika koji gledaju filmove koji nisu primjereni njihovoj dobi, njih 61,1%, gledaju takve filmove uz znanje roditelja ili skrbnika, dok 38,9% njih gleda takve filmove bez znanja roditelja ili skrbnika. Osnovnoškolci u većoj mjeri gledaju takve filmove uz znanje roditelja nego srednjoškolci (67,1% naspram 56,1%). To posebno vrijedi za učenike nižih razreda osnovne škole, koji značajno više gledaju uz znanje roditelja (njih 76,0%) u odnosu na srednjoškolce.

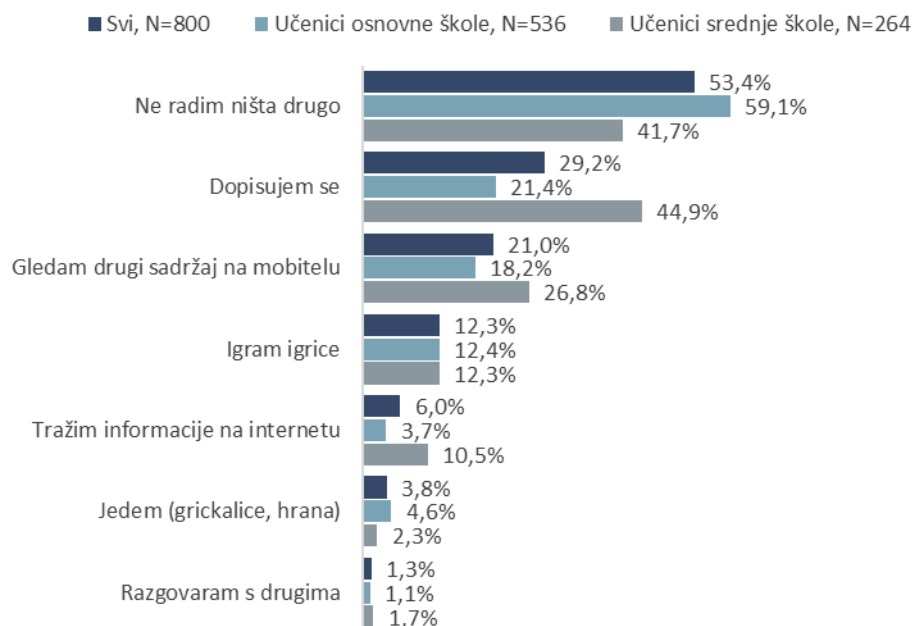


Slika 32 Grafički prikaz rezultata o gledanju neprimjerenih filmova uz ili bez znanja roditelja ili skrbnika, Baza: ispitanici koji gledaju filmove neprimjerene svom uzrastu, N=335

Većina učenika, njih 53,4%, ne radi ništa drugo osim gledanja filma, i to je izraženije među osnovnoškolcima (59,1% njih) nego među srednjoškolcima.

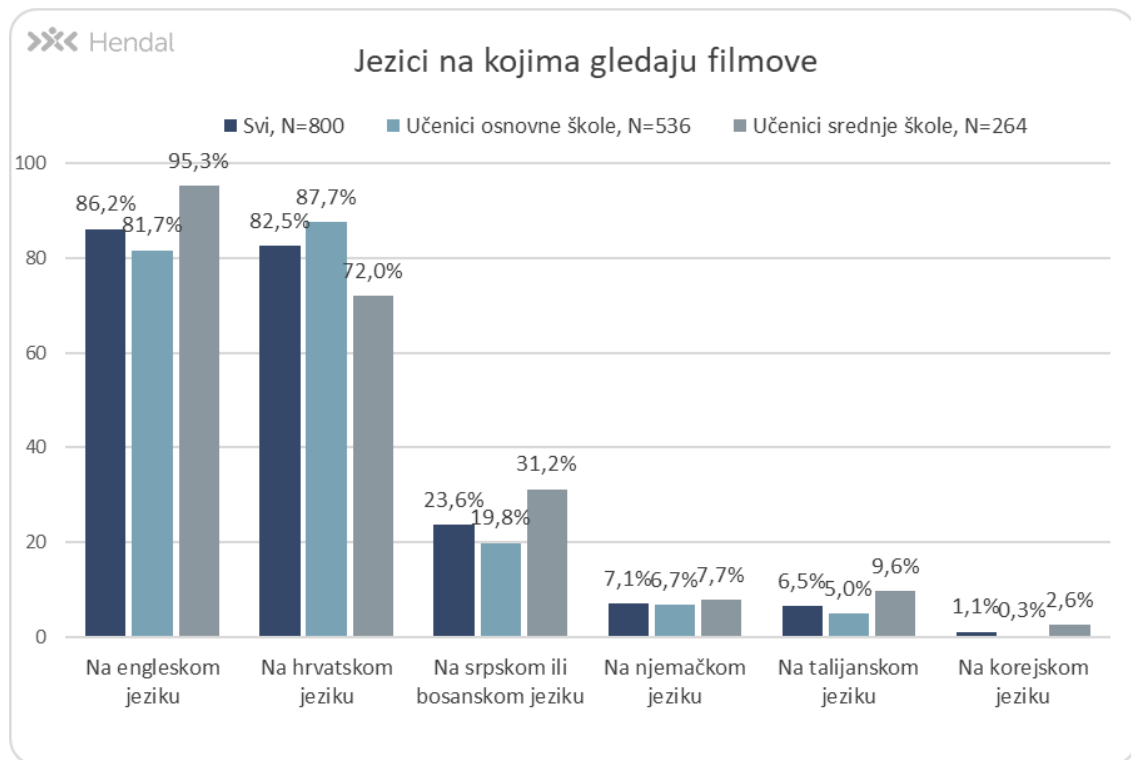
29,2% svih učenika uz gledanje filma se istovremeno i dopisuje, što je zastupljenije među srednjoškolcima (44,9%). Oko 21% njih za vrijeme gledanja filma gleda i drugi sadržaj na svom mobilnom uređaju (ponovno više srednjoškolaca, njih 26,8%), dok 12,3% igra igrice dok gledaju film. Manji postotak, 6% učenika, pretražuje internet, i to je zastupljenije među srednjoškolcima nego među osnovnoškolcima (10,5% naspram 3,7%). 3,8% navodi da jede grickalice ili hranu dok gledaju film.

## Ostale aktivnosti kojima se bave dok gledaju film



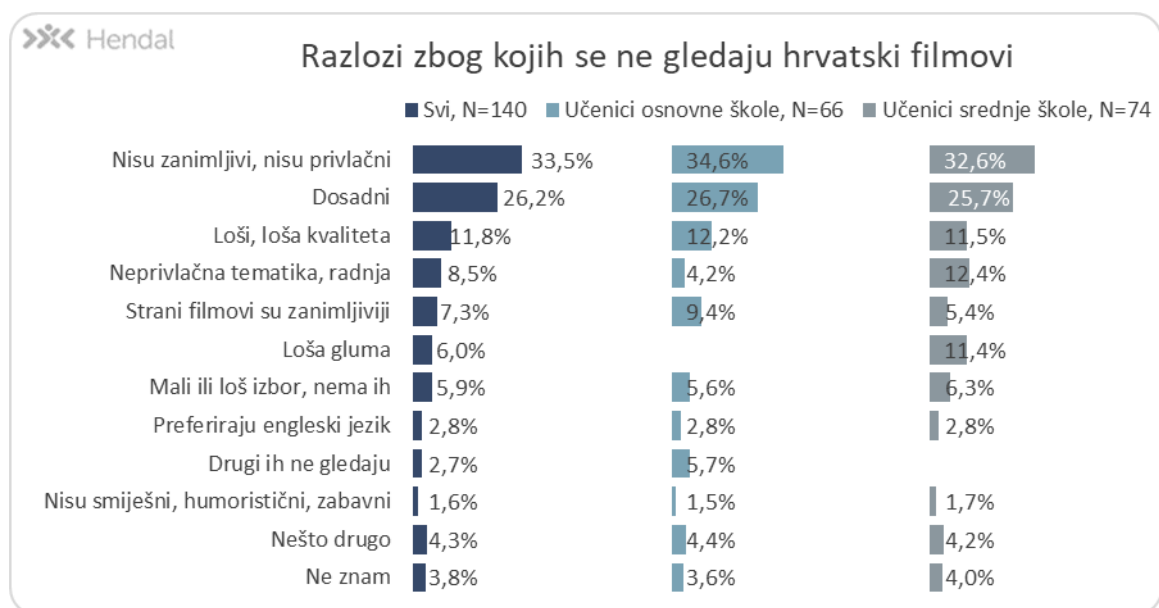
Slika 33 Grafički prikaz rezultata o aktivnostima učenika za vrijeme gledanja filma; Baza: svi ispitanici, N=800

Najviše učenika gleda filmove na engleskom jeziku (86,2%), a zatim na hrvatskom jeziku (82,5%). Manje ih gleda filmove na srpskom ili bosanskom jeziku (23,6%), dok su od ostalih jezika nešto više spomenuti njemački (7,1%) i talijanski (6,5%). I ovdje postoje razlike s obzirom na dob, pa tako veći udio srednjoškolaca gleda filmove na engleskom, srpskom ili bosanskom, pa i korejskom i francuskom jeziku nego osnovnoškolci. S druge strane, osnovnoškolci u većem udjelu od srednjoškolaca gledaju filmove na hrvatskom.



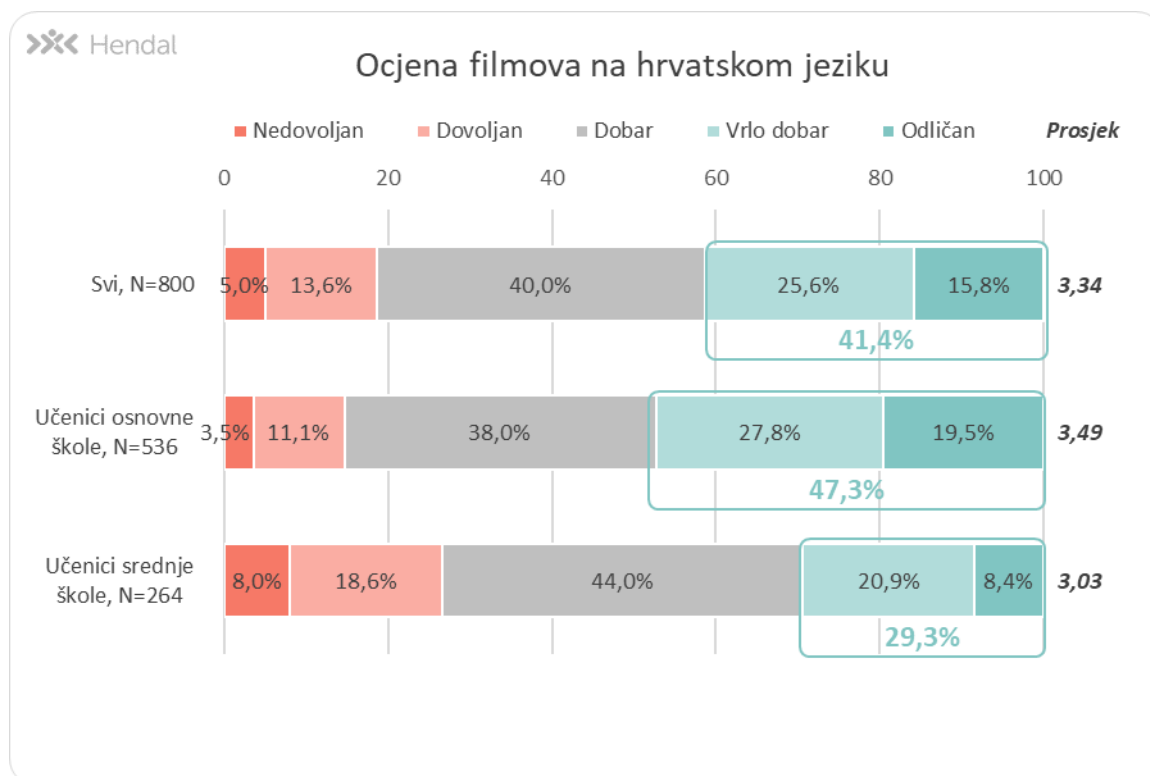
Slika 34 Grafički prikaz jezika na kojima učenici gledaju filmove; Baza: svi ispitanici, N=800

17,5% svih učenika ne gleda filmove na hrvatskom (srednjoškolci više nego osnovnoškolci, 28% naspram 12,3%). Razlozi zbog kojih učenici ne gledaju filmove na hrvatskom jeziku variraju, a najčešći razlozi uključuju percepciju da filmovi na hrvatskom "nisu zanimljivi" (33,5%) ili da su "dosadni" (26,2%). Oko 12% učenika smatra da su hrvatski filmovi loši ili loše kvalitete te im se tema ili radnja ne čine privlačnima.



Slika 35 Grafički prikaz razloga negledanja filmova na hrvatskom jeziku; Baza: ispitanici koji ne gledaju filmove na hrvatskom jeziku, N=140

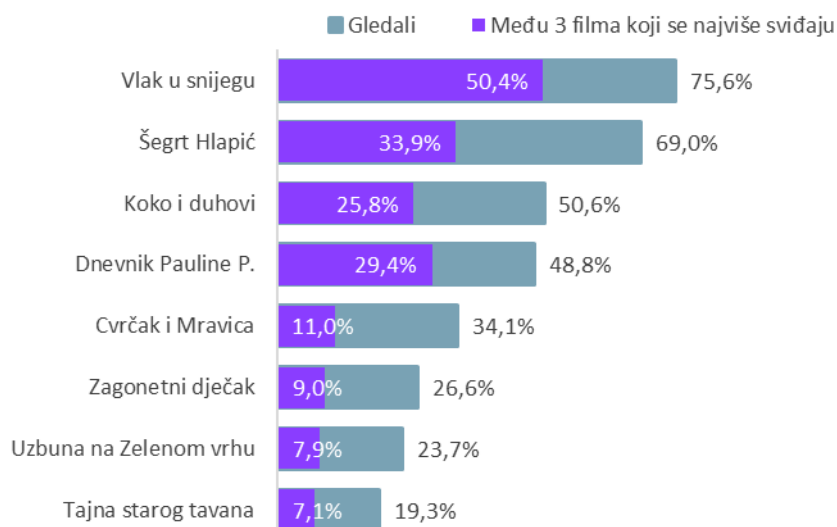
Kada su upitani da ocijene filmove na hrvatskom, oni dobivaju prosječnu ocjenu "dobar", s 40% svih ispitanika smatra da su takvi filmovi "dobri", 25,6% ocjenjuje ih kao "vrlo dobre", a 15,8% kao "odlične". Učenici osnovne škole bolje ocjenjuju hrvatske filmove od srednjoškolaca, s 19,5% koji im daju ocjenu "odličan" i 27,8% koji ih ocjenjuju "vrlo dobrima". Prosječna ocjena među osnovnoškolcima je također viša (3,49) naspram srednjoškolaca (3,03).



Slika 36 Grafički prikaz ocjena koje su učenici dali filmovima na hrvatskom jeziku; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada analiziramo naslove koje su osnovnoškolci gledali i koji im se najviše sviđaju, rezultati pokazuju kako je među osnovnoškolcima najgledaniji film "Vlak u snijegu" (75,6%), koji je i najomiljeniji, jer ga je polovica ispitanika odabralo među tri filma koja im se najviše sviđaju. Slijedi "Šegrt Hlapić" (69%) koji je također među omiljenijima, s 33,9% onih koji su ga uvrstili među tri najdraža. Treće mjesto dijele "Koko i duhovi" (s 50,6% onih koji su ga gledali i 25,8% kojima se sviđa) i "Dnevnik Pauline P." (s gledanosti od 48,8% i 29,4% koji ga smatraju jednim od njima najboljih).

### Hrvatski filmovi koje su gledali osnovnoškolci



Slika 37 Grafički prikaz udjela osnovnoškolaca koji su gledali pojedine hrvatske filmove; Baza: ispitanici koji pohađaju osnovnu školu, N=536

I kod srednjoškolaca imamo sličnu gledanost istih naslova, uz nešto širi repertoar.

I srednjoškolci su najviše gledali "Vlak u snijegu" (83,7%) i najviše ga navode među 3 koja im se najviše sviđaju (50,6%). Na drugom mjestu je "Šegrt Hlapić" (s dosegom od 66,8% i s 21,2% učenika koji su ga uvrstili među tri najdraža), a na trećem mjestu po gledanosti i preferenciji je film "Koko i duhovi" (60,3% ga je gledalo, 25,3% smatraju ga jednim od najboljih). Četvrto mjesto dijele "Dnevnik Pauline P.", "Tko pjeva, zlo ne misli" i "Kako je počeo rat na mom otoku".



## Hrvatski filmovi koje su gledali srednjoškolci

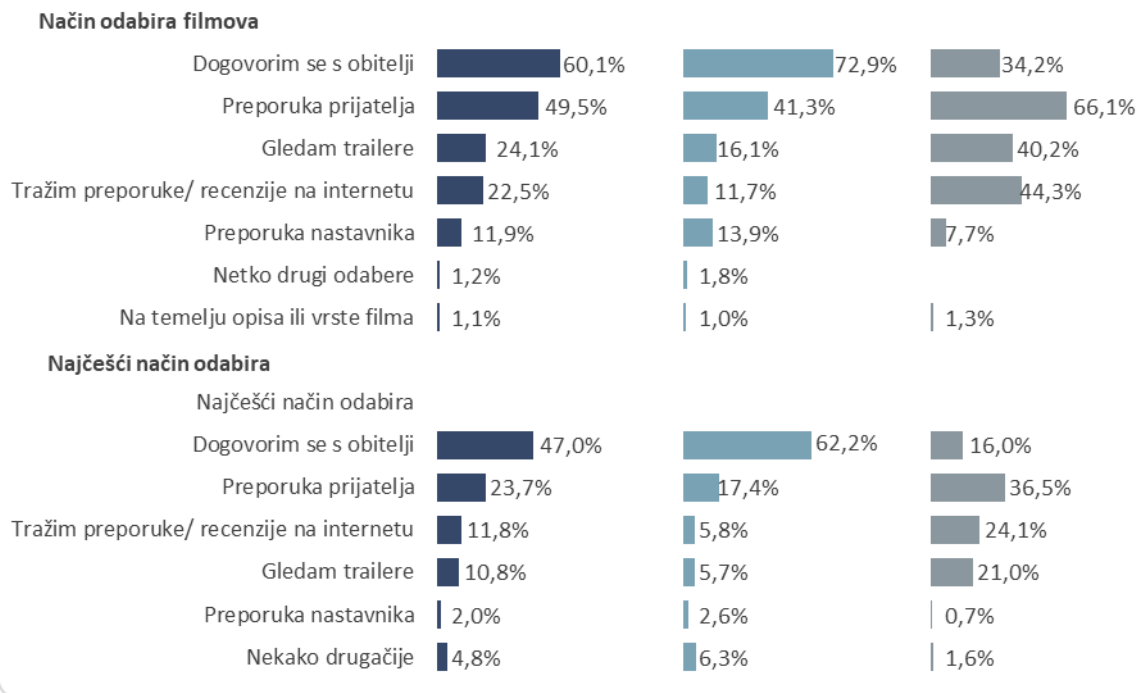


Slika 38 Grafički prikaz udjela srednjoškolaca koji su gledali pojedine hrvatske filmove; Baza: ispitanici koji pohađaju srednju školu, N=264

Učenici biraju filmove na različite načine, a najrašireniji način odabira za sve ispitanike je dogovor s obitelji (60,1%). Na drugom mjestu je preporuka prijatelja (s 49,5%), a na trećem mjestu gledanje trailera i preporuka na internetu (24,1% i 22,5%). Slično je i s najčešćim načinima odabira – 47,0% dogovara se s obitelji, a 23,7% dobije preporuku prijatelja. Osnovnoškolci se najviše oslanjaju na dogovor s obitelji i to više nego srednjoškolci (više spominju dogovor i kao jedan od načina odabira, 72,9%, i kao najčešći način odabira, 62,2%). Srednjoškolci se u najvećoj mjeri oslanjaju na preporuku prijatelja (66,1% navodi kao jedna od načina odabira, 36,5% navodi kao najčešći način odabira). Srednjoškolci se oslanjaju na preporuku prijatelja, trailere i recenzije znatno više nego osnovnoškolci (i kao jedan od načina odabira i kao najčešći način odabira) koji rijetko koriste ove metode.

## Način odabira filmova

■ Svi, N=800 ■ Učenici osnovne škole, N=536 ■ Učenici srednje škole, N=264

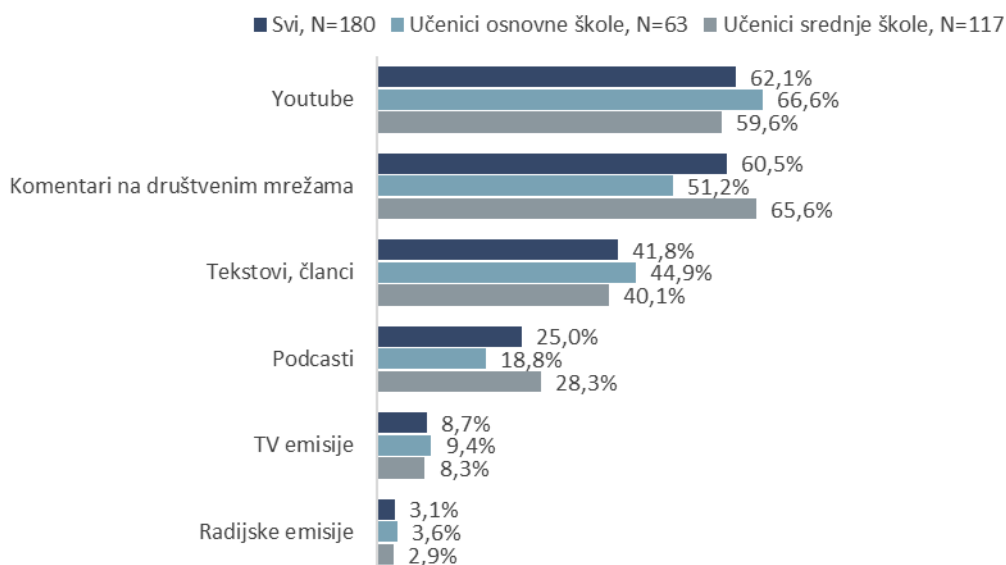


Slika 39 Grafički prikaz načina na koje učenici biraju filmove koje će gledati; Baza: svi ispitanici, N=800

Oni učenici koji traže filmove na internetu čine to putem YouTubea, s visokim postotkom za obje skupine (osnovnoškolci 66,6%, srednjoškolci 59,6%). Osim toga, komentari na društvenim mrežama također su popularni, s većim interesom među srednjoškolcima (65,6%) nego među osnovnoškolcima (51,2%). Tekstovi i članci su također važan izvor informacija, dok podcasti i TV emisije imaju manji udio.

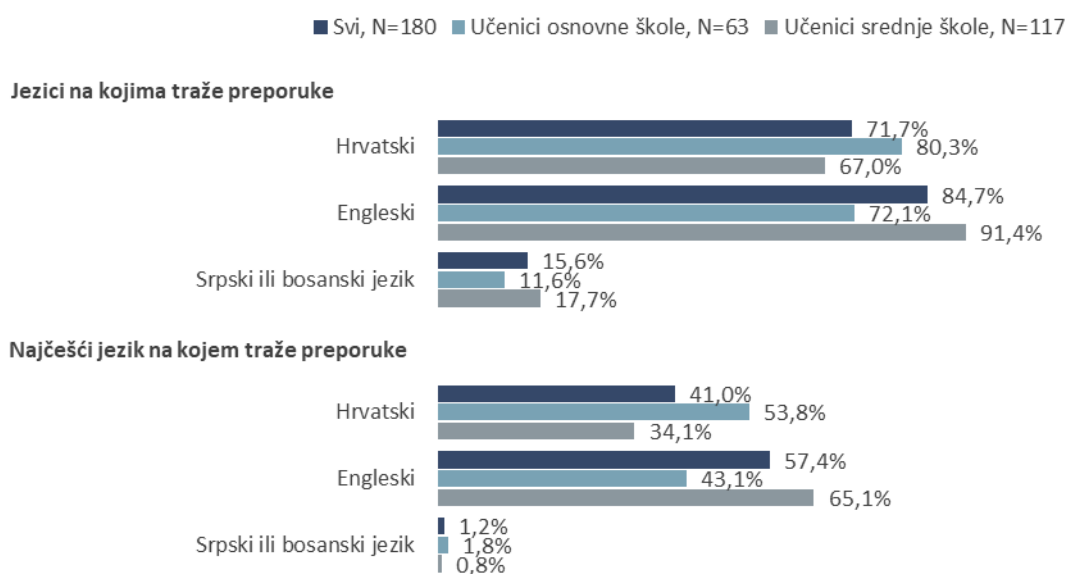
Kada traže preporuke za filmove na internetu, učenici najčešće traže preporuke za filmove na engleskom jeziku, osobito srednjoškolci (91,4%), dok je kod osnovnoškolaca to nešto niže (72,1%). Hrvatski jezik također je popularan, s većim postotkom među osnovnoškolcima (80,3%) nego među srednjoškolcima (67,0%). Srpski ili bosanski jezik koristi manji postotak učenika.

### Izvori u kojima traže preporuke na internetu



Slika 40 Grafički prikaz izvora preporuka/recenzija filmova na internetu koje učenici traže; Baza: ispitanici koji traže preporuke/recenzije na internetu, N=180

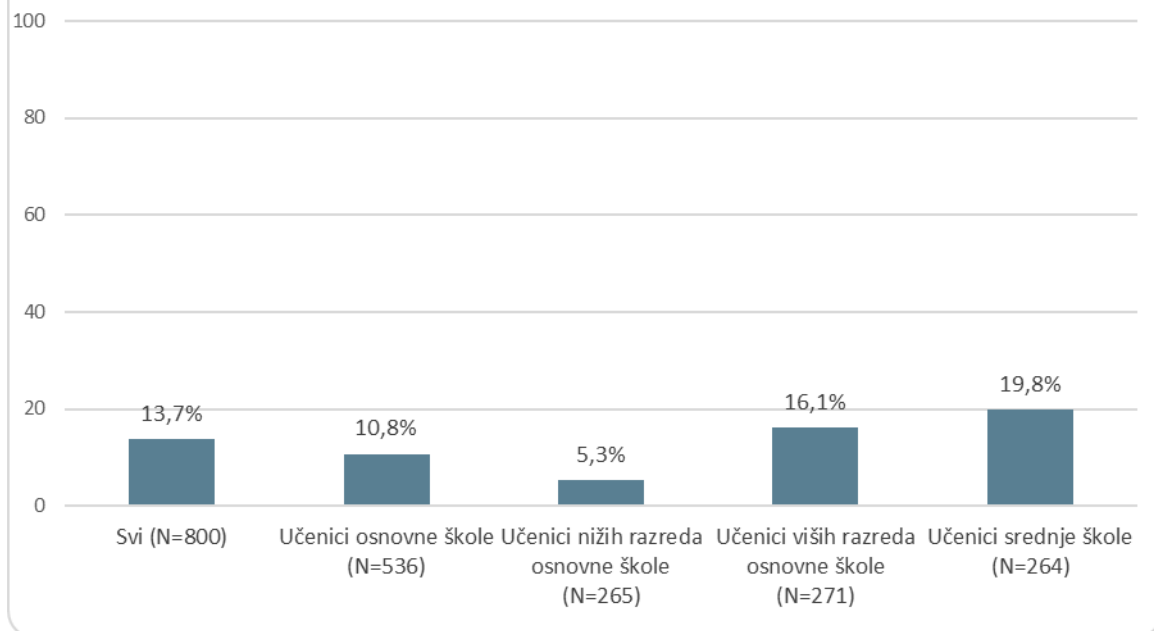
### Jezici na kojima traže preporuke



Slika 41 Grafički prikaz jezika preporuka/recenzija filmova koje učenici traže na internetu; Baza: ispitanici koji traže preporuke/recenzije na internetu, N=180

Relativno je manji udio učenika koji snimaju kratke videe ili filmove i objavljuju ih na digitalnim platformama: na ukupnom uzorku tek 13,7% učenika. Njihov udio značajno je niži među učenicima nižih razreda osnovne škole (5,3%), dok nema razlike između učenika viših razreda osnovne škole i učenika srednje škole (s 16,1% i 19,8%).

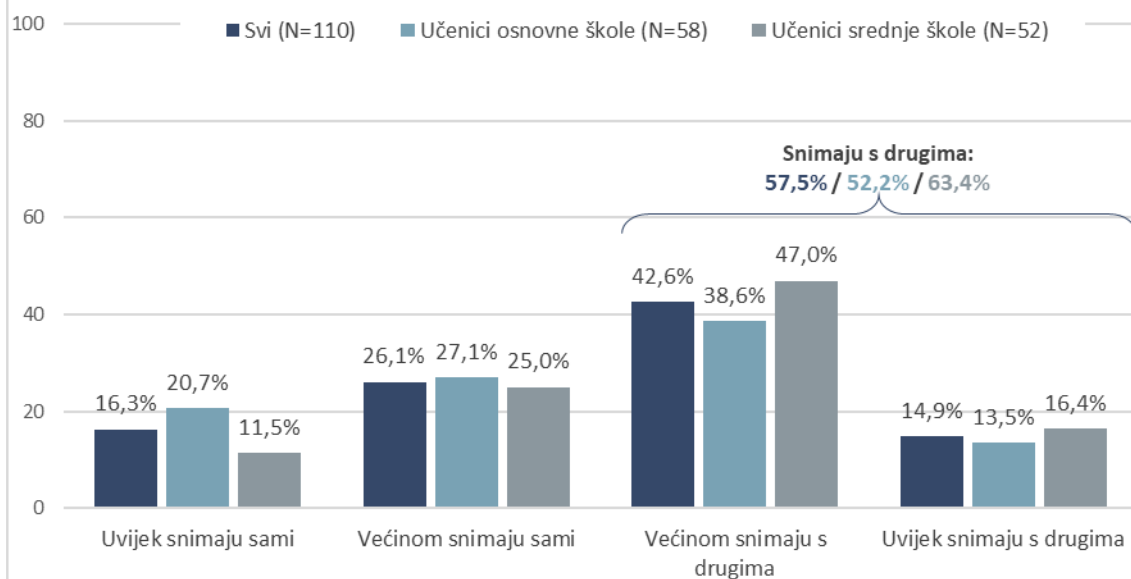
### Snimanje kratkih filmova ili videa koje objavljuju na digitalnim platformama



Slika 42 Grafički prikaz udjela učenika koji snimaju kratke filmove i objavljuju ih; Baza: svi ispitanici, N=800

Oni koji snimaju takve kratke filmove većinom ih snimaju s drugima, njih 42,6%, a 26,1% njih većinom snima samostalno.

### Način snimanja kratkih filmova ili videa za objavu na digitalnim platformama



Slika 43 Grafički prikaz načina na koji učenici snimaju kratke filmove za objavu na digitalnim platformama; Baza: ispitanici koji snimaju kratke filmove koje objavljuju na digitalnim platformama, N=110

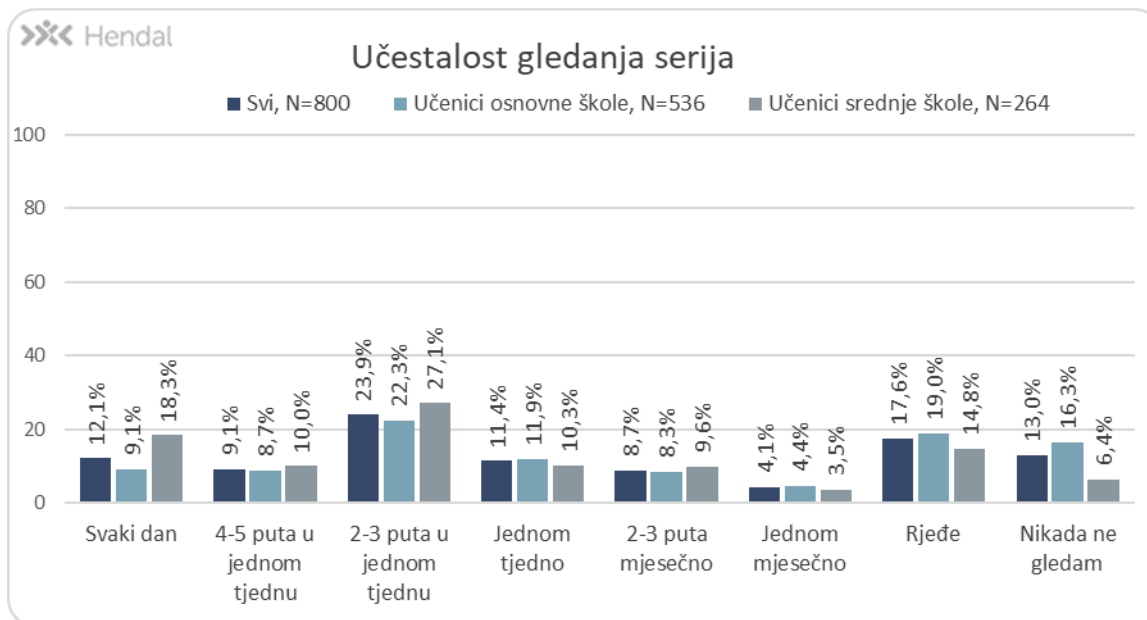
Osim gledanja filmova, zanimale su nas i navike u gledanju serija.

Najviše učenika serije gleda 2-3 puta tjedno, pri čemu srednjoškolci serije gledaju nešto češće od osnovnoškolaca, među kojima 16,3% nikada ne gleda serije. Učenici prosječno provedu 5h tjedno gledajući serije, pri čemu srednjoškolci provode više vremena u tome nego osnovnoškolci. U odnosu na film učenici uz serije provode više vremena, zahvaljujući većem udjelu učenika koji provode više sati uz serije, pogotovo onih koji ih gledaju više od 10 sati tjedno.

Humoristične serije najgledanije su među učenicima, a slijede ih tinejdžerske i dječje serije te akcijske serije (svaku od njih gleda oko trećine učenika). Srednjoškolci više od osnovnoškolaca navode da gledaju humoristične, ali i akcijske, kriminalističke i SF serije, dok osnovnoškolci uz humoristične najviše gledaju i dječje serije.

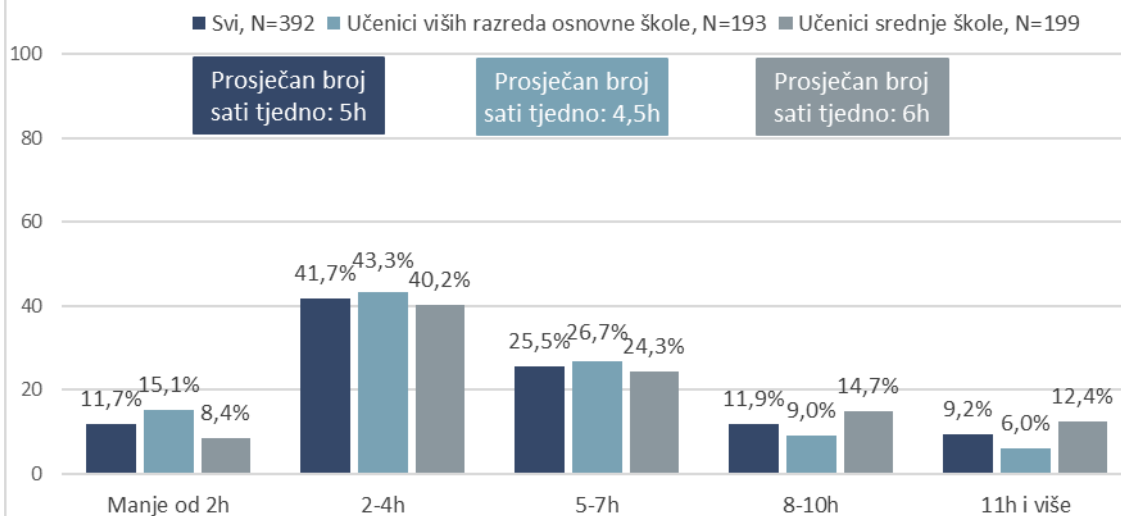
Kanali koje učenici koriste za gledanje serija slični su kao i za gledanje filmova – osnovnoškolci najviše koriste televizijski program, a zatim plaćene streaming servise i YouTube, dok srednjoškolci podjednako koriste televizijski program i plaćene streaming servise, pri čemu su plaćeni streaming servisi većini njih ipak najčešći kanali koje koriste.

Otpriblike polovica učenika gleda serije prema rasporedu pokazivanja, što posebno vrijedi za osnovnoškolce, dok većina srednjoškolaca ipak pogleda nekoliko epizoda odjednom, ali ih više od osnovnoškolaca navodi da odjednom pogledaju cijelu seriju (nih 10,7%).



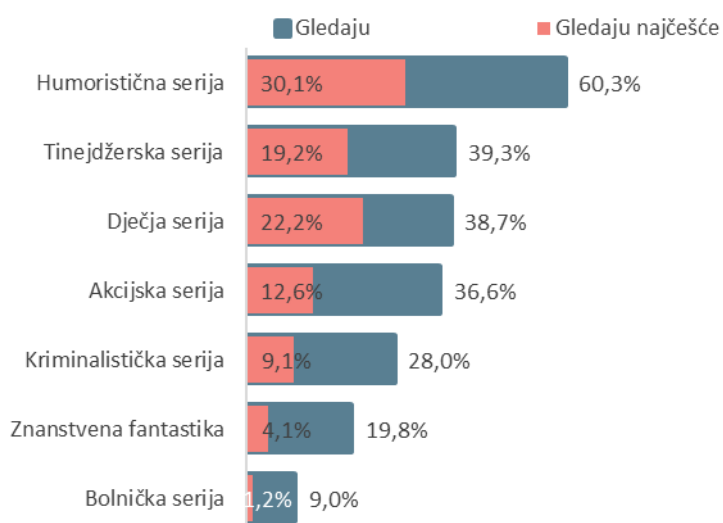
Slika 44 Grafički prikaz učestalosti gledanja serija; Baza: svi ispitanici, N=800

### Prosječan broj sati tjedno proveden u gledanju serija



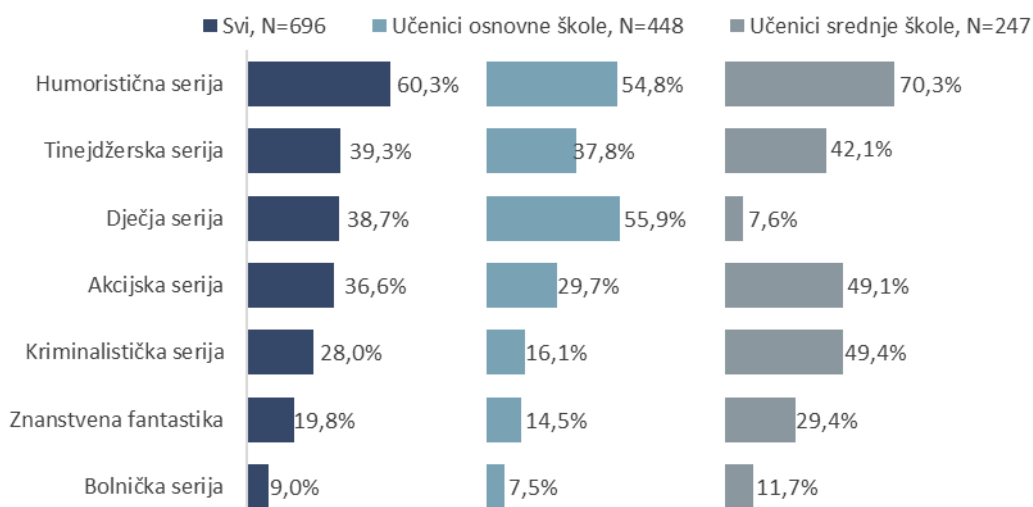
Slika 45 Grafički prikaz prosječnog broja sati tjedno koje učenici provedu u gledanju serija; Baza: ispitanici koji pohađaju više razrede osnovne škole ili srednju školu i koji gledaju serije barem 2-3 puta mjesečno, N=392

### Žanrovi serija koje učenici gledaju



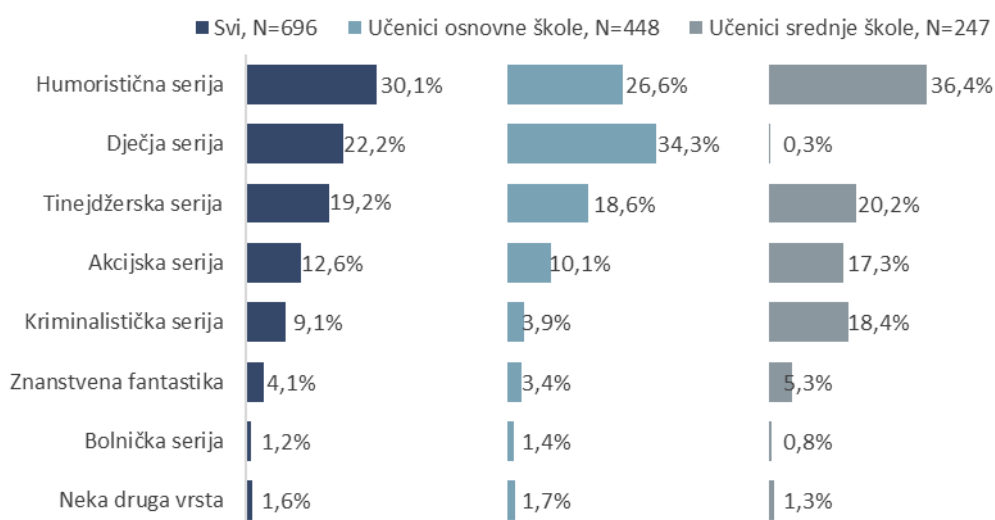
Slika 46 Grafički prikaz žanrova serija koje učenici gledaju; Baza: ispitanici koji gledaju serije, N=696

### Žanrovi serija koje učenici gledaju



Slika 47 Grafički prikaz žanrova serija koje učenici gledaju; Baza: ispitanici koji gledaju serije, N=696

### Žanrovi serija koje učenici najčešće gledaju

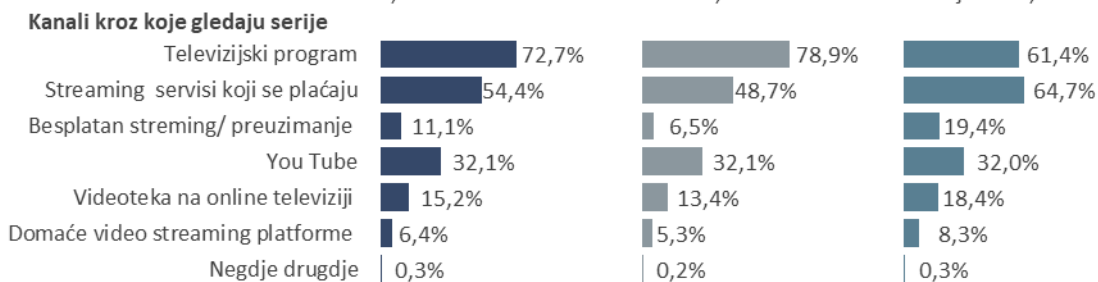


Slika 48 Grafički prikaz žanrova serija koje učenici najčešće gledaju; Baza: ispitanici koji gledaju serije, N=696

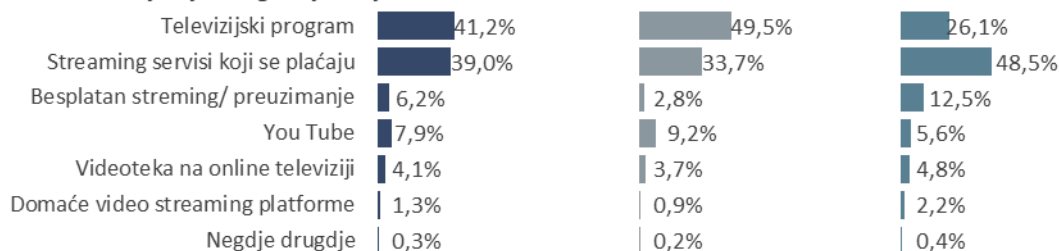


### Kanali kroz koje se gledaju serije

■ Svi, N=696 ■ Učenci osnovne škole, N=448 ■ Učenci srednje škole, N=247



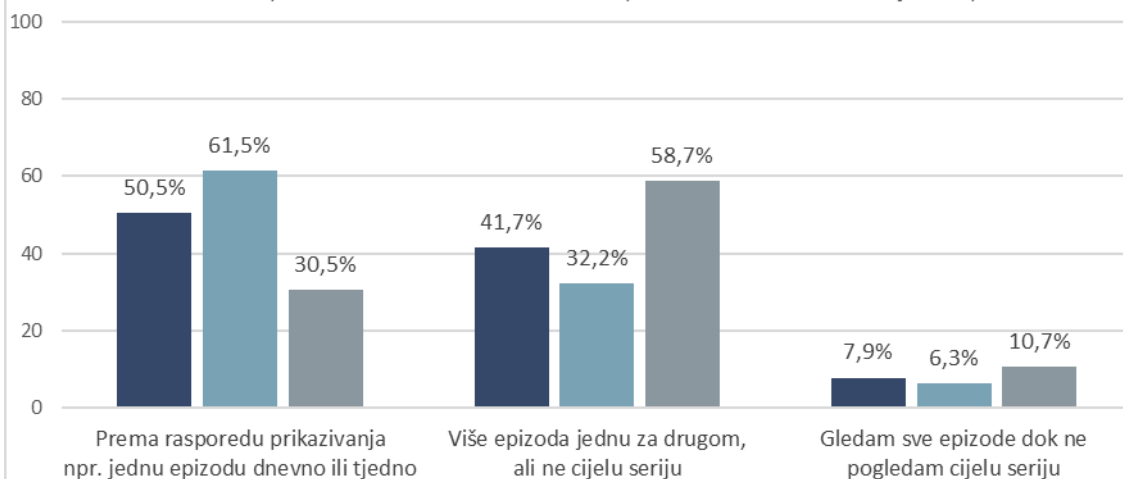
**Kanal kroz koji najčešće gledaju serije**



Slika 49 Grafički prikaz kanala preko kojih učenici gledaju serije; Baza: ispitanici koji gledaju serije, N=696

### Način gledanja serija

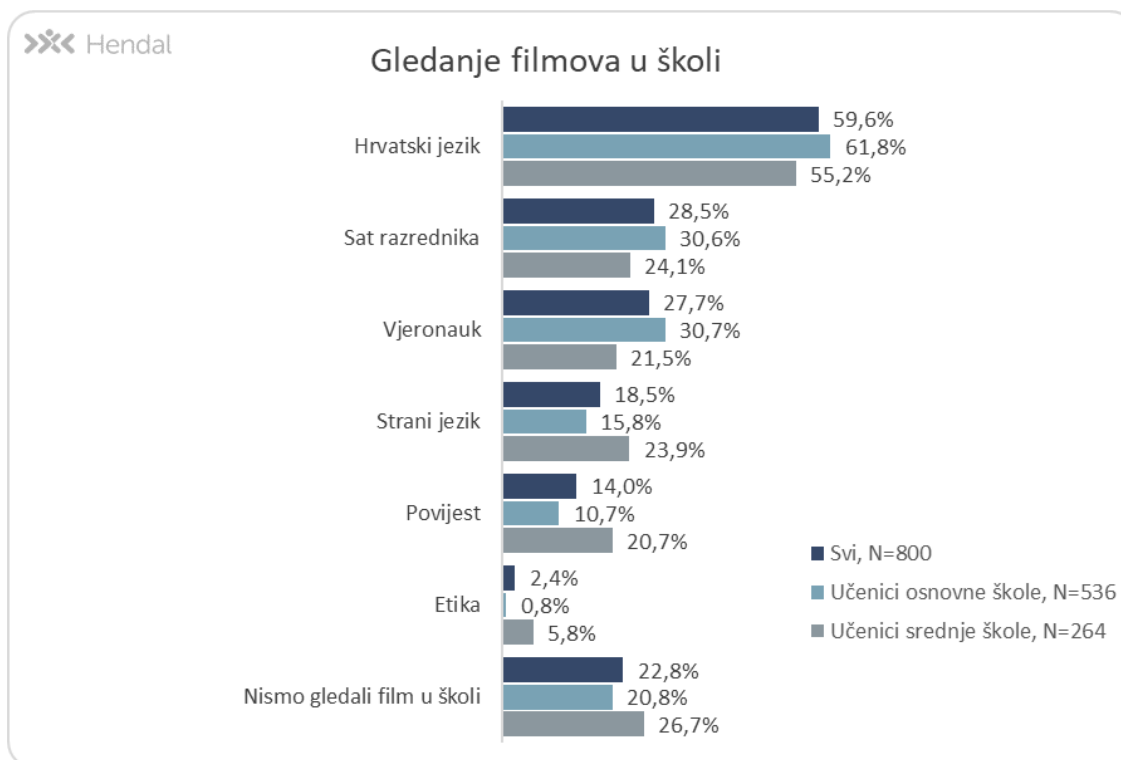
■ Svi, N=696 ■ Učenci osnovne škole, N=448 ■ Učenci srednje škole, N=247



Slika 50 Grafički prikaz načina gledanja serija; Baza: ispitanici koji gledaju serije, N=696

### 3.3. Gledanje filma u školi

Učenici najčešće gledaju filmove na satu hrvatskog jezika, a potom i na satovima razrednika i vjeronauka. Učenici srednjih škola više gledaju filmove na stranim jezicima i povijesti, dok osnovnoškolci na vjeronauku. Filmovi se rijetko gledaju na etici, geografiji, informatici i stručnim predmetima. 22,8% svih učenika izjavilo je da nisu gledali filmove u školi.

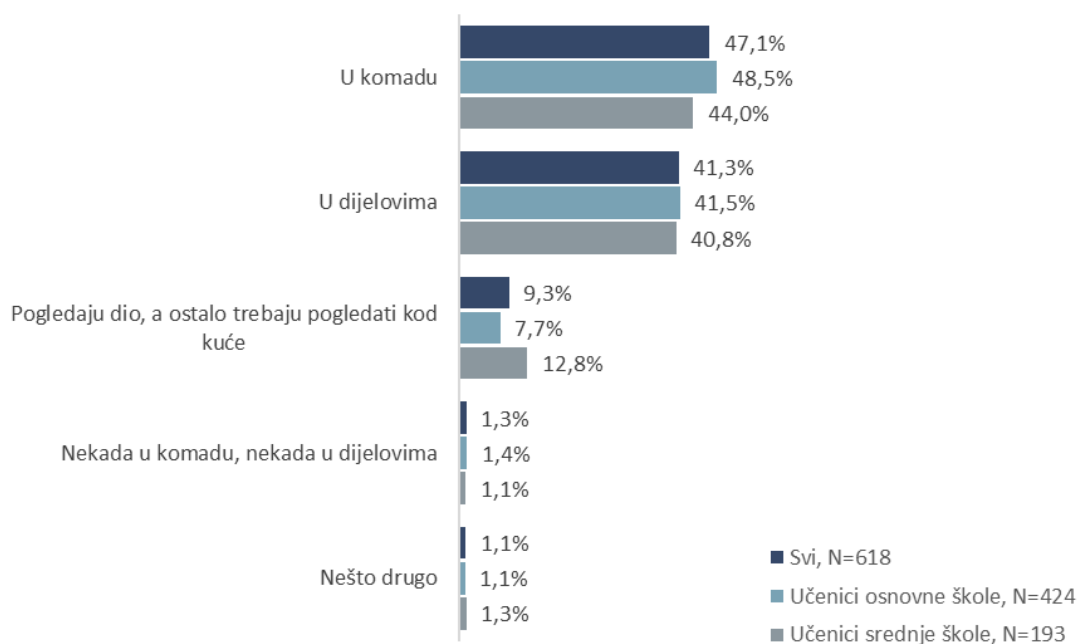


Slika 51 Grafički prikaz predmeta na kojima učenici gledaju filmove; Baza: svi ispitanici, N=800

Analiza poduzoraka pokazuje da u Slavoniji iznadprosječno navode da ne gledaju filmove u školi (njih 33,6%), dok je njihov udio ispodprosječan u Sjevernoj Hrvatskoj (11,7%). Hrvatski jezik najviše se spominje u Sjevernoj Hrvatskoj (71,7%), strani jezik i sat razrednika u istarskoj regiji (33,5% i 44,9%). Povijest se najviše navodi u ličkoj regiji (23,7%), a vjeronauk najmanje u istarskoj regiji (14,9%). Učenici nižih razreda osnovne škole manje navode strani jezik (12,0%), učenici viših razreda osnovne škole više navode hrvatski jezik (68,1%), a učenici srednje škole više navode sate povijesti (20,7%) i vjeronauk (21,5%). Učenici viših razreda osnovne škole znatno manje navode da ne gledaju film u školi (15,9% njih).

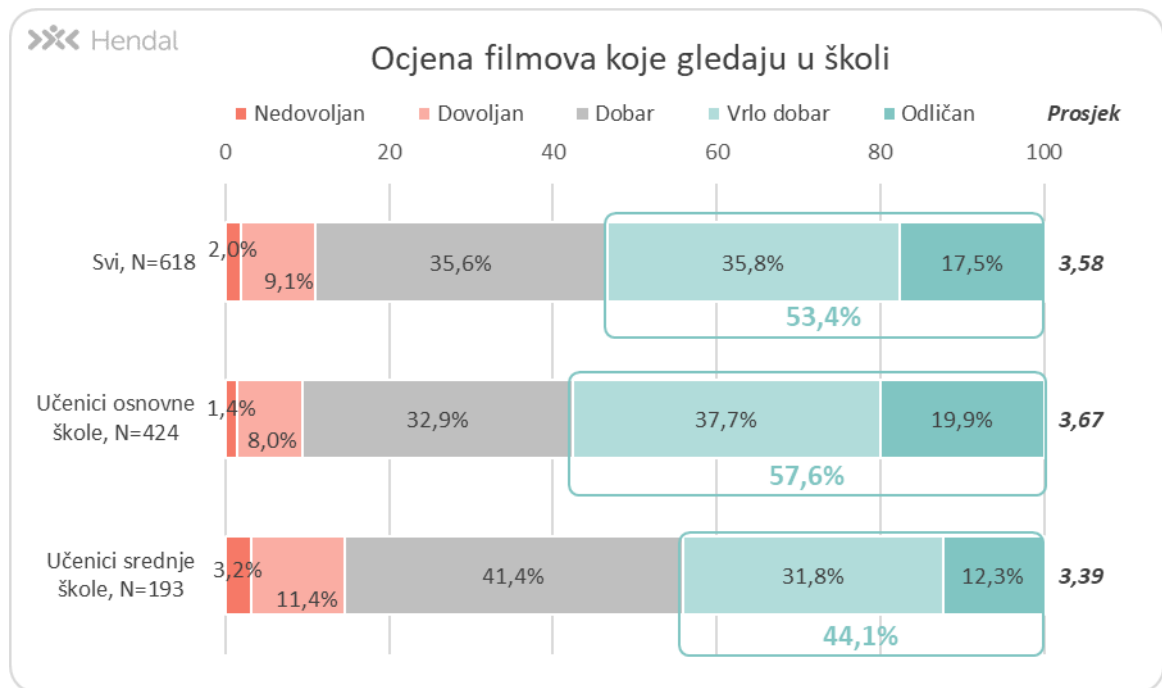
Učenici na nastavi podjednako gledaju filmove u komadu ili u dijelovima, bez značajnih razlika prema dobi učenika.

### Način gledanja filmova u školi



Slika 52 Grafički prikaz načina gledanja filmova u školi; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618

Učenici filmove koje gledaju u školi najviše ocjenjuju kao dobre ili vrlo dobre, s prosječnom ocjenom od 3,58. Učenici osnovne škole daju bolje ocjene filmovima u školi u usporedbi sa srednjoškolicima (57,6% ih ocjenjuje vrlo dobrima ili odličnima, s prosječnom ocjenom „vrlo dobar“, naspram 44,1% srednjoškolaca i njihove prosječne ocjene „dobar“).

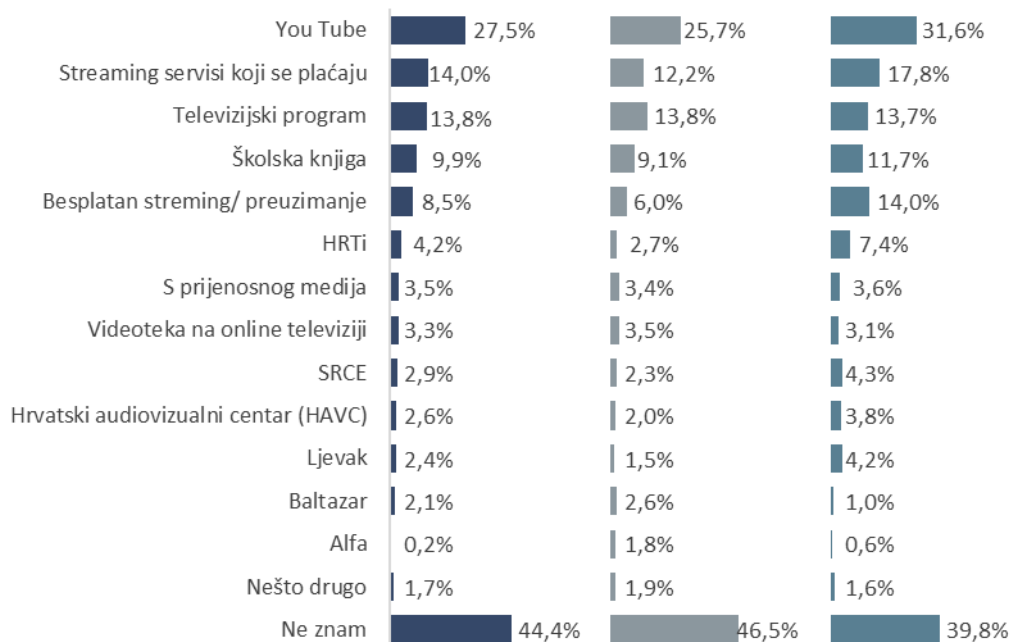


Slika 53 Grafički prikaz ocjena filmova koje gledaju u školi; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618

Upitani za platforme s kojih se puštaju filmovi na nastavi najviše se navodi YouTube (27,5% svih učenika, 25,7% osnovnoškolaca, 31,6% srednjoškolaca). Slijede streaming servisi koji se plaćaju (14,0%), televizijski program (13,8%) i Školska knjiga (9,9%). Srednjoškolci više od osnovnoškolaca navode HRTi i besplatne streaming servise. 44,4% učenika ne zna s koje se platforme puštaju filmovi koje gledaju na nastavi.

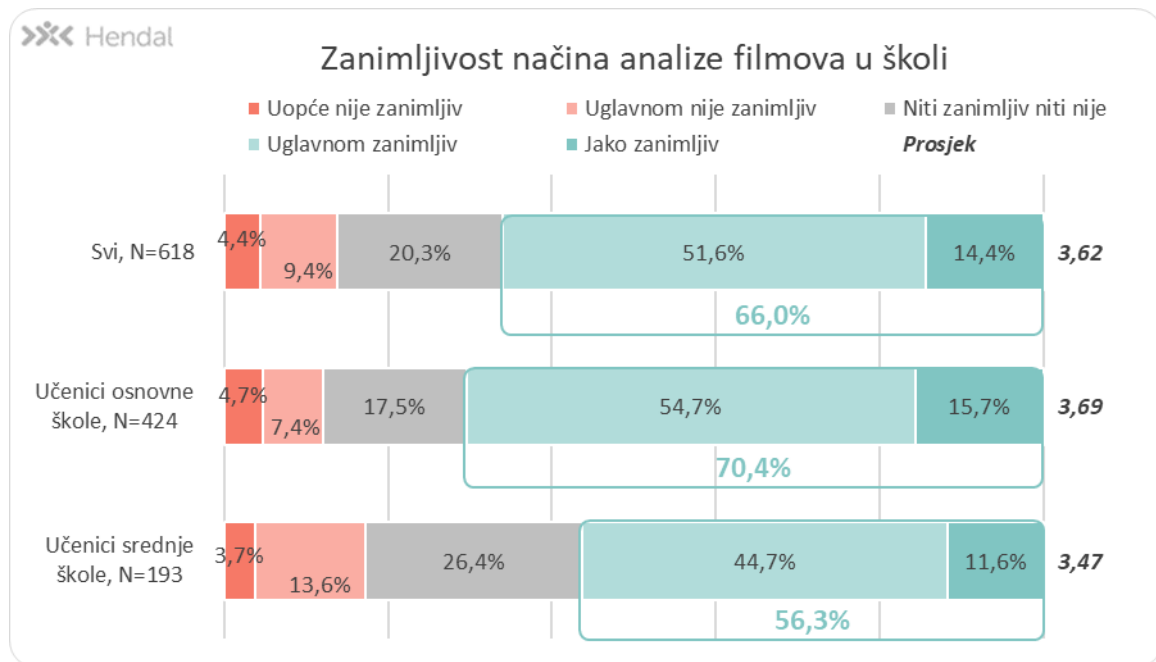
### Platforme s kojih se puštaju filmovi u školi

■ Svi, N=618 ■ Učenici osnovne škole, N=424 ■ Učenici srednje škole, N=193



Slika 54 Grafički prikaz načina na koji se puštaju filmovi koje učenici gledaju u školi; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618

Većina učenika smatra način analize filmova u školi uglavnom zanimljivim (51,6% svih učenika, 54,7% osnovnoškolaca, 44,7% srednjoškolaca). Također, 14,4% svih učenika ocjenjuje ovaj način jako zanimljivim. Prosječna ocjena za zanimljivost analize filmova je 3,62, pri čemu osnovnoškolci daju veće ocjene od srednjoškolaca.

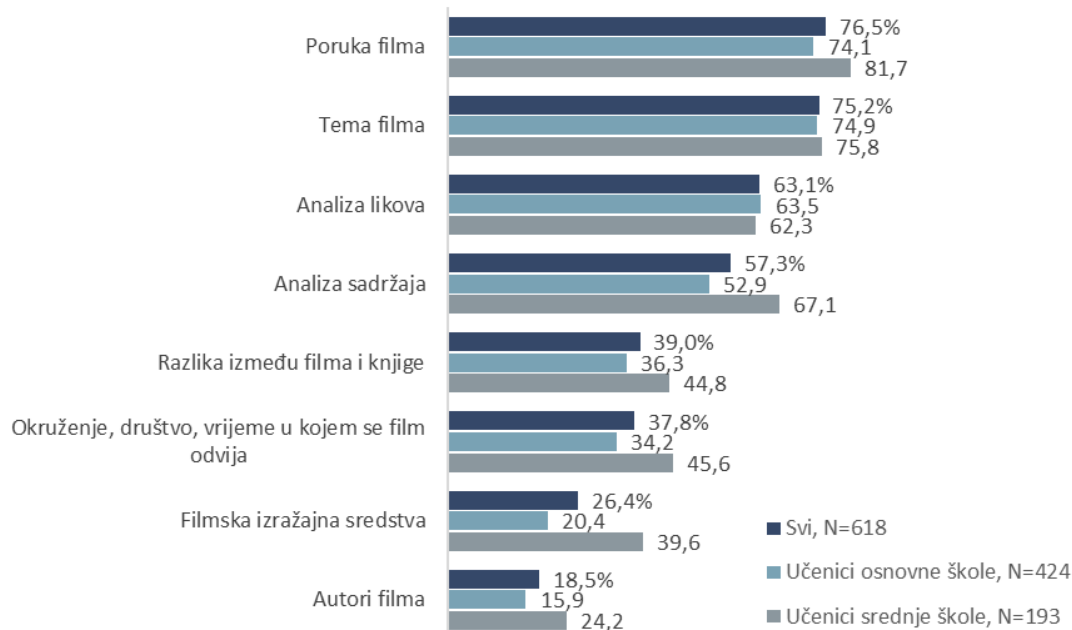


Slika 55 Grafički prikaz ocjene zanimljivosti filmova koje učenici gledaju u školi; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618

Kada se na nastavi koristi film, najčešće se analizira poruka filma (76,5% svih učenika, 74,1% osnovnoškolaca, 81,7% srednjoškolaca) i tema filma (75,2% svih učenika, 74,9% osnovnoškolaca, 75,8% srednjoškolaca). Slijede analiza likova (63,1%), analiza sadržaja (57,3%), razlika između filma i knjige (39,0%) te okruženje i vrijeme u kojem se film odvija (37,8%). U odnosu na osnovnoškolce, srednjoškolci više navode da analiziraju poruku filma, sadržaj, razliku između knjige i filma, okruženje te autore filma).

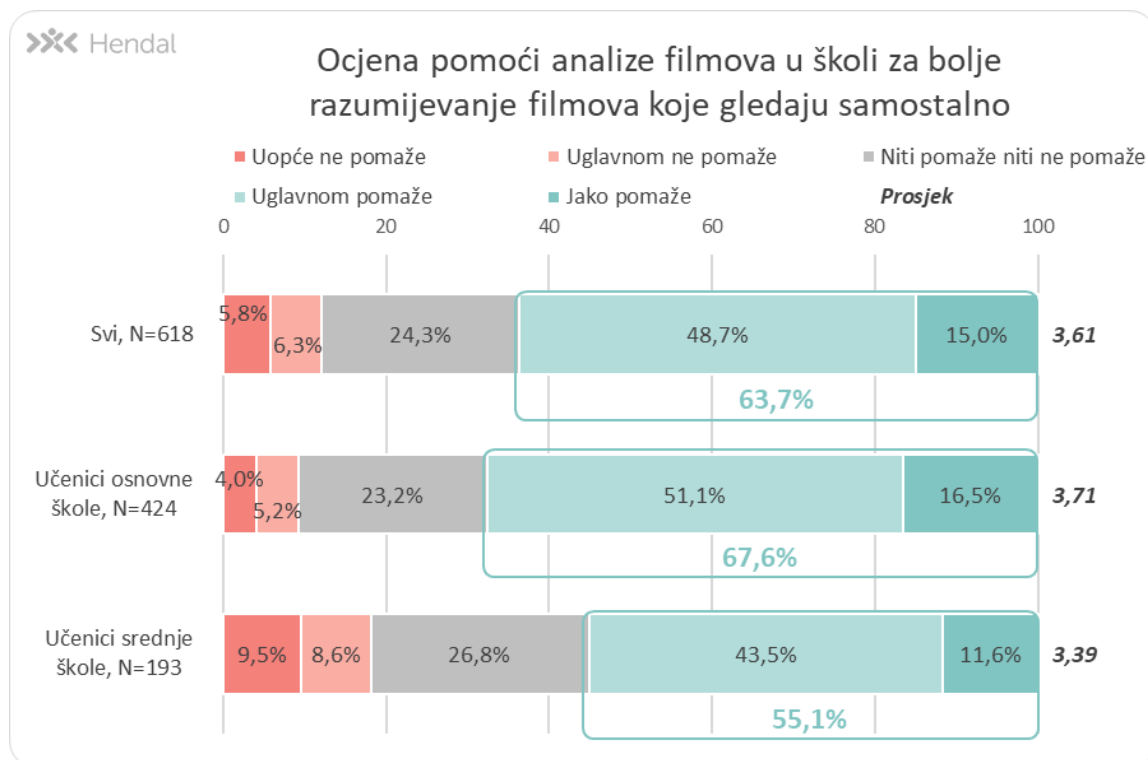
Otpriblike svaki četvrti učenik (njih 26,4%) navodi da na nastavi analiziraju filmska izražajna sredstva – i to više srednjoškolci (39,6%) nego osnovnoškolci (20,4%).

### Sadržaji koji se obično analiziraju na nastavi

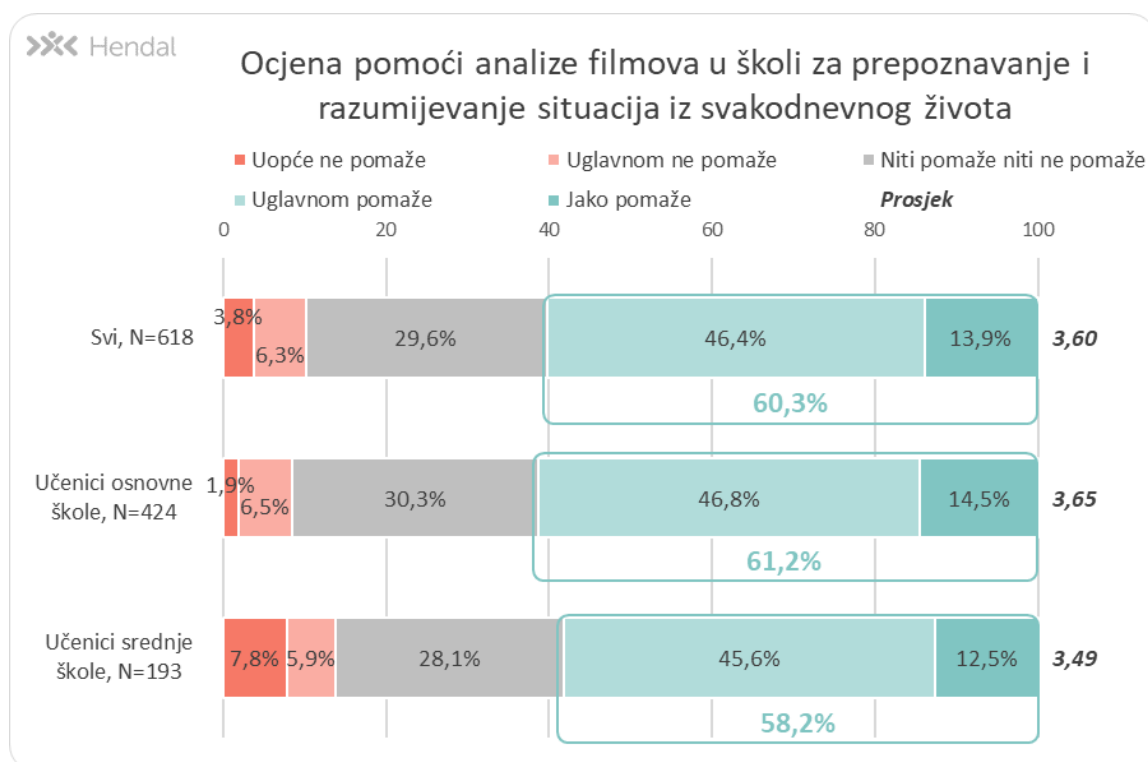


Slika 56 Grafički prikaz sadržaja koji se obično analiziraju na nastavi nakon odgledanog filma; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618

Preko 60% učenika navodi kako im analiza filmova u školi pomaže da bolje razumije filmove koje gledaju samostalno. Pri tome je učenici osnovne škole iskazuju veće slaganje (68% naspram 55%). Također, oko 60% učenika navodi i kako ima analiza filmova u školi pomaže da bolje razumiju situacije iz svakodnevnog života- ovdje je slaganje podjednako za osnovnu i srednju školu.



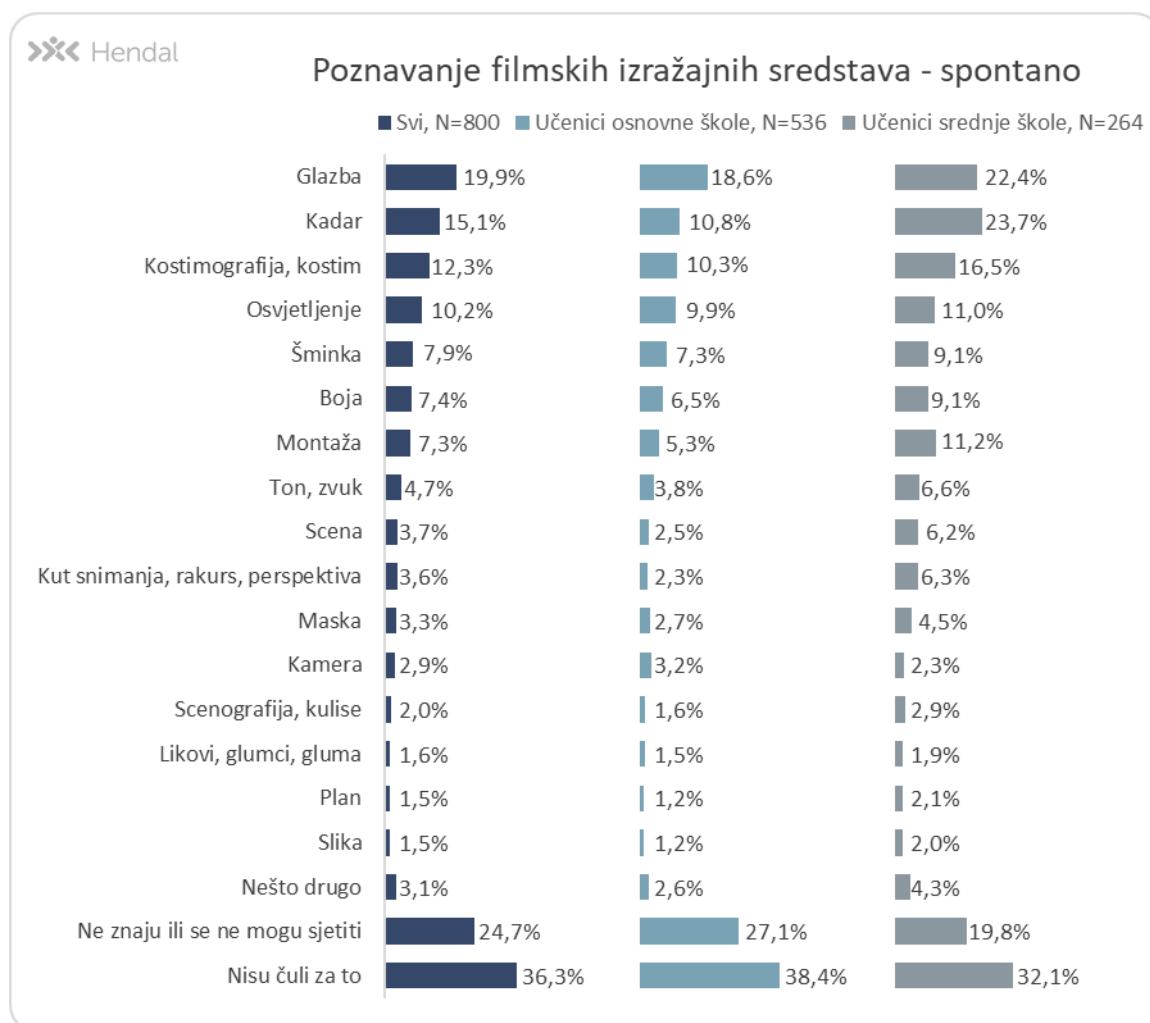
Slika 57 Grafički prikaz ocjene koliko analiza filmova u školi pomaže učenicima kod razumijevanja filmova koje gledaju samostalno; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618



Slika 58 Grafički prikaz ocjene koliko analiza filmova u školi pomaže učenicima kod prepoznavanja i razumijevanja situacija iz svakodnevnog života; Baza: ispitanici koji gledaju filmove u školi, N=618



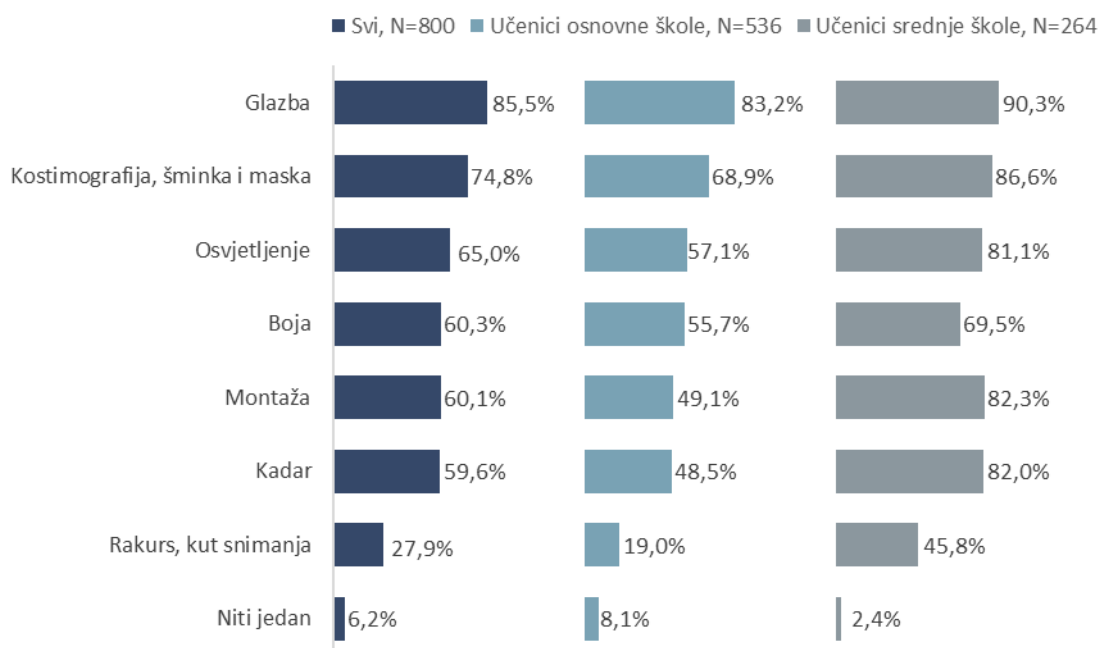
Spontano poznavanje filmskih izražajnih sredstava među učenicima je relativno nisko. Ono najčešće obuhvaća glazbu (19,9% svih učenika, 18,6% osnovnoškolaca, 22,4% srednjoškolaca), kadar (15,1% svih učenika, 10,8% osnovnoškolaca, 23,7% srednjoškolaca) i kostimografiju (12,3% svih učenika, 10,3% osnovnoškolaca, 16,5% srednjoškolaca). Međutim, gotovo svaki četvrti učenik ne zna ili se ne može sjetiti filmskih izražajnih sredstava, a 36,3% učenika izjavljuje da nisu čuli za to, pri čemu to učenici osnovne škole navode više nego srednjoškolci. Srednjoškolci se više od osnovnoškolaca spontano dosjećaju kadra, kostimografije, montaže, scene i kuta snimanja.



Slika 59 Grafički prikaz spontanog dosjećanja filmskih izražajnih sredstava; Baza: svi ispitanici, N=800

Kada je u pitanju prepoznavanje filmskih izražajnih sredstava (poznavanje svakog od navedenog izražajnog sredstva) vidimo da je ono ipak prilično visoko. I tu je glazba najpoznatije filmsko izražajno sredstvo (86%), a slijede kostimografija (74,8%) te osvjetljenje (65,0%). Srednjoškolci poznaju sva navedena filmska izražajna sredstva više nego osnovnoškolci, s najvećom razlikom u poznavanju montaže i kadra.

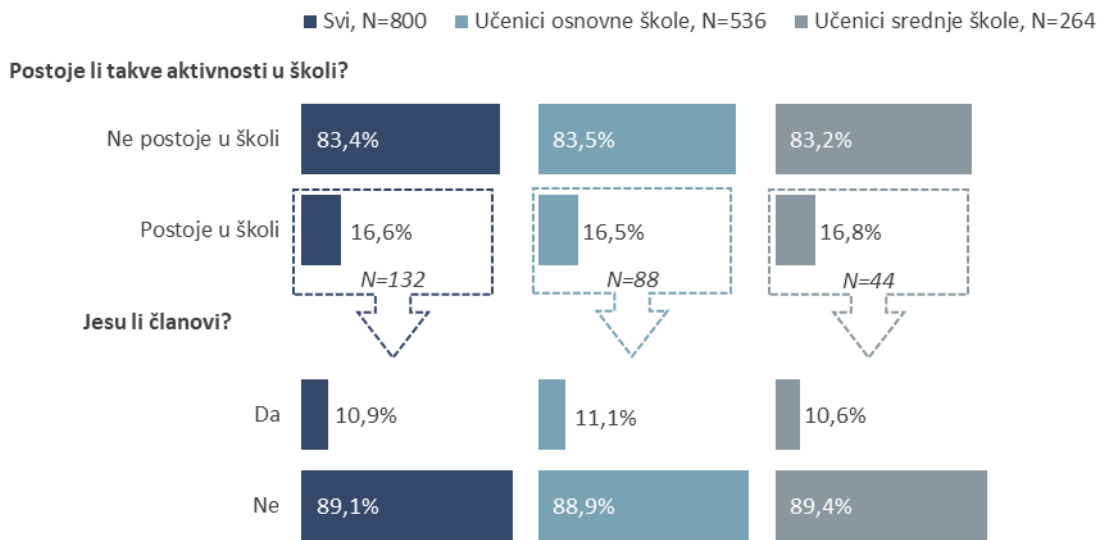
## Poznavanje filmskih izražajnih sredstava - potaknuto



Slika 60 Grafički prikaz prepoznavanja filmskih izražajnih sredstava; Baza: svi ispitanici, N=800

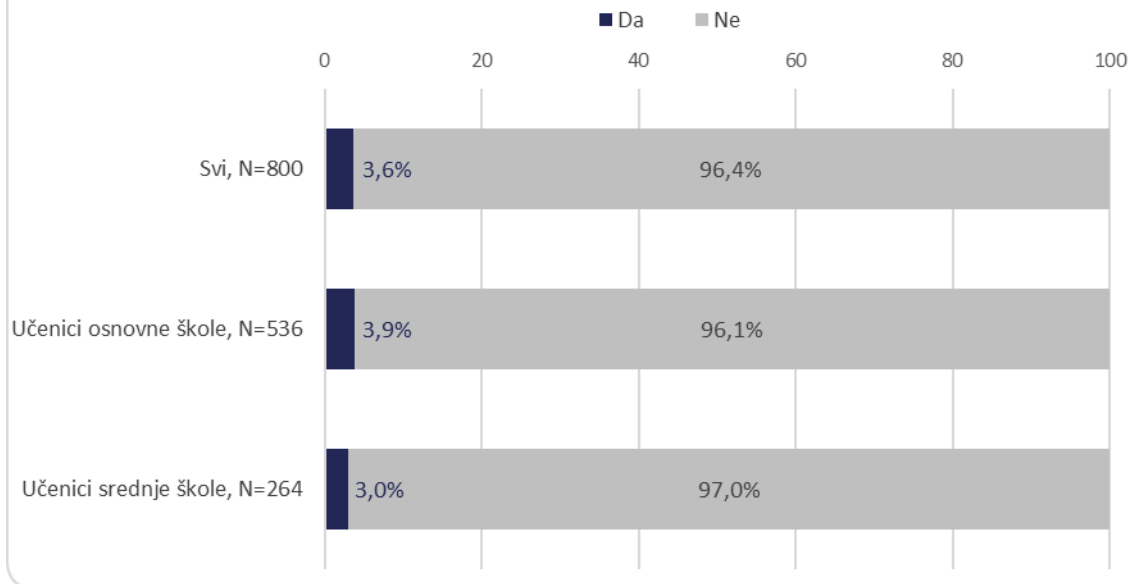
Većina učenika tvrdi da u njihovoj školi ne postoji filmska grupa ili slična aktivnost vezana uz film (bez razlika u tipu škole). 16,8% učenika navodi da filmska grupa postoji u njihovoj školi (16,6% svih učenika, podjednako i kod osnovnoškolaca i kod srednjoškolaca). Od onih čija škola ima filmsku grupu, samo oko 11% učenika (podjednako osnovnoškolaca i srednjoškolaca) su članovi takve grupe. Također, većina učenika (96,4%) ne pohađa niti izvanškolske aktivnosti vezane uz film.

### Filmska grupa ili slična aktivnost vezana uz film



Slika 61 Grafički prikaz postojanja filmskih grupa u školama učenika i njihovog sudjelovanja u njima; Baza: svi ispitanici, N=800; ispitanici u čijim školama postoje takve školske grupe, N=132

### Pohađanje izvanškolske aktivnosti vezane uz film

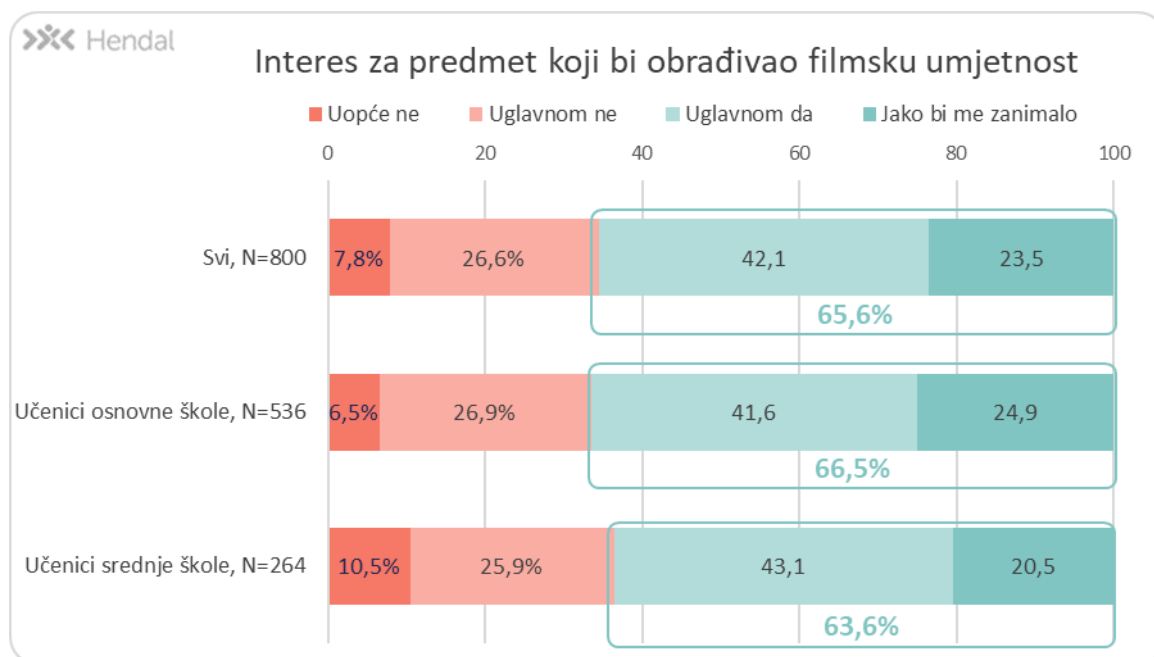


Slika 62 Grafički prikaz pohađanja izvanškolskih aktivnosti vezanih uz film; Baza: svi ispitanici, N=800

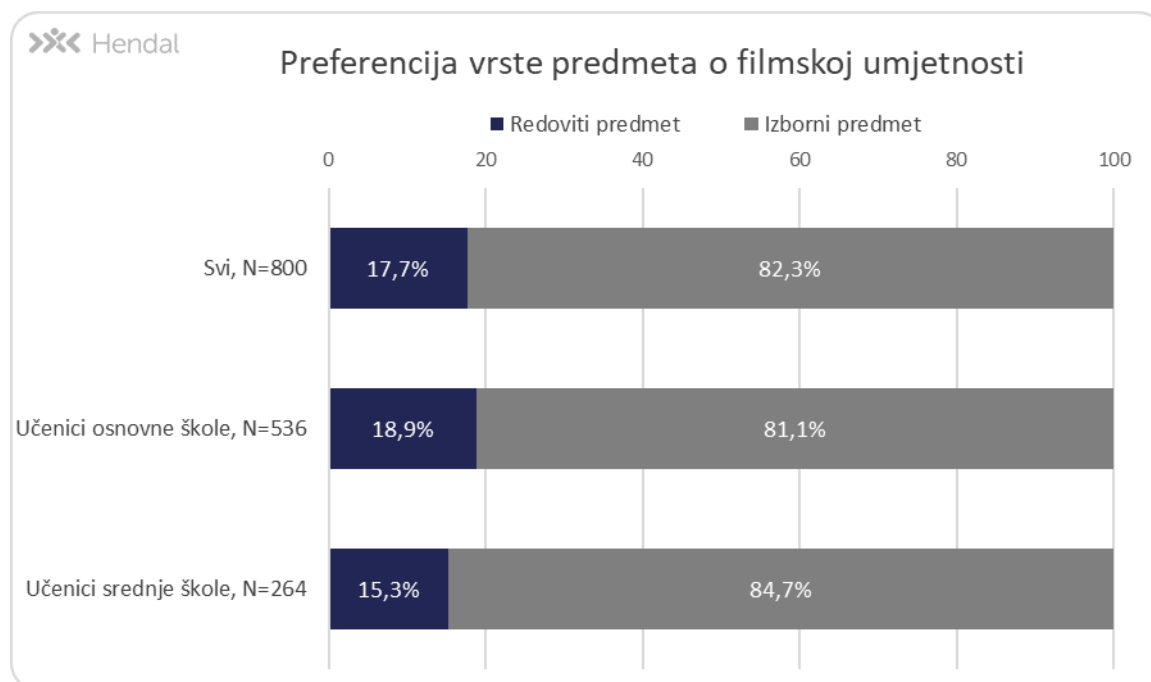
Otprilike dvije trećine učenika navodi kako su zainteresirani za pohađanje predmeta koji bi obrađivao filmsku umjetnost, pri čemu nema značajne razlike u dobi učenika. S druge strane, učenici koji imaju različita iskustva s filmom pokazuju različit interes. Oni učenici koji često gledaju filmove (na tjednoj bazi) zainteresiraniji su od ostalih za takav predmet (28,0% bi jako zanimalo da imaju takav predmet),

kao i oni učenici koji idu u kino u odnosu na one koji ne idu (24,4% bi bili jako zainteresirani, u odnosu na 7,4% onih koji ne idu u kino). Oni koji gledaju filmove u školi su također zainteresiraniji od onih koji ih ne gledaju (68,4% naspram 56,0% zainteresiranih)

Nadalje, većina učenika (82,3%) preferirala bi da takav predmet bude izborni predmet.



Slika 63 Grafički prikaz interesa učenika za predmet filmske pismenosti; Baza: svi ispitanici, N=800



Slika 64 Grafički prikaz preferencije učenika za predmet filmske pismenosti; Baza: svi ispitanici, N=800

---

#### 4. ZAKLJUČAK

Istraživanje s ravnateljima i nastavnicima (odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima i profesorima) ukazalo je na važnost razvoja filmske pismenosti među djecom, te da je ona trenutačno vrlo slabo razvijena. Roditelji se ne bave time s djecom, a u vrtićima i školama veliko je opterećenje satnice raznim sadržajima te ne ostaje mnogo vremena za filmsku pismenost. Uz to, nastavnici i sami ne raspolažu znanjem o tome i sve je prepušteno njihovom osobnom interesu i vještini u obradi te teme na nastavi. Slažu se da je nužno uključiti filmsku pismenost u nastavu te da je osnovna škola najbolji izbor za to. Uključivanje filmske pismenosti u osnovno obrazovanje omogućit će se razvoj koncentracije koja je smanjena sve većom usmjerenošću djece na kratke, brze i dinamične sadržaje, razvoj vještine izražavanja i komunikacije koje su umanjene sve većim provođenjem vremena uz mobitel i komunikacijom online, formiranje i izražavanje vlastitih stavova o svijetu oko sebe, što se sve slabije razvija zbog promjena u digitalizaciji i povećanoj dostupnosti svih sadržaja zbog čega su djeca postala samo pasivni konzumenti; te razvoj vještine kritičkog razmišljanja, što će omogućiti prepoznavanje nekorisnih ili zavaravajućih sadržaja. Kritičko mišljenje se postavlja kao cilj mnogih obrazovnih aktivnosti no i dalje nije znatnije razvijeno. Razvojem filmske pismenosti razvijaju se ove i ostale vještine navedene ranije, koje tada omogućuju bolju pripremljenost i bolje snalaženje djece u društvu.

Istraživanje s školskom djecom u dobi 7 do 17 godina pokazuje kako gotovo svi učenici gledaju filmove, no i kako su kratke objave na društvenim mrežama najčešći sadržaj koji učenici gledaju. Rezultati također pokazuju da učenici vole gledati filmove, oni ih zanimaju i uživaju u tome. Učenici provedu oko 4,5h tjedno u gledanju filmova. Učenici najviše gledaju komedije i akcijske filmove, te animirane filmove i dječje filmove. Osnovnoškolci se i dalje najviše drže televizijskog programa, dok se srednjoškolci uz televizijski program okreću i streaming servisima uz plaćanje. Većina učenika gleda i komentira filmove s članovima obitelji te prijateljima i dogovara se s njima oko odabira filmova za gledanje, pri čemu se srednjoškolci više oslanjaju na prijatelje i internet. Prepoznavanje filmova primjerenih za dob temelji se najviše na sadržaju, a većina srednjoškolaca gleda i filmove koji nisu primjereni za njihovu dob. Najviše ih gleda filmove na engleskom, iako su i hrvatski filmovi visoko zastupljeni. Hrvatske filmove ocjenjuju ocjenom 3 (dobar), pri čemu ih srednjoškolci ocjenjuju lošije od osnovnoškolaca.

Većina učenika gleda filmove u školi i to prvenstveno na satovima hrvatskog jezika. Filmove koje gledaju u školi ocjenjuju ocjenom 4 (vrlo dobar), pri čemu su i ove filmove srednjoškolci lošije ocijenili od osnovnoškolaca. Analize filmova u školi ocjenjuju zanimljivima, smatraju da ih to dobro priprema za razumijevanje i filmova koje gledaju samostalno te razumijevanje situacija iz

svakodnevnog života. S druge strane, prilično mali udio učenika navodi da na nastavi analiziraju i filmska izražajna sredstva, i relativno slabo znaju navesti filmske rodove ili žanrove bez podsjećanja. Većina ih nema nikakve filmske grupe u školi, a oni koji ih imaju uglavnom nisu članovi. Ipak, oko dvije trećine učenika izjavljuju da bi ih zanimalo imati predmet o filmskoj umjetnosti, uglavnom kao izborni predmet.

Rezultati oba istraživanja ukazuju na manjkavosti u filmskom obrazovanju osnovnoškolaca i srednjoškolaca i potrebu da se razumijevanje i snalaženje u filmskim i video sadržajima ne prepušta slučaju.